

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Státní symboly České republiky a jejich užívání

Jana Windšedlová

Plzeň

2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA SPRÁVNÍHO PRÁVA

Studijní program: Právo a právní věda

Vedoucí práce: JUDr. Václav Henych

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Státní symboly České republiky a jejich užívání

Jana Windšedlová

Plzeň

2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Státní symboly České republiky a jejich užívání“ napsala samostatně za použití uvedené literatury a internetových zdrojů.

V Plzni dne 31. 1. 2021

.....
Jana Windšedlová

Poděkování

Děkuji JUDr. Václavu Henychovi za pomoc při vedení diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 POJEM A PRÁVNÍ ÚPRAVA STÁTNÍCH SYMBOLŮ	7
1.1 Pojem státní symboly	7
1.2 Pomocné vědy historické a jiné vědy vztahující se ke státní symbolice	8
2 HISTORIE STÁTNÍCH SYMBOLŮ	10
2.1 Právní úprava státních symbolů	11
2.2 Historie státních znaků na území českých zemí	12
2.3 Státní symboly Československé republiky (1918-1938)	14
2.4 Státní symboly tzv. pomnichovské ČSR	20
2.5 Státní symboly Protektorátu Čechy a Morava	22
2.6 Státní symboly od roku 1945 do roku 1989	27
2.7 Státní symboly České a Slovenské Federativní Republiky	29
3 SOUČASNÁ STÁTNÍ SYMBOLIKA	32
3.1 Malý státní znak	32
3.2 Velký státní znak	33
3.3 Státní barvy	35
3.4 Státní vlajka	35
3.5 Vlajka prezidenta republiky	38
3.6 Státní pečeť	39
3.7 Státní hymna	40
4 POUŽÍVÁNÍ STÁTNÍCH SYMBOLŮ	41
4.1 Užívání státního znaku	43
4.1.1 Užívání malého státního znaku	44
4.1.2 Užívání velkého státního znaku	45
4.2 Užívání státních barev	47
4.3 Užívání státní vlajky	48
4.3.1 Zhodnocení právní úpravy užívání státní vlajky	52
4.4 Užívání vlajky prezidenta republiky	52
4.5 Užívání státní pečeti	53
4.6 Užívání státní hymny	53
4.7 Užívání státních symbolů v tisku	53
4.8 Projednávaná novela zákona o užívání státních symbolů	54
5 NEOFICIÁLNÍ STÁTNÍ SYMBOLY	56
5.1 Státní vyznamenání	57

5.2	Státní svátky	58
6	OCHRANA STÁTNÍCH SYMBOLŮ	59
6.1	Historie ochrany státní symboliky – od První republiky do současnosti ...	59
6.2	Ochrana státních symbolů na úseku přestupkového práva.....	62
6.3	Ochrana státních symbolů na úseku trestního práva	64
6.3.1	Trestný čin nedovolená výroba a držení pečeti státní pečeti a úředního razítka	64
6.3.2	Trestný čin zneužití vlajky a práměří	66
6.3.3	Zhodnocení stavu současné právní úpravy ochrany státní symboliky....	69
6.4	Rozbor případu skupiny ZTOHOVEN.....	70
6.4.1	Skutkový stav případu	70
6.4.2	Obžaloba	71
6.4.3	Rozhodnutí soudu prvního stupně	72
6.4.4	Další vývoj případu.....	73
6.4.5	Výstup z debaty právních odborníků	75
6.4.6	Můj osobní náhled na situaci	76
	ZÁVĚR	77
	SEZNAM ZDROJŮ	78
	ANOTACE.....	93
	RESUMÉ	93
	SEZNAM PŘÍLOH.....	94

ÚVOD

Diplomovou prací Státní symboly a jejich užívání jsem si zvolila, protože se státní symbolikou, ač to třeba není na první pohled zřejmé, setkáváme poměrně často. Bohužel se až příliš často střetáváme i s chybnou podobou státních symbolů, potažmo ještě pravidelněji s jejich špatným užíváním, přičemž se tento problém týká zejména státní vlajky. Je to pravděpodobně proto, že státní vlajku na rozdíl od státních znaků, vlajky prezidenta republiky či státní pečeti mohou užívat všichni občané, tedy i osoby bez potřebných znalostí pravidel jejího vyvěšování. Avšak možnost nahlédnout do zákona, jenž se touto problematikou zabývá, a seznámit se s příslušnou právní úpravou, má každý.

Otázkou zůstává, proč není zákon o užívání státních symbolů mnohokrát dodržován.

Je to způsobeno složitostí právní úpravy nebo neochotou občanů seznámit se se správným způsobem užívání státní vlajky? Pokud by bylo shledáno, že problém spočívá „pouze“ v nechuti občanů věnovat svůj čas nastudování zákonných pravidel, jaký k tomu mají důvod? Je to způsobeno nedostatečnou úctou ke státním symbolům a neměly by v takovém případě být přestupky podle zákona o užívání státních symbolů trestány přísněji? Naštěstí v menší míře se objevují i případy úmyslného poškozování a ničení státní symboliky. Osoby dopouštějící se tohoto jednání posléze většinou obhajují své konání tím, že jeho prostřednictvím pouze uplatňovaly právo na svobodu projevu. Podle platné právní úpravy má výkon svobody projevu, jakožto práva zaručeného Listinou základních práv a svobod, přednost před ustanovením zákona o užívání státních symbolů, jež zakazuje kromě jiných jednání i ničení a poškozování státních symbolů. Avšak nezasloužily by si státní symboly větší ochranu?

Opominout nechci ani závažnější protiprávní jednání související se zneužíváním státních symbolů, resp. problematiku ochrany státních symbolů na úseku trestního práva. Součástí práce bude i rozbor jednoho ze známých případů, při kterém došlo k odcizení standarty prezidenta republiky a později k jejímu zničení, jakožto praktické ukázky aplikace právních předpisů vztahujících se ke státní symbolice.

Abych se ale vůbec mohla zabývat užíváním státních symbolů a jejich ochranou, je nutné abych nejprve vymezila jejich podobu. Za nezbytné považuji i uvedení historie vzniku české státní symboliky, pravidel, která byla stanovena pro její užívání, i způsobů její ochrany, neboť se domnívám, že právě díky

znalosti minulosti se můžeme vyvarovat dřívějších chyb, ale zároveň v minulosti můžeme nalézt i správnou inspiraci pro budoucnost. Ostatně, jak řekl Theodore Roosevelt, bývalý prezident Spojených států amerických, „*čím více známe svoji minulost, tím lépe jsme připraveni na budoucnost.*“¹ Obeznamení s historií státní symboliky také může pomoci pochopit její význam a ozřejmit důvody, proč bychom jí měli vzdávat náležitou úctu a vážit si lidí, kteří se o ní zasloužili. Neméně podstatným argumentem pro zařazení kapitoly o historii státní symboliky do diplomové práce je skutečnost, že současné státní symboly ustanovené v roce 1993, resp. 1992, nevznikly tzv. na zelené louce, ale jejich podoba vychází (nebo je dokonce shodná) ze státních symbolů užívaných v dobách předešlých.

Cílem diplomové práce je komplexně popsat problematiku státní symboliky a zodpovědět otázky položené výše. A to především za pomoci relevantních právních předpisů, odborných komentářů a judikatury.

1 POJEM A PRÁVNÍ ÚPRAVA STÁTNÍCH SYMBOLŮ

Pro pojem státní symboly či státní symbolika nenalezneme v českém právní řádu legální definici. Různá vymezení tohoto pojmu, avšak vycházející z obdobných základů, nalezneme v odborných publikacích zabývajících se buď přímo státní symbolikou, nebo ústavním právem či správním právem, odvětvími práva, se kterými problematika státních symbolů souvisí nejužší.

1.1 Pojem státní symboly

„*Státní symboly jsou (obvykle) zákonem stanovené znaky, kterými stát označuje svou svrchovanost a které jsou jedním z formálních projevů jeho státnosti.*“² Státním symbolem může být prakticky cokoli, zejména se jedná o erby, štíty, emblémy, barvy, vlajky či pečeti. Státním symbolem však mohou být i zvláštní listiny či jiné předměty (např. korunovační klenoty), heslo či hymna. Pro stát mohou být typické i jiné prvky jako pokrm, zvyk či sport. Tyto prvky se odlišují od státních symbolů tím, že jen státní symboly jsou označeny jako „státní“ výslovně právními předpisy a jsou v nich rovněž definovány.³

¹ ROOSEVELT, Theodor. Citáty slavných osobností. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-26]. Dostupné také z: Theodore Roosevelt citát: Čím více známe svoji minulost, tím lépe jsme připraveni na ... | Citáty slavných osobností (citaty.net)

² Státní symboly České republiky. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2021 [cit. 2021 02-07]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx> (dále jen Státní symboly České republiky – Ministerstvo)

³ RYCHETSKÝ, P.; LANGÁŠEK, T.; HERC, T.; MLSNA, P. a kolektiv. Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. s. 192. ISBN 978-80-7478-809-3 (dále jen Ústava České republiky – Rychetský)

Poprvé se pojem státní symboly objevuje v českém, resp. československém, právním řádu v roce 1936 v zákoně č. 269/1936 Sb. z. a n., o užívání vlajek, znaků a jiných symbolů, avšak na ústavní úrovni je tohoto výrazu užito až v ústavním zákonu ČNR č. 67/1990 Sb., o státních symbolech ČR.⁴

Státní symboly obvykle bývají definovány pomocí svých funkcí, tj. jejich vymezení vychází z toho, k jakým účelům se užívají. „*Státními symboly se stát reprezentuje ve vztahu k jiným státům, vyjadřuje jimi své tradice, ideje, územní stav a vývoj, ale i případné územní nároky, státoprávní povahu i národní identitu.*“⁵ Skutečnost, že se současný český stát hlásí k tradicím české státnosti sahající až do 10. století je vyjádřena již v preambuli Ústavy ČR.

„*Státními symboly se státy odlišují od států jiných. Mají tedy význam vnitrostátní i mezinárodněprávní. Principy rovnosti a vzájemné úcty mezi státy jsou vyjadřovány podle norem mezinárodního práva i ve vztahu ke státním symbolům (vyvěšování vlajek a hraní hymny při státních návštěvách, vyjadřování úcty ke státním symbolům v mezinárodních vztazích atd.)*“⁶ „*Ve vztahu k občanům ČR potom naplňují funkci integrační, zvláště při významných událostech historického, kulturního, ale i sportovního charakteru, kdy jsou vyjádřením sounáležitosti občanů k vlastnímu státu.*“⁷

1.2 Pomocné vědy historické a jiné vědy vztahující se ke státní symbolice

Za vědy, jež se vážou ke státní symbolice, lze považovat heraldiku, vexilologii, sfragistiku a muzikologii.

„*Heraldika je nauka o znacích: totiž učení o nich a jejich dějinách, a umění je tvořiti. Proto je heraldika zároveň věda i umění (...).*“ Pokud bychom měli vymežit pojem znak ve smyslu heraldiky, tak se jedná o „*trvalé štítové znamení, určité kresby a určitých zbarvení, a vše co k němu může patřit.*“⁸ Heraldika je učení popisné, ale i normativní. Pravidla pro tvoření znaků nevycházejí z vůle zákonodárce, ale vznikala postupně historickým vývojem

⁴ KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. s. 129. ISBN 80-86898-44-X (dále jen Komentář k Ústavě a Listině)

⁵ PAVLÍČEK V. a kolektiv. Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. s. 405. ISBN 978-80-7502-084-0

⁶ Tamtéž

⁷ BAHÝLOVÁ, Lenka; FILIP, Jan; MOLEK, Pavel; PODHRÁZKÝ, Milan; SUCHÁNEK, Radovan; ŠIMÍČEK, Vojtěch; VYHNÁNEK Ladislav. Ústava České republiky, komentář. Praha: Linde Praha, 2010. s. 269. ISBN 978-80-7201-814-7 (dále jen Ústava České republiky – Bahýřlová)

⁸ SCHWARZENBERG, Karel, František. Heraldika. Uherské Hradiště: Ars COLLEGIUM, 1992. s. 12.

a dlouhodobým užíváním znaků. Známe celou řadu heraldických pravidel, existují však rovněž jisté výjimky. Jedno ze základních pravidel heraldiky představuje pravidlo pravé a levé strany. Znamená, že znaky se zásadně znázorňují a popisují z pohledu štítonoše. Je-li kupříkladu stanoveno, že lev je vpravo hledící, z pohledu diváka bude hledět vlevo.

Vexilologie se zabývá vlajkami a prapory. Rozdíl mezi praporem a vlajkou je takový, že prapor bývá trvale připevněn k žerdi a vlajka se vztyčuje na stožár pomocí lanka. Kromě toho má pouze vlajka přesně vymezené rozměry (poměr délky k šířce) a vztahuje se na ní mezinárodní ochrana.⁹ Prapory se vyskytují mnohem dříve než vlajky, jelikož se v různých podobách objevují již ve starověku.¹⁰

„Nejstarším evropským praporem, přesněji korouhví, bylo římské vexillum, což byl čtvercový list červené látky zavěšený na příčném ráhnu, který symbolizoval vrchního velitele římského vojska.“¹¹ Problematika vlajek souvisí s lodní dopravou, která stála za jejich vznikem i jejich rozšířením. K jejich rozmachu na pevnině došlo až koncem 18. století ve spojitosti s francouzskou revolucí.¹² Nad dodržováním pravidel heraldiky a vexilologie bdí podvýbor Poslanecké sněmovny, konkrétně podvýbor pro heraldiku a vexilologii.¹³

Sfragistika se věnuje problematice pečeti, jejichž původ můžeme najít ve starověku. V Evropě si jsou od 12. století blízké se znaky, jelikož pečetní pole často vyplňuje heraldický symbol. Opis na okraji pečeti často nese jméno, tituly či název vlastníka daného pečetidla.

Poslední vědou, kterou si je třeba v souvislosti se státními symboly představit, je muzikologie. Ta se od ostatních věd liší tím, že není pomocnou vědou historickou, ale samostatnou vědou. Muzikologie je věda, která se soustředí na oblast hudebních skladeb, tudíž i hymen.¹⁴

⁹ SEDLÁČEK, Pavel. Česká panovnická a státní symbolika, vývoj od středověku do současnosti. Praha: Státní ústřední archiv v Praze, 2002. s. 9. ISBN 80-85475-86-3 (dále jen Česká panovnická a státní symbolika)

¹⁰ BÍLÝ, Petr. Vlajky, prapory na hracích kartách. Zlín: Academia Economica, s. r. o., 2018. s. 2. ISBN 978-80-87492-02-4

¹¹ Tamtéž

¹² Česká panovnická a státní symbolika, vývoj od středověku do současnosti. s. 9

¹³ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online] 2021. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4521>

¹⁴ Česká panovnická a státní symbolika. s. 9

2 HISTORIE STÁTNÍCH SYMBOLŮ

Historie státních symbolů sahá až hluboko do minulosti a její počátek je neodmyslitelně spjat se vznikem prvních států. Pro období starověku a středověku je typická panovnická symbolika, platilo pravidlo, že stát a panovník jedno jsou. Panovníka a stát nejprve reprezentují zejména „korunovační klenoty“ jako např. koruna, ale třeba také kopí. Znaky či erby vznikají až koncem 12. století v oblastech jižní Anglie, severozápadní Francie a Porýní a poměrně rychle se rozšiřují do okolních zemí i za jejich hranice. V českých zemích je problematika znaků vyřešena během panování Přemysla Otakara II. Znak však není výsadou panovníka, ale svůj znak mají rovněž šlechtické rodiny. Erb panovníka i šlechtických rodů se předává z generace na generaci a vyjadřuje nejen význam svého nositele, ale i rozsah jeho mocenského prostoru. Se znaky úzce souvisí i pečeti, protože pečetní pole často vyplňuje právě heraldický symbol, přičemž jméno, tituly či název vlastníka tvoří obvykle opis na okraji pečeti. Kromě podoby pečeti ovlivňují znaky i oficiální barvy, jelikož je časté, že barva, jež převažuje na erbovní figuře, je nahoře a dole se nachází barva štítu. V období novověku se kupříkladu rozšiřují kruhové kokardy v oficiálních barvách, a to zejména ve vojenské oblasti. Svůj význam erby ztrácejí až ve 20. století, kdy je na pozici nejrozšířenějších a nejvýznamnějších státních symbolů střídají vlajky. Symbolem, který se prosadil nejpozději, je státní hymna, ačkoli různé náboženské písně nebo písně válečné plnily obdobnou funkci jako státní hymna již mnohem dříve. Na našem území to byla nejprve píseň „Hospodine, pomiluj ny“ pravděpodobně z druhé poloviny 10. století. Tato píseň bývala zpívána při slavnostních příležitostech, kam lze jednoznačně řadit ustanovování nového panovníka, kromě toho byla užívána i během bitev. Ve 13. století byla nahrazena chorálem „Svatý Václave“. Funkci vojenské písně plnil po určitou dobu i známý husitský chorál „Ktož jsou Boží bojovníci“, který převzala i dnešní česká armáda. Až od konce 18. století se začínají do popředí stavět hymny postrádající náboženský význam.^{27, 28}

²⁷ Česká panovnická a státní symbolika. s. 19

²⁸ SEDLÁČEK, Pavel. Symboly republiky. Praha: Úřad vlády České republiky, 2007. s. 7. ISBN 978-80-87041-29-1 (dále jen Symboly republiky-Sedláček)

2.1 Právní úprava státních symbolů

Právní úprava státních symbolů České republiky je poměrně nekodifikovaná, zejména používání státních symbolů je obsaženo v řadě zákonů, ale i v podzákoných právních předpisech.

Základní právní vymezení státních symbolů, resp. jejich vyjmenování, nalezneme v čl. 14 zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky (dále jen Ústava). Podle tohoto ustanovení jsou státními symboly České republiky velký a malý státní znak, státní barvy, státní vlajka, vlajka prezidenta republiky, státní pečeť a státní hymna. *„Ústava jednotlivé symboly taxativně vyjmenovává, z čehož se podává i jejich konečný počet. Pořadí jejich výčtu neodpovídá jejich užívanosti či důležitosti. Nejdůležitějšími symboly jsou bezpochyby velký a malý státní znak, (...), následovat by měla státní vlajka a státní hymna jako nejužívanější, další v pořadí by měla být vlajka prezidenta republiky a státní pečeť (obojí užíváno prezidentem republiky) a na posledním místě by měly být státní barvy.“*²⁹

Naopak prof. Klíma zastává opačný názor, když ve svém Komentáři k Ústavě a Listině říká, že *„pořadí výčtu státních symbolů je dáno významem jednotlivých symbolů, resp. důležitostí, kterou jim ústavodárce přikládá.“*³⁰

Ústava v čl. 14 odst. 2 udává, že státní symboly a jejich používání upraví zákon. Podobu státních symbolů, tj. jejich popis obsahuje zákon č. 3/1993 Sb., o státních symbolech České republiky, vyobrazení státních symbolů nalezneme v přílohách tohoto zákona. Používání státních symbolů je od roku 2001 vymezeno zákonem č. 352/2001 Sb., o užívání státních symbolů České republiky a o změně některých zákonů. Tento zákon nahradil zákon č. 68/1990 Sb., o užívání státního znaku, státní vlajky a ostatních symbolů České republiky.³¹ Zákon o užívání státních symbolů České republiky *„mj. vymezuje okruh subjektů oprávněných k používání státních znaků, upravuje způsob označení budov velkým státním znakem, udává podobu úředního razítka s vyznačeným malým státním znakem, stanoví pravidla pro vyvěšování státní vlajky (...) a vlajky prezidenta republiky.“*³²

To, že se česká Ústava omezuje pouze na výčet státních symbolů a bližší úpravu ponechává „obyčejnému zákonu“, není obvyklé, většina zemí státní

²⁹ Ústava České republiky-Rychetský. s.193

³⁰ Komentář k Ústavě a Listině. s. 129.

³¹ Ústava České republiky-Rychetský. s. 196

³² Ústava České republiky – Bahýřová. s. 275 - 276

symboly do ústavních předpisů zahrnuje.³³ Kupříkladu Ústava Slovenské republiky vyjmenovává státní symboly v čl. 8 a následně je v čl. 9 popisuje, avšak jejich grafické znázornění přenechává rovněž zákonu.³⁴

Dílčí právní úpravu státních symbolů dále nalezneme v řadě právních předpisů různé právní síly. Zejména se jedná o volební zákony, zákon o obcích, zákon o vysokých školách, zákon o námořní plavbě, zákon o ozbrojených silách České republiky či trestní zákoník. Z podzákoných právních předpisů upravuje užívání státních symbolů například vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 277/2000 Sb., o užívání vlajek; nařízení vlády č. 412/2000 Sb., o poplatku za právo plout pod státní vlajkou České republiky anebo vyhláška č. 387/2010 Sb., o vojenských znacích a stejnokrojích.^{35, 36}

Na používání některých státních symbolů dopadá též úprava mezinárodního práva. Používání státního znaku a státní vlajky upravují v rámci mezinárodního styku Vídeňská úmluva o diplomatických stycích a Vídeňská úmluva o konzulárních stycích. Důležitou mezinárodní smlouvou, jež se dotýká problematiky státních symbolů, je i Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883.^{37,38}

Jelikož Ústava ČR obsahuje pouze taxativní výčet státních symbolů, nikoliv jejich provedení, postačil by pro změnu jejich podoby „běžný“ zákon, avšak rozšíření či zúžení výčtu státních symbolů by si vyžádalo přijetí ústavního zákona, jak vyplývá z čl. 9 odst. 1 Ústavy ČR, který stanovuje, že Ústava může být doplňována či měněna pouze ústavními zákony.^{39,40}

2.2 Historie státních znaků na území českých zemí

Znaky se objevují na území českých zemí pravděpodobně na přelomu 12. a 13. století. Avšak, jelikož o symbolice českých vládců v době ranného a počínajícího vrcholného středověku víme velmi málo, nelze vyloučit,

³³ Ústava České republiky – Rychetský s. 193

³⁴ Slovensko. Zákon č. 460 ze dne 1. září. 1992, Ústava Slovenské republiky. In Sbíрка zákonů České republiky. 1992, částka 92. s. 2661. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz). ISSN 1211-1244.

³⁵ Ústava České republiky – Rychetský. s. 196-197

³⁶ EXNER, Petr; FOJTÍK, Pavel; SVOBODA, Zbyšek. Vlajky, prapory a jejich používání, Základní pravidla pro vyvěšování vlajek na území České republiky. Praha: Libea, s. r. o., 2004. s. 62. ISBN 80-239-2873-2 (dále jen Vlajky, prapory a jejich používání)

³⁷ Ústava České republiky – Rychetský. s. 197

³⁸ Státní symboly České republiky – Ministerstvo

³⁹ Ústava České republiky – Bahýřová. s. 269

⁴⁰ Česko. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992., Ústava České republiky. In Sbíрка zákonů České republiky. 1992, částka 1, s. 7. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz). ISSN 1211-1244

že se zde vyskytly již dříve. Zatím nejstarší nesporný doklad představuje jezdecká pečeť Přemysla Otakara I. z roku 1192. Na této pečeti je vyobrazen štít s orlicí, který je nesen panovníkem. Tento znak byl používán jako hlavní symbol českých králů. Ostatní členové rodu Přemyslovců však užívali erbu s jednoocasým lvem. *„Původně se tak jednalo o spíše přemyslovský dynastický erb, zatímco zemským symbolem zůstávala nadále tzv. svatováclavská orlice, s tím jak se středověcí panovníci snažili upevňovat své postavení, snažili se také o přednostní užívání svého erbu a tím se postupně stříbrný lev v červeném poli stal nejen symbolem dynastickým, nýbrž i zemským, kdy v této funkci přetrval až do roku 1918.“*⁴¹

Kdy přesně se stal z jednoocasého lva lev dvouocasý není zcela vyjasněno. V Dalimilově kronice je uvedeno, že druhý ocas heraldickému lvu českého krále přidal císař jako odměnu za to, že mu Přemysl I. pomohl porazit Sasy.⁴² Pavel Sedláček naopak udává, že dvouocasého lva užíval až Přemysl Otakar II. v době, kdy byl markrabětem moravským jako výraz nezávislosti na svém otci, se kterým byl v tomto období ve sporu. Vznik moravského a slezského znaku je datován do období kralování Přemysla Otakara II. Ke změně symboliky dochází po nástupu Jana Lucemburského na český trůn.⁴³ *„Na nové pečeti použil čtvrcený štít, střídající českého lva v prvním a čtvrtém poli se znakem Lucemburska ve druhém a třetím poli; vyjádřil tím svůj silný vztah k Lucemburskému hrabství. Přestože jeho nástupci na trůně zdůrazňování symbolu Lucemburska nepřevzali, obliba čtvrcených štítů v české heraldice přetrvala.“*⁴⁴

Od vlády Zikmunda Lucemburského, který nebyl jen vladařem českým ale i uherským, bývala do znaku zakomponována i symbolika Uherského království. Ve čtvrceném štítu s českým lvem se střídaly arpádovské pruhy Uherského království. Méně často se užívalo spojení obou symbolů ve štítu vertikálně rozpuřeném podle uherského vzoru. Ve shodném čase byl do čtvrceného znaku přidán střední štítek s erbem panující dynastie. Personální unie obou monarchií, od roku 1490, pokračovala téměř bez přerušení.

V důsledku toho, zůstal znak v téže podobě zachován až do počátku 18. století, kdy byl změněn tak, aby zahrnoval rovněž znamení Kastilie a Aragonska, jelikož Karel VI. užíval i tituly krále španělského. Současně došlo

⁴¹ Historie státního znaku. Vláda České republiky [online]. 2021 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: Historie státního znaku | Vláda ČR (vlada.cz)

⁴² PETRÁŇ, Josef. Český znak, Stručný nástin jeho vzniku a historického vývoje. Praha: Ministerstvo kultury ČSR, 1970. s. 13.

⁴³ Symboly republiky-Sedláček. s. 7.

⁴⁴ Tamtéž.

k přesunu dvouocasého lva do středního štítku erbu, který začal být považován za nejvýznamnější místo.

K dalším výrazným změnám došlo za panování Marie Terezie, její reskript z 29. listopadu 1752 ustanovil zavedení společného panovnického znaku pro země rakouské a české. Tento znak byl charakteristický tím, že složení hlavního štítu, jenž byl umístěn na hrudi dvouhlavého orla, vycházelo z významu jednotlivých zemí, proto jsou upřednostněny země s titulem království, následují vévodství, potom ostatní země s nižšími tituly. Znak nebral ohledy na historické státní celky, včetně Uherské a České koruny. Ze symbolů českých zemí jsou zastoupeny znamení Čech, Slezska, Moravy, Horní a Dolní Lužice, avšak bez vzájemných souvislostí. Znovu se znak změnil nedlouho poté. Po smrti manžela Františka Štěpána a ztrátě Slezska přijala Marie Terezie dvorským dekretem z roku 1766 nové panovnické pečeti a znaky. Vznikl nový velký znak, navíc ještě znak střední.

Následně se znaky obměňovaly poměrně často, a to jak za vlády Josefa II. a jeho syna Leopolda II., tak i za Františka II. Během období vlády císaře Františka II. jsou znaky v důsledku stále se měnící politické a vojenské situace měněny dokonce pětkrát. Římský císař František znaky nejen mění, ale velký a střední znak doplňuje poprvé i znal malý. Do konce 19. století jsou symboly změněny ještě v roce 1836 dekretem Ferdinanda Dobrotivého, dále v roce 1867 kvůli ztrátě postu krále lombardsko-benátského Františkem Josefem I. a nakonec v souvislosti s maďarskými požadavky na rovnost zastoupení a postavení znaků Předlitavska a Zalitavska. Poslední obměnu prodělaly rakousko-uherské znaky v roce 1915, kdy byly ustanoveny tzv. společné znaky.^{45,46}

„Tyto znaky totiž integrovaly paritně provedené předlitavské a zalitavské symboly alespoň prostřednictvím dynastického erbu a stuhy se státním heslem Indivisibiliter ac inseparabiliter (nerozlučně a neoddělitelně). Vznikly prozatím dva, velký měl následovat až po vítězném zakončení války.“⁴⁷

2.3 Státní symboly Československé republiky (1918-1938)

Problematika státních symbolů začala být řešena promptně po vzniku nového státu, Československé republiky. Znakovou agendou se zabývala

⁴⁵ Česká panovnická a státní symbolika. s. 81-87

⁴⁶ Symboly republiky-Sedláček. s. 7.

⁴⁷ Česká panovnická a státní symbolika. s. 67.

tzv. znaková anketa zřízená v rámci Prezídia ministerského rady, která byla tvořena odborníky z oblasti historie a archivnictví.

Po vzniku samostatné Československé republiky byly státní symboly, resp. pouze státní znak Československé republiky, poprvé upraveny nařízením vlády č. 300/1919 Sb., jímž se stanoví státní znak. Toto nařízení mělo prozatímně určit podobu státního znaku Československé republiky, dokud nedojde ke konečné úpravě státního znaku.⁴⁸ Nařízení určilo, že za státní znak republiky Československé se ustanovuje dosavadní znak království Českého. Jeho podoba byla nařízením upravena následovně: „*Na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku, v pravo hledící, úst rozžavených s jazykem vyplazitým, drápy a členkou vše zlaté barvy.*“⁴⁹ Problémy s aplikací daného nařízení nastaly na území Slovenska, kde oficiálně stanovený znak narazil na odpor občanů. Pro slovenské obyvatelstvo byl předmětný znak nepřijatelný, jelikož vůbec nereprezentoval Slovensko. Na tento problém reagoval Ministr s plnou mocí pro správu Slovenska a k 6. říjnu 1919 nařídil užívat namísto oficiálního znaku legionářský emblém se zastoupením patriaršího kříže. V důsledku této události byl vedle prozatímního znaku užíván tzv. znak legionářský. V praxi tento jev působil nemalé problémy, a tak se jeho odstranění domáhaly mnohé instituce.

Konečné vyřešení problematiky státní symboliky urgovalo i Ministerstvo zahraničních záležitostí. Kromě jiného zdůrazňovalo naléhavou potřebu urychleného ustanovení velkého státního znaku z důvodů státní reprezentace a slavnostních aktů, což ještě podtrhovala skutečnost, že ČSR mělo v nejbližší době uzavřít mnoho mezinárodních smluv. Snaha o co nejdřívější ustanovení státních symbolů byla proto znásobena a konečně začalo být dosahováno výsledků.

Ačkoli k rozporům mezi členy znakové komise docházelo stále, nejvášnivější diskuze se vedly o podobě vlajky.⁵⁰

Téměř kompletní úpravu státní symboliky přinesl zákon č. 252/1920 Sb., kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti. Státní barvy byly definovány Ústavou z 29. února 1920, jež stanovila v § 5 odst.

⁴⁸ Česká panovnická a státní symbolika. s. 91

⁴⁹ Československo. Nařízení vlády republiky Československé č. 300 ze dne 19. května 1919, jímž se stanoví státní znak. 1919, částka LXIII., s. 403. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz)

⁵⁰ HLINOMAZ, Milan. Vývoj československé státní symboliky v letech 1918-1990. Praha: Ministerstvo vnitra, 1992. Sborník archivních prací. Praha: Ministerstvo vnitra, č. 1, roč. 42, 1992, s. 81-184, ISSN: 0036-5246 (dále jen Vývoj československé státní symboliky v letech 1918-1990)

3, že barvy republiky jsou bílá, červená a modrá.⁵¹ Tradičními barvami byly bílá a červená. Jelikož tyto barvy charakterizovaly i sousední Rakousko a Polsko, bylo rozhodnuto o připojení modré barvy. Stejně barvy tvořily i vlajky nejvýznamnějších spojenců ČSR, jimiž byly Velká Británie, Francie a USA a předbolševické Rusko. Modrá barva navíc měla i tu přednost, že ji obsahovaly zemské znaky Moravy, Slovenska i Podkarpatské Rusi.⁵²

Státní hymna nebyla upravena žádným zákonem, pouze nařízením Ministerstva národní obrany z 13. prosince 1918 stanovilo, že spolu s českou hymnou „Kde domov můj“ se bude vždy hrát slovenská, „Nad Tatrou se blýská“. V roce 1930 vydala vláda usnesení, že se jedná o nedílnou státní hymnu, poněvadž docházelo k pochybnostem, zda jde o jednu nebo dvě hymny.⁵³ Během první republiky se objevovaly úvahy o změně hymny „Kde domov můj“, dokonce vznikla snaha zkomponovat hymnu novou. Vítězslav Novák složil Tři české zpěvy na texty od básníka Josefa Václava Sládka, skladatel J. Křička se klonil k jiné Novákově skladbě V boj, jež podle něj měla charakter české „Marseillaisy“. V roce 1919 byly vydány dvě úpravy sboru „Udeřila naše hodina“ z opery Braniboři v Čechách. Avšak nakonec tyto snahy přišly vniveč, protože se došlo k závěru, že píseň „Kde domov můj“ přinesla českému národu oporu v těžkých chvílích, a to i zejména během 1. světové války, a že se vlastně už jedná o historický dokument.⁵⁴

Zákon č. 252/1920 Sb., kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti, zakotvil podobu těchto státních symbolů, základní zásady pro jejich užívání. Dále stanovil, jaké tresty lze uložit za přestupky podle tohoto zákona.⁵⁵

První paragraf tohoto zákona upravoval podobu státní vlajky. *„Vlajka státní (národní) skládá se ze spodního pole červeného a vrchního bílého, mezi něž jest vsunut modrý klín od žerdi do středu vlajky. Poměr jednotlivých částí vlajky*

⁵¹ Československo. Zákon č. 121 ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky. In Sbírká zákonů a nařízení státu československého. 1920, částka XXVI. s. 257 .

⁵² Symboly republiky. s. 24

⁵³ Česká panovnícká a státní symbolika. s. 92

⁵⁴ GÖSSEL, Gabriel; HYVNAR, Jan; KABELKOVÁ, Markéta; SAK, Robert. Kde domov můj, Státní hymna v proměnách doby. Praha: Úřad vlády ČR, 2008. s. 80. ISBN 978-80-87041-42-0

⁵⁵ Československo. Zákon č. 252 ze dne 30. března 1920, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti. In Sbírká zákonů a nařízení státu československého. 1920, částka XLVIII., s. 539-540. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz) (dále jen Zákon, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti)

*jest patrný z připojeného obrazce.*⁵⁶ Modrý žerďový klín měl podle původního návrhu sahat pouze do třetiny délky bílo-červené vlajky, ale po značných protestech byl v lednu 1920 prodloužen do její poloviny.⁵⁷

Následovalo ustanovení o standartě prezidenta. „*Standarta presidentova jest bílá s okrajem skládajícím se z plamének střídavě bílých, červených a modrých. Uprostřed bílého pole vetkán velký státní znak.*“⁵⁸ Standarta nebo vlajka hlavy státu nemá ve střední Evropě nijak dlouhou tradici. Teprve v roce 1828 vznikla pro rakouského císaře a zároveň i českého krále Františka I. Jednalo se o vlajku ve tvaru čtverce ve žluté barvě, v jejímž prostředku byl umístěn střední znak. Lem vlajky byl zkrášlen trojúhelníčky červené, černé, bílé a žluté barvy. Standarta prezidenta republiky plnila obdobné funkce jako dnes, označovala prezidentovo sídlo v době jeho přítomnosti a posléze i automobil, ve kterém cestoval.⁵⁹

Ustanovení § 4 až 6 se zabývalo vymezením všech státních znaků, tj. malého, středního i velkého. Malý znak republiky Československé vycházel z prvního československého znaku, jak byl upraven vládním nařízením z roku 1919. Byl pouze doplněn o symbol Slovenska, aby uspokojil slovenskou část obyvatelstva a nedošlo k podobným rozporům jako o rok dříve. „*Malý znak republiky Československé jest: Na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku v pravo hledící, úst rozžavených, s jazykem vyplazitým, drápy a čelenkou, vše zlaté barvy, nesoucí na svých prsou červený štítek s třemi modrými vrchy, z nichž na prostředním vyšším vztyčen jest stříbrný kříž patriarší.*“⁶⁰ Střední státní znak se skládal z předního a zadního štítu. Přední štít byl znakem českým: „*na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku v pravo hledící, úst rozžavených, s jazykem vyplazitým, drápy a čelenkou, vše zlaté barvy.*“⁶¹

Zadní štít byl tvořen znaky všech ostatních součástí Československé republiky, tj. Slovenska, Podkarpatské Rusi, Moravy a Slezska. Zákon zadní štít vymežil následovně „*Zadní štít jest čtvrcený. V jeho horním pravém poli jest znak slovenský: na červeném štítě tři modré vrchy, z nichž na prostředním vyšším vztyčen jest stříbrný kříž patriarší. V levém horním poli znak Podkarpatské Rusi:*

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ Česká panovnická a státní symbolika. s. 90

⁵⁸ Zákon, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti

⁵⁹ Dny české státnosti a kolektiv autorů. Můj stát. [online].2014.[cit. 2021-02-11]. Dostupné z: Můj stát | Můj stát (mujstat.cz)

(dále jen Můj stát)

⁶⁰ Zákon, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti

⁶¹ Tamtéž

štíť na zděl rozdělený; v pravém, modrém poli tři zlatá břevna, v levém, stříbrném poli stojící červený medvěd v pravo hledící. V pravém spodním poli znak moravský, na modrém štítě v pravo hledící orlice s čelenkou, stříbrně a červeně šachovaná. V levém spodním poli znak slezský: na zlatém štítě v pravo hledící černá orlice s čelenkou o červené zbroji se stříbrnou pružinou na prsou, zakončenou jetelovými trojlístkami a uprostřed zdobenou křížkem.⁶² Rovněž velký znak republiky Československé byl složen z předního a zadního štítu. „Zahrnoval heraldické symboly všech součástí republiky a demonstroval územní nároky ČSR v oblasti Horního Slezska.“⁶³ „Na předním jest znak český: na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku v pravo hledící, úst rozžavených, s jazykem vyplazitým, drápy a čelenkou, vše zlaté barvy. Zadní štít jest rozdělen na sedm polí třemi vodorovnými pruhy tak, že vrchní dva jsou rozpůleny, třetí spodní třikrát dělen. V horním pravém poli jest znak slovenský: na červeném štítě tři modré vrchy, z nichž na prostředním vyšším vztyčen jest stříbrný kříž patriarší. V levém horním poli jest znak Podkarpatské Rusi: štít na zděl rozdělený; v pravém, modrém poli tři zlatá břevna, v levém, stříbrném poli stojící červený medvěd v pravo hledící. V pravém spodním poli znak moravský: na modrém štítě v pravo hledící orlice s čelenkou stříbrně a červeně šachovaná. V levém středním poli znak slezský: na zlatém štítě v pravo hledící černá orlice s čelenkou o červené zbroji se stříbrnou pružinou na prsou, zakončenou jetelovými trojlístkami a uprostřed zdobenou křížkem. V pravém spodním poli znak Těšínska: na modrém štítě zlatá orlice v pravo hledící. Ve spodním středním poli znak Opavska: štít červeně a bíle rozpůlený. V levém spodním poli znak Ratibořska: štít rozpůlený; v pravém modrém poli zlatá orlice s čelenkou v pravo hledící, levé pole bílé a červeně rozpůlené. Po pravé i levé straně štítu stojí zlatý lev dvouocasý s čelenkou jakožto strážce štítu. Pod štítem vine se stuha, na níž se čte heslo: "Pravda vítězí." Podrobnosti jednotlivých znaků jsou patrné z připojených obrázků.“⁶⁴

Není bez zajímavosti, že návrh znaku Podkarpatské Rusi, jakožto součást velkého a středního znaku republiky, vypracoval Čech prof. Friedrich, jelikož návrhy, jež došly na požádání z Podkarpatské Rusi, nebyly heraldicky hodnotné. Navrhnout znak, jenž by charakterizoval v podstatě cizí zemi, rozhodně nemohlo

⁶² Zákon, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti

⁶³ Česká panovnícká a státní symbolika, str. 91

⁶⁴ Zákon, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti

být jednoduché, přičemž úkol byl ještě ztížen nutností uspokojit zájmy obou národnostních skupin žijících na daném území; velkoruské a ukrajinské.⁶⁵

Zákon č. 252/1920 Sb., zmocňoval vládu k vypracování nařízení, které by upravovalo, kdy má být kterého znaku užíváno.⁶⁶ Tímto nařízením se stalo nařízení vlády republiky Československé č. 512/1920 Sb. z. a n. malého státního znaku bylo užíváno pro označení státních úřadů, soudů, ústavů a podniků i státního majetku, pokud se nejednalo o případy, kdy se užije středního nebo velkého státního znaku. Střední státní znak označoval státní úřady a soudy s celostátní působností. Velkého státního znaku se používalo při styku se zahraničím. Dále ho mohl užívat prezident republiky a Národní shromáždění, a to při slavnostních příležitostech.⁶⁷

V roce 1936 byl vydán zákon č. 269/1936 Sb., o užívání vlajek, znaků a jiných symbolů, jakož i stejnokrojů, odznaků a opatřeních proti závadným označením.⁶⁸ Tento právní předpis neurčoval, kterého znaky kdy použít, nýbrž jen stanovoval obecnou úpravu užívání státních a jiných veřejných symbolů. Tudíž výše zmíněné nařízení zůstalo i po vydání tohoto předpisu v platnosti, pouze byla zrušena ustanovení § 8 až 10.⁶⁹

Posledními státními symboly upravenými zákonem č. 252/1920 Sb. byly malá státní pečeť a velká státní pečeť. *„Na malé státní pečetě jest vyobrazen malý státní znak, kolem něhož čte se v kruhu nápis: Republiky Československá. Na veliké státní pečetě umístěn jest veliký státní znak i se strážci štítu a heslem. Kolem něho v kruhu čte se nápis: Republika Československá.“*⁷⁰

Protože pečetidla, resp. umělecká držadla, byla zhotovena až počátkem roku 1924, začala se pečetidla používat až v únoru tohoto roku. Do té doby se k pečetění užívalo provizorní státní pečetě.⁷¹ *„Na nejstarší pečetě československého státu chybí opis, uprostřed má štít s dvouocasým lvem, který*

⁶⁵ Vývoj československé státní symboliky v letech 1918-1990. s. 81-184

⁶⁶ Zákon, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečetě

⁶⁷ Československo. Vláda. Nařízení vlády č. 512 ze dne 20. srpna 1920 k provedení zákona č. 252/1920 Sb. z. a n., kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečetě. In Sběrka zákonů a nařízení státu československého. 1920, částka CIV., s. 1293-1294. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz) (dále jen nařízení vlády republiky Československé č. 512 ze dne 20. srpna 1920)

⁶⁸ Český znak., s. 62

⁶⁹ Československo. Zákon č. 269 ze dne 21. října 1936 o užívání vlajek, znaků a jiných symbolů, jakož i stejnokrojů a odznaků, a o opatřeních proti závadným označením. In Sběrka zákonů a nařízení státu československého. 1936, částka 76. s. 1190-1197.

Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz)

⁷⁰ Zákon, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečetě

⁷¹ Česká panovnícká a státní symbolika. s. 92

*odpovídá slovnímu heraldickému popisu státního znaku z května 1919.*⁷² Zákon č. 252/1920 Sb. zmocňoval vládu k vydání nařízení, jež by stanovilo, kdo a při jakých příležitostech může užít malé nebo velké státní pečeti.⁷³ Stejně jako u státních znaků jím bylo nařízení vlády republiky Československé č. 512/1920 Sb. z. a n. Toto nařízení stanovilo, že velká státní pečeť se užije při slavnostních příležitostech mezinárodních. Ministerstvo zahraničních věcí bylo na základě nařízení povoláno k tomu, aby určilo, které zahraniční úřady republiky Československé budou užívat pečeti s velkým státním znakem, tj. velké pečeti. Pro pečetění dopisů a listin prezidenta republiky, jež podle ústavní listiny nevyžadovaly spolupodpisu odpovědného člena vlády a nebyly ryze soukromé povahy, byla nařízením určena tzv. prezidentská pečeť. Ta byla zcela shodná s velkou státní pečetí až na nápis v kruhu, který zněl „President republiky Československé“. Malé státní pečeti měly užívat státní úřady, soudy, ústavy a podniky, přičemž kolem malého státního znaku bylo v kruhu uvedeno stručné označení dotyčného úřadu a jeho sídlo. Jelikož se na území republiky Československé užívalo několik jazyků, bylo nutné vymezit jaký jazyk má být užit při označení úřadu a jeho sídla. Tento problém měly podle tohoto nařízení řešit bližší předpisy prováděcího nařízení k zákonu č. 122/1920 Sb., jímž se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé.⁷⁴

2.4 Státní symboly tzv. pomnichovské ČSR

Jako pomnichovská republika bývá označována doba od 30. 9. 1938 do 15. 3. 1939, tj. období od podpisu Mnichovské dohody do okupace okleštěného území Čech, Moravy a Slezska. V důsledku ztráty velké části území přestaly velký státní znak a střední státní znak odpovídat skutečné státoprávní situaci. Velký státní znak se stal nevyhovujícím kvůli ztrátě území části Slezska, Těšínska a tzv. beckovského Polska. Z tohoto důvodu totiž pozbyly ve velkém znaku ČSR svou státoprávní platnost zemské znaky Opavska, Ratibořska a Těšínska.

Obdobně střední státní znak, jelikož obsahoval zemský znak Slezska jakožto nadřazený znak Opavska, Ratibořska a Těšínska jako znak celého Slezska, neodpovídal nastalé situaci. Z hlediska Německa a Polska se tyto znaky staly pouze znaky nárokovými, což by mohlo vést ke zhoršení již dosti napjatých

⁷² Česká panovnická a státní symbolika. s. 93

⁷³ Zákon, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečetí

⁷⁴ Nařízení vlády republiky Československé č. 512 ze dne 20. srpna 1920

vztahů, proto se československá politická reprezentace snažila problém co nejdříve vyřešit. Za tohoto stavu se jako nejlepší řešení jevílo používání malého státního znaku, který vyhovoval dosud změněným poměrům. Avšak poté, co byly vydány ústavní zákony o autonomii Slovenska a Zakarpatské Rusi, pozbyl platnosti i malý státní znak.

Vzhledem k těmto skutečnostem měla být vytvořena nová státní symbolika, která by odpovídala současné situaci. Řešením této problematiky bylo pověřeno Ministerstvo vnitra spolu se svým specializovaným poradním orgánem Archivem ministerstva vnitra. Prezídium ministerské rady představovalo zaštiťující orgán. V době první porady o změně státních znaků dosud nebylo vyjasněno, jestli bude pro další autonomní uspořádání Čech, Slovenska a Zakarpatské Ukrajiny užíván oficiální název ČSR, chyběl i zákonný podklad pro změnu státních znaků. I přesto však zúčastnění přešli k tvorbě návrhů státních znaků. Návrhy znaků byly vypracovány v několika alternativách, přičemž se vycházelo z toho, že všechny tři autonomní celky by měly mít na štítě stejnou velikost pole. Nejlepší variantu představovalo dělení štítu zvráceným vidlicovým řezem na tři pole. Avšak bylo počítáno i s variantou, že by se moravským separatistům podařilo prosadit svůj požadavek autonomie pro tzv. zemi Moravskoslezskou.

Na poradě byl projednáván i návrh, který se zasazoval o změnu malého znaku, kde by bylo namísto lva užito plamenné svatováclavské orlice. Přijetí tohoto návrhu nebylo vhodné z několika důvodů. Předně z pohledu historického vývoje by se jednalo o krok zpět, jelikož orlice představovala znak knížecí a dvouocasý lev byl znakem královským. Za druhé by přijetí návrhu vedlo ke změně zemských barev i státní vlajky, konečně za třetí *„bylo nebezpečné také tím, že svatováclavská orlice byla původně odvozena od středověké říšské orlice a byla, v daných politických poměrech, dosti nevhodnou reminiscencí na lenní poměr českého knížecího státu (zvláště v době knížete Václava) k německé říši.“*⁷⁵

Ačkoli byly v rámci porady probírány různé znakové návrhy, podstatný je výstup porady. Ta dospěla k závěru, že nejvhodnější bude podoba středního znaku ČSR z roku 1920. Přestože byla 22. listopadu 1938 uzákoněna autonomie Slovenska a Zakarpatské Ukrajiny, ústavní zákony se problematikou státních symbolů nezabývaly. 25. listopadu byl pouze vydán oběžník o označení úředních

⁷⁵ HLINOMAZ, Milan. K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu. Archivní časopis. 1987, roč. 37, č. 2, s. 82. ISSN 0004-0393 (dále jen K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu)

místností, státních úřadů, soudů, ústavů a podniků na čelní straně budov středním státním znakem. Podoba středního státního znaku byla stanovena zněním § 5 zákona č. 252/1920 Sb. Státní vlajka a střední státní znak státní reprezentace využívala až do 19. září 1939.⁷⁶

2.5 Státní symboly Protektorátu Čechy a Morava

Protektorát Čechy a Morava byl státní útvar složený z obsazených území Čech a Moravy a zřízený výnosem Adolfa Hitlera jako součást Velkoněmecké říše, vznikl k 15. březnu 1939 (resp. 16. březnu, jelikož Výnos Vůdce a říšského kancléře o zřízení Protektorátu Čechy a Morava byl vydán až tohoto dne) a zanikl 8. května 1945.⁷⁷ „Nově vzniklý útvar, pro jehož části mohla být z důvodu obrany říše zavedena vůdcem a říšským kancléřem odchylná úprava, měl být autonomní a samosprávný. Mělo v něm platit recipované dosavadní právo, avšak jen pokud neodporovalo smyslu převzetí ochrany Německou říší.“⁷⁸ Navzdory proklamacím obsaženým ve Výnosu o autonomii a samosprávě byla výsostná práva náležející protektorátu tím samým Výnosem omezena na minimum nebo úplně. „Ztráta státoprávní, národní, politické a hospodářské samostatnosti se musela zákonitě projevit i ve změně přetrvávajících státních symbolů pomnichovské republiky, z jejíhož původního území zbyly pouze základní části dvou hlavních zemí Čech a Moravy, a nepodstatná část Těšínska.“⁷⁹

Od ustanovení Protektorátu až do 6. října 1939, kdy vstoupilo v platnost vládní nařízení, které novelizovalo prvorepublikový zákon o státních symbolech a zavedlo protektorátní symboliku, bylo užíváno státních symbolů z tzv. pomnichovské republiky. Prvorepublikové státní symboly byly po celou dobu trvání Protektorátu využívány exilovou vládou.

„Státní prezident dr. E. Hácha úřadoval na Pražském hradě pod stejnou standartou, jakou si vzal s sebou do emigrace dr. E. Beneš a používal ji při oficiálních příležitostech jako reprezentant okupovaného Československa.“

⁸⁰Vojenské zahraniční československé jednotky užívaly stejně jako protektorátní

⁷⁶ Tamtéž

⁷⁷ Protektorát Čechy a Morava. Výnos Vůdce a říšského kancléře č. 75 ze dne 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava. In Sbírká zákonů a nařízení. 1939, částka 28, s. 373-376. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení (aspi.cz)

⁷⁸ MARŠÁLEK, Pavel. Protektorát Čechy a Morava státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945. Praha: Karolinum, 2002. s. 17. ISBN 80-246-0302-0

⁷⁹ K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu. s. 84

⁸⁰ SVOBODA, Zbyšek. Česká státní a vojenská symbolika. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 1996. s. 24. ISBN 80-85469-90-1 (dále jen Česká státní a vojenská symbolika)

vláda československé předmnichovské symboliky. Kupříkladu československá vlajka vlála na každé britské letecké základně, kde působila naše jednotka, neboť to stanovil rozkaz britského Ministerstva letectví. Za významný symbol zahraničního odboje lze považovat i malý československý znak, který byl nezbytnou součástí každého československého vojenského stejnokroje.⁸¹

Němečtí občané (označováni jako říšští občané) užívali na území Protektorátu pouze své symboly, jimž museli čeští občané na základě vyhlášky Zemského úřadu v Praze o povinné úctě k říšským symbolům prokazovat náležitou úctu. Vydání této vyhlášky zřejmě představovalo reakci na demonstrace při výročí vzniku Československa a následný pohřeb Jana Opletala.⁸² „*Posledním veřejným protestem, v němž byly použity československé symboly, bylo položení věnce ve státních barvách na rakev studenta J. Opletala 15. listopadu 1939 a následný zpěv obou částí československé hymny.*”⁸³ O tom, že dodržování vyhlášky bylo vynucováno, svědčí mimo jiné skutečnost, že policejní ředitelství apelovalo na veřejnost, aby uložené povinnosti plnila, a to u příležitosti oslavy druhého výročí zřízení Protektorátu Čechy a Morava.⁸⁴

Využívání symbolů tzv. pomnichovské republiky bylo však jen dočasným řešením, a proto již během prvního pololetí tzv. protektorátu byla řešena změna a harmonizace státní symboliky s tehdejšími státoprávními stavy. Danou problematikou se v této době zabíraly stejné instituce jako v předcházejícím období, tj. Ministerstvo vnitra a Archiv ministerstva vnitra, avšak za dohledu říšského protektora Neuratha.

Jelikož do července 1939 nedošlo v přípravě nové státní symboliky k zásadnímu posunu, adresoval říšský protektor státnímu prezidentovi E. Háchovi dopis, kde projevil svou nespokojenost s tempem změn státních symbolů. Prezident Hácha přislíbil nápravu a pověřil předsedu protektorátní vlády vyřešením celé záležitosti. Ministerstvo vnitra vytvořilo nový návrh znění vládního nařízení o změně státních symbolů. Návrh počítal se dvěma formami státního znaku, znak menší a větší. Podoba menšího znaku měla být shodná s Kursovým prozatímním znakem z roku 1919 (bez znamení Slovenska). Pro větší znak byly zpracovány tři návrhy. Ve všech návrzích bylo počítáno se zastoupením znaků Čech a Moravy, avšak ve druhé a třetí variantě se vyskytovaly i znaky

⁸¹Tamtéž

⁸² Česká panovnícká a státní symbolika. s. 109

⁸³ Česká státní a vojenská symbolika. s. 26.

⁸⁴ Národní listy. Praha: Julius Grégr, 1941. číslo 74. ročník 81. ISSN 1214-1240

Slezska a Těšínska. Protože převážná část Těšínska byla zabrána beckovským Polskem a území Slezska si nárokovalo nacistické Německo, nemohly být tyto varianty pro Německo přijatelné, navíc ani nekorespondovaly s oficiálním názvem Protektorátu. Kromě toho se znaky lišily v pojetí štítů. Byl navrhován štípený štít francouzský, španělský štít rozdělený zvráceným vidlicovým řezem či znak s předním srdečným štítkem a zadním štítem rozděleným zvráceným vidlicovým řezem. Dr. Schwarzenberg, jakožto respektovaný heraldik, doporučil za větší státní znak formu čtvrceného francouzského štítu, v jehož pravém horním a levém dolním poli by se nacházel český lev a v levém horním a pravém dolním poli pak moravská orlice.

Ministerstvo vnitra v návrhu ponechávalo národní barvy červenou, bílou a modrou, stejně tak se pokoušelo prosadit ponechání stejné vlajky i jako vlajky protektorátní. Pro zachování shodné podoby vlajky svědčila skutečnost, že i po odtržení Slovenska mohl modrý klín reprezentovat Moravu, její modré pole znaku.⁸⁵ Některé snahy o udržení původní vlajky lze označit až za zoufalé jako např. argumenty protektorátních úředníků o doposud nespotřebovaných zásobách vlajek s klínem, ale zároveň tyto snahy potvrzují tehdejší boj o zachování národní identity.⁸⁶ Předložený návrh nebyl schválen německou stranou, která nebyla spokojená zejména s podobou vlajky.

V září požadoval říšský protektor urychlené předložení definitivních návrhů státní vlajky. Nakonec mu byly představeny dvě alternativy. Za první vlajka skládající se ze tří horizontálních pruhů stejné šířky, přičemž horní pruh měl být bílý, prostřední červený a dolní modrý. Za druhé vlajka s dvěma horizontálními pruhy v bílé a červené barvě s modrým vertikálním pruhem u žerdi o šíři jedné šestiny délky vlajky. Říšský protektor souhlasil s první variantou, tím byla problematika nové státní symboliky definitivně vyřešena, mohlo být přistoupeno k vydání vládního nařízení. Vládním nařízením č. 222/1939 Sb. ze dne 19. září 1939, jímž se mění zákon č. 252/1920 Sb. ze dne 30. března 1920, byly protektorátní státní symboly kodifikovány v následující podobě:

- 1) *„Vlajka Protektorátu Čechy a Morava se skládá z vrchního pruhu bílého, středního červeného a spodního modrého.“⁸⁷ Poměr délky k šířce byl stanoven v poměru 3:2.⁸⁸;*

⁸⁵ K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu.

⁸⁶ Česká státní a vojenská symbolika. s. 24

⁸⁷ Protektorát Čechy a Morava. Vládní nařízení č. 222 ze dne 19. září 1939, jímž se mění zákon ze dne 30. března 1920, č. 252 Sb. z. a n., kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti. In Sbirka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava. 1939, částka 81,

- 2) „Standarta státního presidenta jest tvaru čtvercového, bílá, s vetkaným větším znakem Protektorátu Čechy a Morava“;
- 3) „Menší znak Protektorátu Čechy a Morava jest: Na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku vpravo hledící, úst rozžavených, s jazykem vyplazitým, čelenkou a zbrojí, vše zlaté barvy.“;
- 4) „Větší znak Protektorátu Čechy a Morava má štít čtvercový. V jeho pravém horním a levém spodním poli jest znak český: na červeném štítě stříbrný dvouocasý lev ve skoku vpravo hledící, úst rozžavených, s jazykem vyplazitým, čelenkou a zbrojí, vše zlaté barvy. V levém horním a pravém spodním poli znak moravský: na modrém štítě orlice vpravo hledící, stříbrně a červeně šachovaná, s čelenkou a zbrojí, vše zlaté barvy.“⁸⁹ Okupační správa považovala za nevhodné užití Kyselovy stylizace českého lva a moravské orlice pro její návaznost na předmnichovskou republiku, a proto se přiklonilo ke stylizaci Kurse;⁹⁰
- 5) „Pečeť Protektorátu Čechy a Morava jest dvojí: menší a větší. Na menší pečeť jest vyobrazen menší znak Protektorátu Čechy a Morava, kolem něhož čte se v kruhu slovní označení Protektorátu Čechy a Morava. Na větší pečeť umístěn jest větší znak Protektorátu Čechy a Morava, kolem něhož čte se v kruhu slovní označení Protektorátu Čechy a Morava.“⁹¹

Zákon mohl být změněn vládním nařízením, neboť to bylo umožněno ústavním zákonem č. 330/1938 Sb. ze dne 15. prosince 1938 o zmocnění ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů republiky Česko – Slovenské a o mimořádné moci nařizovací.⁹²

Na základě čl. 2 ústavního zákona byla vláda zmocněna po dobu dvou let od počátku účinnosti tohoto zákona k vydávání nařízení týkajících se všech nutných opatření, i kdyby k nim jinak bylo potřeba zákona. Takto nemohla být měněna pouze ústavní listina.⁹³

V souvislosti s ustanovením nové státní symboliky pro území Protektorátu došlo i ke stanovení pravidla přednosti říšských symbolů před protektorátními. Stanoviskem Úřadu říšského protektora se souhlasem protektorátní vlády byla upravena problematika vyvěšování vlajek a hraní hymen.⁹⁴ „Protektorátní vlajka se vyvěšovala společně s nacistickou říšskou, které vždy příslušelo přednostní

s. 717- 718. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení (aspi.cz) (dále jen Vládní nařízení č. 222 ze dne 19. září 1939)

⁸⁸ K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu. s. 87

⁸⁹ Vládní nařízení č. 222 ze dne 19. září 1939

⁹⁰ K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu. s. 88

⁹¹ Vládní nařízení č. 222 ze dne 19. září 1939

⁹² TAUCHEN, Jaromír. Právní řád a publikace právních předpisů v protektorátu Čechy a Morava. 2012. In: Dny práva – 2012. Dostupné také z: revoluce.pdf (muni.cz)

⁹³ Československo. Ústavní zákon č. 330 ze dne 15. prosince 1938 o zmocnění ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů republiky Česko-Slovenské a o mimořádné moci nařizovací. In Sbíрка zákonů a nařízení státu česko-slovenského. 1938, částka 110, s. 1205-1206. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz)

⁹⁴ Česká panovnícká a státní symbolika. s. 105

postavení, a před hymnou „Kde domov můj“ zněly obě říšské hymny, „Deutschland, Deutschland über alles“ i píseň Horsta Wessela.“⁹⁵

V návaznosti na vládní nařízení č. 222/1939 Sb. bylo přijato vládní nařízení č. 280/1939 Sb., jímž se mění vládní nařízení ze dne 20. srpna 1920, č. 512 Sb. z. a n., k provedení zákona ze dne 30. března 1920, č. 252 Sb. z. a n., kterým se vydává ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti. Tento právní předpis udával, kdy má být jakého protektorátní znaku a pečeti užito.⁹⁶ Předně určil, že menším znakem Protektorátu Čechy a Morava se má označovat jeho majetek a větším znakem orgány Protektorátu. Následně vyhradil užívání větší pečeti Protektorátu pro slavnostní příležitosti, jinak se měla použít pečeť menší. Podle tohoto nařízení opatřoval státní prezident písemnosti, které nevyžadovaly spolupodpisu odpovědného člena vlády, pečeti shodnou s pečeti Protektorátu, až na to že slovní označení Protektorátu bylo nahrazeno slovním označením státního prezidenta. Písemnosti, jejichž povaha byla zcela soukromá, pečeti neopatřoval. Orgány Protektorátu měly užívat úřední razítka, jež zobrazovaly menší znak Protektorátu a kolem něhož bylo v kruhu uvedeno stručné označení příslušné instituce. Úřední pečeť s větším znakem Protektorátu používal jeho vyslanec, a to při slavnostních příležitostech.⁹⁷

Vyslancem Protektorátu byl v podstatě po celou dobu jeho trvání František Chvalkovský.⁹⁸ Na jazykovou úpravu úředních pečeti orgánů Protektorátu se vztahovaly předpisy o užívání jazyků v Protektorátu Čechy a Morava, jednalo se především o nařízení o úředním jazyku v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 21. března 1939. Podle tohoto nařízení se v Protektorátu úřaduje v jazyce německém i českém.^{99,100}

„Závěrem je na místě zdůraznit, že protektorátní státní symboly nezapadají do kontinuálního vývoje naší státní symboliky, že jsou tragickou a násilnou epizodou v tomto vývoji a že byly stanoveny pod přímým nátlakem říšského

⁹⁵ Tamtéž

⁹⁶ K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu. s. 88

⁹⁷ Protektorát Čechy a Morava. Vláda. Nařízení vlády č. 280 ze dne 12. října 1939, jímž se mění vládní nařízení ze dne 20. srpna 1920, č. 512 Sb. z. a n., k provedení zákona ze dne 30. března 1920, č. 252 Sb. z. a n., kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti. In Sbíрка zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava. 1939, částka 100., s. 887-888. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení (aspi.cz) (dále jen nařízení vlády

č. 280 ze dne 12. října 1939, jímž se mění vládní nařízení ze dne 20. srpna 1920, č. 512 Sb. z. a n.)

⁹⁸ Vláda České republiky. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-10]. Dostupné

z: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=45323>

⁹⁹ Nařízení vlády č. 280 ze dne 12. října 1939, jímž se mění vládní nařízení ze dne 20. srpna 1920, č. 512 Sb. z. a n.

¹⁰⁰ Protektorát Čechy a Morava. Nařízení Vrchního velitele německé armády o úředním jazyku v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 21. března 1939. RP07/39

*protektora: nevznikly za podpory lidu, jehož účast byla z tohoto tvůrčího procesu zcela vyloučena. Proto jim nemohly být nikdy skutečně přijaty a ctěny, byly pouze direktivně stanoveny.*¹⁰¹

2.6 Státní symboly od roku 1945 do roku 1989

Od května roku 1945, jakmile byla Československá republika osvobozena od nacistické okupace, došlo k navrácení předmnichovské státní symboliky. Jedinou změnou, ke které došlo v souvislosti s postoupením Podkarpatské Rusi Sovětskému svazu bylo, že na místo znaku středního bylo užíváno malého znaku, jenž získal dominantní pozici.¹⁰²

Sotva se komunistická strana stala jedinou vládnoucí stranou na území Československa, došlo i ke změnám státní symboliky a jejího užívání, přičemž nejprve vládní nařízení ze 4. května 1948 nařídilo vyvěšování sovětské vlajky společně s vlajkou československou, avšak jen ve dnech stanovených státních svátků, vlajce československé vždy náleželo přednostní postavení. Nařízení určilo, že těmito státními svátky budou 1. květen jako Svátek práce, 9. květen jako Den vítězství a 7. listopad jako Svátek Velké říjnové socialistické revoluce. Ve skutečnosti byly sovětské vlajky vyvěšovány při všech oslavných příležitostech, stejně tak byla automaticky hrána hymna SSSR po hymně československé.

Po nepříznivých reakcích ze zahraničí bylo od této praxe ustoupeno, ústřední výbor KSČ se rozhodl omezit používání sovětské hymny a vlajky jen na Den vítězství a na Svátek Velké říjnové socialistické revoluce.¹⁰³

Ústava ze dne 9. května 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) stejně jako ústava z roku 1920 pouze vymezila státní barvy, jež zůstaly v nezměněné podobě. Co se týče státního znaku a vlajky, odkázala na zákonnou úpravu, ale ta nebyla přijata, tudíž ke skutečné změně státních symbolů došlo až zákonem č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky. Koncem 50. let začali státní představitelé uvažovat o změně státních symbolů, aby byly sjednoceny se symboly ostatních socialistických států, tj. státní symboly měly obsahovat rudé nebo rudě lemované pěticípé hvězdy, srpy a kladiva.¹⁰⁴ Ústava Československé socialistické republiky zakotvila novou podobu státního znaku,

¹⁰¹ K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu. s. 89

¹⁰² Česká panovníká a státní symbolika. s. 92

¹⁰³ Česká panovníká a státní symbolika. s. 111

¹⁰⁴ SVOBODA, Zbyšek. Československá státní a vojenská symbolika. Praha: Impuls, 1991. ISBN 80-85469-03-0. s. 51 (dále jen Československá státní a vojenská symbolika)

který měl být na přístě pouze jeden. Článek 110 Ústavy Československé socialistické republiky vymezil podobu státního znaku následovně: „*státní znak Československé socialistické republiky tvoří červený štít tvaru husitské pavézy s pěticípou hvězdou v horní části, na kterém je bílý dvouocasý lev nesoucí na hrudi červený štítek s modrou siluetou Kriváně a vatrou zlaté barvy. Kresba znaku je zlatá.*“¹⁰⁵ Autorem výtvarného znázornění státního znaku byl Milan Hegar, jenž návrh vyhotovil bez konzultací s heraldiky.^{106,107} Ústava v odst. 2 hovořila i o státní vlajce Československé socialistické republiky, avšak oproti státnímu znaku nebyla její podoba dotčena. Na rozdíl od předešlých ústav v této chybí zakotvení státních barev.¹⁰⁸ Detailnější informace o státním znaku a státní vlajce a o způsobu jejich používání obsahoval prováděcí zákon č. 163/1960, o státním znaku a o státní vlajce. Kromě toho stanovil tento zákon i novou úpravu státní pečeti a standarty prezidenta republiky, jejich odlišná podoba vycházela ze skutečnosti, že jejich součástí byl i státní znak. Standarta prezidenta republiky byla bílá, její okraj byl tvořen z políček státních barev. Uprostřed standarty, jež byla stále čtvercového tvaru, se nacházel státní znak, po jehož stranách byly umístěny lipové ratolesti. Heslo „Pravda vítězí“ vyvedené ve zlaté barvě bylo uvedeno pod státním znakem na stuze červené barvy. Státní pečeť Československé republiky byla stejně jako státní znak pouze jedna. Tvořil ji státní znak s lipovými ratolestmi po stranách, kolem něhož se v kruhu vinul nápis „Československá socialistická republika“. Pečeť byla svěřena prezidentovi republiky. Užívání státního znaku a státní vlajky bylo vyhrazeno ústavním orgánům, československým zastupitelským úřadům, jakožto i orgánům státní správy, které určila vláda. Rovněž jich mohly užívat ozbrojené síly a bezpečnostní sbory Československé socialistické republiky či Československá akademie věd, školy, kulturní a vědecké ústavy a státní organizace, pokud je tím vzhledem k povaze úkolů ustanovila vláda. Dále bylo uvedeno, že státní znak a státní vlajku mohou užívat i dobrovolné společenské organizace pracujících, podniky a jiné

¹⁰⁵ Československo. Ústavní č. 100 ze dne 11. července 1960 Ústava Československé socialistické republiky. In Sběrka zákonů Československé socialistické republiky. 1960, částka 40, s. 289-309. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Republiky československé. (aspi.cz) (dále jen Ústava 1960)

¹⁰⁶ Česká panovnická a státní symbolika. s. 111

¹⁰⁷ Česká státní a vojenská symbolika. s. 26.

¹⁰⁸ Ústava 1960

organizace a konečně i jednotliví občané, jestliže byly symboly využívány při slavnostních příležitostech jako například během státních svátků.¹⁰⁹

K významné změně státní symboliky došlo posléze v roce 1968 ve spojitosti s federalizací Československa. V návaznosti na tuto skutečnost se uvažovalo o ustanovení a zakotvení státních symbolů, resp. znaků a vlajek obou jednotlivých republik, aby byla demonstrována nová státoprávní situace. Na popud Úřadu vlády České socialistické republiky byla složena komise odborníků z oblasti historie, heraldiky a výtvarnictví, jejichž úkolem bylo vytvořit návrhy znaku a vlajky České socialistické republiky. Komise v čele s prof. J. Šebánkem dospěla k názoru, že nejvhodnější bude obnovit znak někdejšího české státu, tj. stříbrného dvouocasého lva s korunkou na červeném štítě, avšak ve hře byly i varianty s moravskou a slezskou orlicí. Vlajka měla být bílo-červená. Kvůli okupaci vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968 nastalo zpoždění prací na návrzích, a tak byly připraveny až v červenci 1969. Požadavek na státní znak byl takový, aby byl co nejjednodušší, neboť bylo třeba, aby byl v návaznosti na znak federální způsobilý vytvořit vhodnou skladbu se znakem Slovenska. Vládě a České národní radě byly představeny dvě možnosti, a to pouze český lev nebo český lev nesoucí v prackách půlený štít s orlicemi. Nakonec však byly veškeré náměty odloženy a státní orgány upřednostnily setrvání u jediného socialistického federálního znaku.^{110, 111} Diskuze o státních symbolech se znovu rozvířila až v roce 1988, kdy byla připravována nová ústava, ale vzhledem k následnému vývoji již nevyústila v konkrétní návrhy nebo v novou úpravu státních symbolů.¹¹²

2.7 Státní symboly České a Slovenské Federativní Republiky

„Změna charakteru státního zřízení spojeného s pádem totalitního systému moci si pochopitelně vyžádala změnu státního znaku, který měl nejen vyjádřit obnovu demokratických zásad, kontinuitu historického vývoje, nýbrž i vystihnout federativní uspořádání československého státu.“¹¹³ Do řešení problematiky státních symbolů České a Slovenské Federativní Republiky se pustil sám

¹⁰⁹ Československo. Zákon č. 163 ze dne 17. listopadu 1960 o státním znaku a státní vlajce. In Sběrka zákonů Československé socialistické republiky. 1960, částka 70, s. 573-574. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Republiky československé. (aspi.cz) (dále jen zákon o státním znaku a státní vlajce z roku 1960)

¹¹⁰ Česká státní a vojenská symbolika. s. 32

¹¹¹ Československá státní a vojenská symbolika. s. 52

¹¹² Česká panovnická a státní symbolika, s. 111

¹¹³ Ústava České republiky – Rychetský, s. 194

prezident Václav Havel a již 23. ledna 1990 navrhl v československém Parlamentu ústavní zákon o státních znacích. Tento komplexní návrh obsahoval malé znaky České republiky a Slovenské republiky a rovněž společný velký znak Československé republiky. V souvislosti s řešením státní symboliky se objevovaly i problémy týkající se znění názvu nového státu, známé také jako tzv. pomlčková válka. I proto se konečného vyřešení dočkala tato problematika až 20. dubna 1990. Situace ohledně státních znaků byla komplikovaná, protože jednotlivé země tvořící Českou republiku se dožadovaly svého zastoupení ve znaku, který měl reprezentovat Českou republiku. V návaznosti na to vyvstala otázka, zda je možné, aby byl právně stanoven nejdříve znak federace a posléze až znaky jednotlivých republik. Bylo rozhodnuto, že kompetence ve věci národních symbolů bude přenesena na národní rady obou republik. Jak v České, tak Slovenské republice byly vytvořeny odborné komise skládající se v podstatě ze stejných členů a působící u národních sněmoven.^{114,115} „Pro Českou republiku nemělo smysl vymýšlet novu umělou vlajku, protože klasická bílo-červená vlajka měla svou staletou tradici.“¹¹⁶ Ačkoli bylo poukazováno, že obdobnou vlajku používá Polsko, nebyly tyto připomínky brány v potaz, neboť polská vlajka měla zákonem vymezený odlišný poměr stran, navíc se jednalo o vlajku národní, u níž se nepočítalo, že by byla užívána v zahraničí.

Mnohem větší komplikace vyvstaly u národního znaku, dokonce musely být stanoveny znaky dva. Velký znak zahrnoval znamení Čech, Moravy i Slezska, tj. dvouocasého lva, šachovanou orlici a černou orlici. Malý znak České republiky zahrnoval pouze dvouocasého lva. Státní pečeť byla tvořena velkým znakem České republiky s lipovými ratolestmi po stranách, po obvodu byl vyveden nápis „Česká republika“. Průměr státní pečeti činil 45 mm a svěřena do úschovy byla předsedovi České národní rady. Státní hymnou zůstala první sloka písně Kde domov můj Františka Škroupa, kterou otextoval Josef Kajetán Tyl, avšak bylo to vůbec poprvé, kdy byla česká hymna zakotvena zákonem. Všechny národní symboly ustanovil ústavní zákon České národní rady č. 67/1990 Sb., o státních symbolech České republiky.^{117,118} Užívání státního znaku a státní vlajky

¹¹⁴ Česká státní a vojenská symbolika. s.53-58

¹¹⁵ Česká panovnická a státní symbolika. s. 115

¹¹⁶ Česká státní a vojenská symbolika. s. 35

¹¹⁷ Československá státní a vojenská symbolika. s. 55-56

¹¹⁸ Česko (Československo). Ústavní zákon č. 67 České národní rady ze dne 13. března 1990 o státních symbolech České republiky. In Sběrka zákonů Československá socialistická republika. 1990, částka 16, s. 314-315. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistická republika. (aspi.cz)

České republiky se věnoval zákon č. 68 ze dne 13. března 1990.¹¹⁹ Podobu federálních symbolů upravil ústavní zákon č. 102/1990 Sb., o státních symbolech České a Slovenské Federativní republiky. Některé symboly zůstaly stejné jako za dob socialistického Československa, resp. První republiky, a to vlajka a hymna. Naopak nově byl vytvořen znak České a Slovenské Federativní Republiky, jehož změna se logicky dotkla i standarty prezidenta republiky a státní pečeti.¹²⁰ Státní znak byl ústavním zákonem vymezen následovně: „*Státní znak České a Slovenské Federativní Republiky tvoří čtvercový štít, ve kterém v prvním a čtvrtém červeném poli je stříbrný dvouocasý řvoucí lev ve skoku vpravo hledící, se zlatými drápy, zlatým vyplazeným jazykem a zlatou heraldickou korunou. Ve druhém a třetím červeném poli je stříbrný dvojitý kříž vztyčený na středním vyvýšeném vršku modrého trojvrší. Čtverceni znaku je vyznačeno stříbrnou linkou.*“¹²¹ Standarta prezidenta republiky měla čtvercový formát, její barvou byla bílá, pouze okraje se skládaly z plamének střídavě bílých, červených a modrých.

Znak České a Slovenské Federativní Republiky byl umístěn uprostřed, přičemž pod ním se nacházel na červené stuze stříbrný nápis „*VERITAS VINCIT*“.¹²² Oba konce stuhy zdobily zlaté lipové snítky o dvou listech. Vyvedení hesla v latinské podobě bylo velmi praktické. Odstranilo případné jazykové komplikace (spor o to, zda má být užito hesla v českém nebo slovenském jazyce, případně v obou jazycích) a navíc bylo pro zahraniční představitele srozumitelnější.¹²³ Státní pečeť se však již dvoujazyčností nevyhnula. Tvořil ji státní znak s lipovými ratolestmi po stranách, kolem něhož se vinul kruhový opis názvu státu v českém i slovenském jazyce.¹²⁴

Současně s ústavním zákonem o státních symbolech České a Slovenské Federativní Republiky byl přijat zákon č. 115/1990 Sb., o používání státních symbolů České a Slovenské Federativní Republiky.¹²⁵

¹¹⁹ Česko (Československo). Zákon č. 68 České národní rady ze dne 13. března 1990 o užívání státního znaku a státní vlajky České republiky. In Sběrka zákonů Československá socialistická republika. 1990, částka 16, s. 315-316. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistická republika. (aspi.cz)

¹²⁰ Československo. Ústavní zákon č. 102 ze dne 20. dubna 1990 o státních symbolech České a Slovenské Federativní Republiky. In Sběrka zákonů České a Slovenské Federativní Republiky. 1990, částka 21, s. 413-414. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistická republika. (aspi.cz) (dále jen Ústavní zákon č. 102)

¹²¹ Tamtéž

¹²² Ústavní zákon č. 102

¹²³ Československá státní a vojenská symbolika. s. 55

¹²⁴ Ústavní zákon č. 102

¹²⁵ Československo. Zákon č. 115 ze dne 20. dubna 1990 o používání státních symbolů České a Slovenské Federativní republiky. In Sběrka zákonů České a Slovenské Federativní Republiky.

3 SOUČASNÁ STÁTNÍ SYMBOLIKA

Současná podoba státní symboliky byla ustanovena v souvislosti s rozpadem České a Slovenské Federativní Republiky. Řešení problematiky rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky na dva samostatné státy zahrnovalo mimo jiné i otázku státní symboliky. Ve spojitosti s vyhlášením České republiky jako jednoho z nástupnických států byla přijata Ústava České republiky, která kromě jiného vymezila i státní symboly nového státu.¹²⁶ Podle Ústavy jimi jsou velký a malý státní znak, státní barvy, státní vlajka, vlajka prezidenta republiky, státní pečeť a státní hymna.¹²⁷ Popis a grafické znázornění symbolů samostatného českého státu byly zakotveny zákonem ČNR č. 3/1993 Sb., o státních symbolech České republiky.¹²⁸ Státní symboly řešil i ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky, neboť v čl. 3 odst. 2 stanovil, že Česká ani Slovenská republika nesmějí po zániku České a Slovenské Federativní Republiky užívat symbolů zaniklého státu. V důvodové zprávě k danému zákonu není uvedeno, proč bylo takovéto ustanovení do právního předpisu zahrnuto.¹²⁹ Ač se Česká republika zavázala, že bude postupovat podle tohoto zákona, rozhodla se předmětné ustanovení nerespektovat a užívat nadále shodné státní vlajky.^{130,131}

3.1 Malý státní znak

Podobu malého státního znaku vymezuje § 2 odst. 3 zákona č. 3/1993 Sb., o státních symbolech České republiky, podle něhož je malý státní znak tvořen červeným štítem, v němž je umístěn stříbrný dvouocasý lev ve skoku s korunou

1990, částka 25, s. 514. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistická republika. (aspi.cz)

¹²⁶ Ústavní právo a státověda. s. 307, 409-410

¹²⁷ Česko. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992., Ústava České republiky. In Sbírká zákonů České republiky. 1992, částka 1, s. 7. Dostupné také z: Sbírká zákonů a Sbírká mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz). ISSN 1211-1244

¹²⁸ MARTÍNEK, Jirí. Naší republiče je 100 let. Praha: Fragment, 2019. s. 54. ISBN 978-80-253-3875-9 (dále jen Naší republiče je 100 let)

¹²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 542 ze dne 25. listopadu 1992. Dostupná také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=542&r=1992>

¹³⁰ Ústava České republiky – Rychetský. s. 195

¹³¹ Československo. Ústavní zákon č. 542 ze dne 25. listopadu 1992, o zániku České a Slovenské Federativní Republiky. In Sbírká zákonů České a Slovenské Federativní Republiky. 1992, částka 110, s. 3253-3254. Dostupné také z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1992.html>

a zbrojí zlaté barvy. Vyobrazení malého státního znaku obsahuje příloha č. 2 tohoto zákona.¹³² (viz příloha č. 1)

Malý státní znak se od předešlého malého znaku sloužícího pro reprezentaci českého státu téměř neliší. Jediný rozdíl spočívá v tom, že v popisu figury lva v zákoně č. 3/1993 Sb. nenalezneme informace o tom, že lev by měl hledět vpravo, řvát a mít vyplazený jazyk, avšak na grafické vyobrazení to nemá žádný vliv. Co se týče grafického znázornění, lze pouze upozorovat, že zuby lva v malém státním znaku z roku 1990 mají zlatou barvu, oproti tomu má současný lev zuby stříbrné.^{133,134,135,136,137}

Důvodová zpráva k zákonu č. 3/1993 Sb. se k samotnému malému státnímu znaku nevyjadřuje, pouze zdůrazňuje mnoho staletí trvající tradici užívání malého a velkého státního znaku na našem území.¹³⁸ Jelikož znázornění malého státního znaku bylo v podstatě převzato z ústavního zákona České národní rady č. 67/1990 Sb., o státních symbolech České republiky, je možné uvést odůvodnění jeho podoby z důvodové zprávy k tomuto zákonu. Podle ní „*k vytvořené podobě malého státního znaku České republiky vedla skutečnost, že český lev byl v historii vždy symbolem tzv. zemí koruny České, tj. území Čech, Moravy a Slezska a byl jejich integrujícím prvkem.*“¹³⁹

3.2 Velký státní znak

Velký státní znak je upraven v § 2 odst. 1 zákona o státních symbolech. Podle tohoto ustanovení je tvořen čtvrceným štítem, v jehož prvním a čtvrtém červeném poli se nachází dvouocasý lev ve skoku se zlatou korunou a zbrojí rovněž zlaté barvy. Ve druhém poli znaku, které je modré barvy, je umístěna

¹³² Česko. Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992 o státních symbolech České republiky. In Sbíрка zákonů České republiky. 1993, částka 2, s. 26 – 32. Dostupné také z:

<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1993&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=9>

¹³³ Ústava České republiky – Rychetský. s. 194

¹³⁴ Česká panovnická a státní symbolika. s. 120

¹³⁵ Můj stát

¹³⁶ Česko. Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992 o státních symbolech České republiky. In Sbíрка zákonů České republiky. 1993, částka 2, s. 26 – 32. Dostupné také z:

<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1993&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=> (dále jen zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992)

¹³⁷ Česko (Československo). Ústavní zákon č. 67 České národní rady ze dne 13. března 1990 o státních symbolech České republiky. In Sbíрка zákonů Československá socialistická republika. 1990, částka 16, s. 314-315. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistická republika. (aspi.cz)

¹³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 3 ze dne 17. prosince 1992. Dostupná také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=3&r=1993>

¹³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 67 ze dne 13. března 1990. Dostupná také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=67&r=1990>

stříbrno-červeně šachovaná orlice s korunou a zbrojí, přičemž obojí je zlaté barvy. Ve třetím zlatém poli se nalézá černá orlice se stříbrným půlměsícem, jenž je zakončen jetelovými trojlístkami, uprostřed půlměsíce je křížek.

Stejně jako ostatní figury ve znaku má zlatou korunu, ale její zbroj je červená.¹⁴⁰ Dvouocasý lev symbolizuje Čechy, stříbrno-červeně šachovaná orlice reprezentuje ve znaku Moravu a černá orlice je znakem Slezska.¹⁴¹ Znázornění velkého státního znaku nalezneme v příloze č. 1 k zákonu o státních symbolech. (viz příloha č. 2)¹⁴² Obdobně jako malý státní znak byl velký státní znak ve stejné podobě užíván již jako znak České republiky během fungování České a Slovenské Federativní Republiky.¹⁴³

Oproti malému státnímu znaku, ke kterému se důvodová zpráva k zákonu č. 3/1993 Sb. téměř nevyjadřuje, je zde velkému znaku věnováno mnohem větší pozornosti. Důvodová zpráva kromě jiného říká, že nejčastější způsob spojení jak osobních, tak zemských znaků v jednom štítě představuje čtvrcení. Dále vysvětluje, že podle heraldických pravidel platných na území Evropy se při spojení tří celků nachází symbol hlavního z nich v poli prvním a čtvrtém a druhé a třetí pole je vyhrazeno dalším zemím. Nakonec se důvodová zpráva věnuje vysvětlení zvoleného popisu velkého státního znaku, např. ozřejmuje, proč není uvedeno, že lev má široce otevřenou tlamu a vyplazený jazyk. Je tomu tak, jelikož již od počátku 13. století, nebo možná i dříve, se lev vždy zobrazuje takto. Stejně tak se v popisu neuvádí, že moravská i slezská orlice mají rozepjatá křídla, neboť se jedná o jejich nejobvyklejší heraldickou formu. V souvislosti s důvodovou zprávou považují ještě za nezbytné podotknout, že podle ní není nutné, aby se výtvarník držel vyobrazení znaku v příloze č. 1 k zákonu o státních symbolech. Podstatné je, aby zachoval heraldická pravidla a zvyklosti.¹⁴⁴

Za určitou abnormalitu lze označit skutečnost, že Česká republika patří mezi několik málo zemí, jež mají „dva originály“ státního znaku. Původní státní znak předal autor Jiří Louda zástupcům Poslanecké sněmovny v roce 1992, kdy se stal vítězem soutěže, jejímž účelem bylo vytvořit nejlepší návrh státního znaku samostatné České republiky. V roce 1993 byl státní znak dán do úschovy sněmovnímu legislativnímu odboru, který ho měl uložit v prostorách Poslanecké sněmovny.

¹⁴⁰ Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992

¹⁴¹ Ústava České republiky – Bahýřová, s. 271

¹⁴² Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992

¹⁴³ Ústava České republiky – Rychetský, s. 194

¹⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 3 ze dne 17. prosince 1992.

Ve stejném roce však ředitel tohoto odboru zapůjčil bez souhlasu nadřízených exemplář nevyčíslitelné hodnoty personálnímu odboru Kanceláře prezidenta republiky, avšak k jeho vrácení již nedošlo. Více než 10 let originál státního znaku nikdo nepostrádal, až v roce 2006 na jeho ztrátu upozornila reportáž České televize. Na základě této reportáže začalo být po znaku pátráno, ale k jeho nalezení nedošlo. Proto byl na konci roku 2006 požádán Jiří Louda, aby ho namaloval znovu, přičemž při této příležitosti namaloval i malý státní znak a standartu prezidenta republiky. Tato vyhotovení s poznámkou roku vytvoření jsou uložena v Poslanecké sněmovně.^{145, 146}

3.3 Státní barvy

Státními barvami jsou bílá, červená a modrá v daném pořadí, jak stanovuje § 3 zákona o státních symbolech.¹⁴⁷ Důležitost zachování pořadí barev vyplývá z požadavku na znemožnění záměny se slovanskou trikolorou, jejíž pořadí barev je následující: červená, bílá a modrá.¹⁴⁸ Státní barvy tento zákon pouze vyjmenovává, aniž by je blíže vymezoval, zejména neurčuje odstín těchto barev, což lze označit za nedostatek právní úpravy. Kvůli chybějícím bližším informacím o podobě státních barev a jejich užívání hrozí nevhodné reminiscence na protektorátní vlajku.¹⁴⁹

Podle důvodové zprávy státní barvy představují nejobecnější státní symbol dostupný každému. Státní barvy vycházejí z barev obsažených ve státním znaku a státní vlajce. Ve formě trikolóry se jich užívá k obecnému označení státního majetku, při slavnostních příležitostech jich lze využít k dekoračním účelům a mohou také být doplňkem rozličných výtvarných děl se státní tematikou.¹⁵⁰

3.4 Státní vlajka

„Vlajky jsou snad vůbec nejjednoduššími a nejznámějšími symboly, které zřetelně charakterizují a vzájemně rozlišují různé státní útvary, národy, společenská seskupení a organizace včetně sportovních klubů. Státní vlajky jsou

¹⁴⁵ Ústava České republiky – Rychetský. s. 194

¹⁴⁶ KOLINA, Josef. Státní znak zmizel cestou na Hrad. Lidovky. cz. [online]. 2006 [cit. 2021- 03- 11] Dostupné také z: https://www.lidovky.cz/domov/statni-znak-zmizel-cestou-na-hrad.A061011_142643_in_domov_vvr

¹⁴⁷ Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992

¹⁴⁸ Ústava České republiky – Bahýřová. s. 271

¹⁴⁹ Ústava České republiky – Rychetský. s. 196

¹⁵⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 3 ze dne 17. prosince 1992.

v současné době nejjobecnějším státním symbolem, který je v povědomí širokých vrstev obyvatelstva po celém světě“¹⁵¹

Podle § 4 zákona o státních symbolech je česká státní vlajka složena z horního pruhu bílého a dolního pruhu červeného, mezi něž je vsunut modrý klín, který sahá do poloviny délky vlajky (viz příloha č. 3).¹⁵² Důvodová zpráva uvádí, že barvy státní vlajky mají odpovídat základním polím na státním znaku. Červená a bílá barva tak reprezentují Čechy, jelikož jsou odvozeny od bílého (stříbrného) lva v červeném poli, jakožto znaku Čech, modrá barva pak zastupuje Moravu, jejíž pole ve znaku je modré barvy. Kombinace bílé, červené a modré barvy rovněž odkazuje na slovanský charakter našeho státu, jelikož jsou tyto barvy již od 19. století považovány za barvy náležející všem Slovanům.¹⁵³ Poměr šířky vlajky vůči její délce byl stanoven 2:3. Poměr stran 2:3 se řadí mezi tradiční poměr užívaný i u řady státních vlajek jiných státních útvarů.¹⁵⁴ Neobvykle může působit modrý klín, jelikož se ve světě příliš vlajek s klínem nevyskytuje. Vlajkou, která má klín a rovněž se skládá z červené, bílé a modré barvy, je vlajka Filipín. Odlišné je však uspořádání barev, jelikož klín má bílou barvu, horní pruh jest modrý (pouze v době míru) a dolní červený. Uprostřed bílého klínu je umístěno slunce a v rozích hvězdy. Rozdílný je i poměr stran, a to 2:1.^{155,156} Kromě České republiky a Filipín se vlajkou s klínem pyšní například i Džibutsko, Jižní Súdán či Kuba.¹⁵⁷

Státní vlajka České republiky byla převzata z dob trvání České a Slovenské Federativní Republiky, ač se oba státy v ustanovení čl. 3 odst. 2 ústavního zákona č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky dohodly, že ani jedna z nově ustanovených republik neužije společných symbolů. Nejdříve se však o jiné vlajce uvažovalo.

Dosavadní česká vlajka (vlajka reprezentující pouze Českou republiku v rámci federace vyvedená v tradiční bílo-červené kombinaci) se pro reprezentaci na mezinárodní úrovni jevila jako nevhodná pro svou podobnost s vlajkou polskou. Během roku 1992 se objevilo značné množství návrhů, více či méně

¹⁵¹ SVOBODA, Zbyšek. Naše vlajka: Vznik a vývoj české vlajky. Liberec: Libea, s. r. o., 2005. s. 3. ISBN 80-239-5862-3 (dále jen Naše vlajka)

¹⁵² Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992

¹⁵³ Důvodová zpráva k zákonu č. 3 ze dne 17. prosince 1992

¹⁵⁴ Vlajky, prapory a jejich používání. s. 5.

¹⁵⁵ Vlajky světa. Statnivlajky.cz. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-09]. Dostupné také z: Vlajky světa | Statnivlajky.cz

¹⁵⁶ Můj stát

¹⁵⁷ Vlajky států světa (seznam všech 254). Statnivlajky.cz. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-09]. Dostupné také z: Vlajky států světa (seznam všech 254) | Statnivlajky.cz

profesionálních, které byly zasílány České národní radě, vládě i Kanceláři prezidenta republiky. Často se vyskytovaly návrhy, kde byla vlajka doplněna znakem v podobě českého lva nebo přemyslovské orlice. Jiné nejednou navrhované řešení spočívalo ve změně barvy anebo poměru klínu.

Proti jakýmkoliv změnám státní vlajky se ale důrazně vymezila heraldická komise při České národní radě, jež přesvědčila poslance České národní rady o správnosti zachování původní vlajky. Heraldická komise urychleně vypracovala paragrafovaný návrh zákona, jehož součástí bylo i ustanovení o státní vlajce v nezměněné podobě. Tento návrh byl poslanci jednomyslně přijat.^{158,159,160} V důvodové zprávě k příslušnému zákonu je k tomuto uvedeno následující: „Česká republika jako stát, hlásící se k demokratickým a humanitním ideám meziválečného československého státu, nemá důvod tento symbol měnit, a to tím spíše, že reprezentuje nikoliv jen českou národní, ale i občanskou pospolitost dnes v historických zemích. Kromě toho zánikem ČSFR přestává existovat československá vlajka, která je tak obecně považována za uprázděnou a Česká republika má plné právo ji užívat.“¹⁶¹ Nutno podotknout, že porušení ustanovení ústavního zákona o zániku České a Slovenské Federativní Republiky nepřineslo žádné právní následky.¹⁶² Pouze vzbudilo vlnu nevole slovenských sousedů, jelikož modrý klín na vlajce už od První republiky reprezentoval právě Slovensko. To, že situace ohledně vlajky, řečeno lidově ležela v žaludku některých slovenských občanů poměrně dlouho, dokládá iniciativa slovenského umělce Dalibora Bači, jež v prostoru před Rudolfínem nainstaloval kinetickou plastiku rozdělené vlajky. Na stožár měřící 14 metrů umístil napevno modrý klín, ale červenobílou část ponechal volně otáčet se ve větru.¹⁶³

V souvislosti s problematikou vlajek považuji za důležité objasnit pojmy vlajka, prapor a korouhev a rozdíl mezi nimi. Vlajky se standardně vyvěšují v exteriéru, a to takovým způsobem, aby bylo, pokud možno, zaručeno jejich vlání. Podle místa svého umístění se vlajka vztyčuje na stožár, vlajkou žerď nebo vlajkové ráhno či vlajkový stěžen. Poměr stran státní vlajky je stanoven zákonem

¹⁵⁸ Naše vlajka. S. 15

¹⁵⁹ Ústava České republiky – Rychetský. s. 195

¹⁶⁰ Ústava České republiky – Bahýřová. s. 273

¹⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 3 ze dne 17. prosince 1992

¹⁶² Ústava České republiky – Rychetský. s. 195

¹⁶³ Mkk. Vlajku společného státu si Češi nechali, i když Slovensko bylo proti. Česká televize. [online] 2017. [cit. dne 2021-03-16]. Dostupné také z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2332315-vlajku-spolecneho-statu-si-cesi-nechali-i-kdyz-slovensko-bylo-proti>

dané země, v České republice je stanoven poměr 2:3. Oproti vlajce je prapor k žerdi pevně přichycen, u některých typů praporů není nezbytné dodržení poměrů stran, avšak vzájemný poměr a velikost figur být měněna nesmí. Jako korouhev se označuje způsob vyvěšování látkového listu, kdy je tento kratší stranou přichycen k vodorovnému příčnému ráhnu, na kterém je list zavěšen svisle. Na koncích ráhna se nachází šňůrový trojúhelníkový závěs, jež je přichycen ke kroužku na lanku stožáru pomocí karabinky. Stejně jako u praporu ani u korouhve nemusí být zachován poměr stran.¹⁶⁴

3.5 Vlajka prezidenta republiky

Vlajka prezidenta republiky má čtvercový tvar a bílou barvu, uprostřed bílého pole se nachází velký státní znak. Pod státním znakem je stříbrným písmem vyvedeno heslo PRAVDA VÍTĚZÍ, jež se nalézá na červené stuze podložené žlutými (zlatými) lipovými ratolestmi. Okraje prezidentské vlajky jsou složeny z plamének střídavě bílých, červených a modrých. Popis vlajky prezidenta republiky je uveden v § 5 zákona o státních symbolech a stejně jako u většiny státních symbolů je jeho vyobrazení přílohou k tomu zákonu (viz příloha č. 4).^{165,166}

Vlajka prezidenta republiky se v českých zemích těší dlouholeté tradici. Už od počátku vzniku novodobého československého státu až do jeho zániku reprezentovala hlavu státu. Ač byla vlajka prezidenta republiky od roku 1920, kdy byla poprvé zakotvena v zákoně, několikrát měněna, vždy se jednalo o vlajku ve tvaru čtverce, jejíž barva byla bílá a uprostřed se nacházel státní znak. Většinou, až na dobu Protektorátu, bylo na vlajce prezidenta republiky uvedeno sousloví Pravda vítězí, ať už v českém jazyce, nebo v latinském překladu po období trvání České a Slovenské Federativní republiky.

Heslo Pravda vítězí je o několik století straší než první vlajka prezidenta, protože se jedná o zjednodušenou formu originálního husitského hesla Pravda Páně vítězí.^{167, 168,169}

¹⁶⁴ Vlajky, prapory a jejich používání. s. 5-7.

¹⁶⁵ Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992

¹⁶⁶ KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. s. 320. ISBN 978-80-7502-126-7 (dále jen Prezident republiky)

¹⁶⁷ Ústava České republiky – Rychetský. s. 196

¹⁶⁸ Ústava České republiky – Bahýřová. s. 272

¹⁶⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 3 ze dne 17. prosince 1992

Narozdíl od státní vlajky a obou znaků nebylo možné převzít i prezidentskou vlajku, jelikož ta nejenže byla společná pro oba státy, ale navíc se v jejím středu nacházel i státní znak zaniklé Federace.

Důvodová zpráva upozorňuje, že ačkoli se v dřívějších dobách nazývala vlajka prezidenta republiky standarta, nejde o synonymní pojmy. Zákon hovoří o vlajce, jež má sice shodnou podobu se standartou, ale oproti ní se vztyčuje na stožár pomocí lanka a není přichycena pevně k žerdi.

Právně neupraveným symbolem, který doprovází prezidentův příchod při slavnostních příležitostech již od dob První republiky, jsou fanfáry z opery Libuše od Bedřicha Smetany.¹⁷⁰

„Vedle oficiální vlajky je prezidentem užíváno pro reprezentaci i volné spojení tří znaků Čech, Moravy a Slezska. Přičemž v horní řadě je heraldicky vpravo umístěn znak Čech, vedle něj je heraldicky vlevo znak Moravy a pod nimi znak Slezska. Toto pěkné heraldické vyjádření sounáležitosti tří zemí Koruny české je užito na uniformě Hradní stráže.“¹⁷¹ Prezident republiky a jeho kancléř jsou oprávněni užívat i státní znak a státní vlajku, jak udává zákon č. 352/2001 Sb., o užívání státních symbolů České republiky a změně některých zákonů.¹⁷²

3.6 Státní pečeť

„Pečetí je grafické znamení otištěné, vytlačené či připevněné na dokumentu – listině či dopisu – slouží k ověření jeho pravosti. Pečeť nese grafický znak, který zastupuje jeho majitele.“¹⁷³ Podoba státní pečeti je zakotvena v § 6 zákona o státních symbolech, podle něhož je pečeť tvořena velkým státním znakem, který je podložen lipovými ratolestmi po stranách, kolem něj se nachází opis ČESKÁ REPUBLIKA. Z přílohy vyplývá, že pečeť má tvar kruhu¹⁷⁴ (viz příloha č. 5).

Podoba současné státní pečeti vychází z pečeti království českého používané v letech 1429–1432 husity při mezinárodních jednáních a z pečeti Stavovského zemského soudu ze 13. století.^{175, 176}

¹⁷⁰ Prezident republiky. s. 339

¹⁷¹ Prezident republiky. s. 320

¹⁷² Česko. Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001 o užívání státních symbolů České republiky a o změně některých zákonů. 2001, částka 134, s. 7742 – 7745. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvr.cz)

¹⁷³ Můj stát

¹⁷⁴ Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992

¹⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 3 ze dne 17. prosince 1992

3.7 Státní hymna

„Státní hymnu tvoří první sloka písně Františka Škroupa a Josefa Kajetána Tyla „Kde domov můj“.¹⁷⁷ Autorem hudby je František Škroup a Josef Kajetán Tyl se zasloužil o její o textování. Píseň „Kde domov můj“ poprvé zazněla v divadelní hře „Fidlovačka, aneb žádný hněv a žádná rvačka“ koncem roku 1834.¹⁷⁸ Text a notový záznam jsou obsaženy v příloze 6 zákona o státních symbolech (viz příloha č. 6). Právě této přílohy se týká vůbec jediná novela daného zákona. Z předmětného právního předpisu totiž vyplývá, že závazný text a notový záznam státní hymny je takový text a záznam, který je přiložen k zákonu. Avšak nedopatřením byla k zákonu přiložena nesprávná, resp. nezamýšlená, varianta písně „Kde domov můj“. Jednalo se o jednu z variant písně ze 40. let 20. století, kterou upravil Jan Seidel pro účely svého sborníku. Zákonem č. 154/1998 Sb., byl tento nedostatek odstraněn a na místo nesprávné verze byla k zákonu přiloženo autentické znění české hymny, jak bylo otištěno ve Věstníku ministerstva školství a národní osvěty v roce 1933.^{179, 180, 181}

V roce 2018 Olympijský výbor inicioval vytvoření nových variant české hymny, přičemž zamýšleným účelem bylo rozprout diskuzi o tom, jak by měla hymna České republiky vypadat v současnosti. Autorem nových variant se stal skladatel Miloš Bok. Vzniklé varianty lze označit za pompéznější a majestátnější, než je aktuální podoba státní hymny.

Již v roce 2008 přišel s obdobným nápadem tehdejší předseda vlády Miroslav Topolánek. Avšak ani jedna z nových verzí nezbudila příliš kladných ohlasů veřejnosti, a tak si hymna Kde domov můj zachovala svoji původní podobu.^{182,183,184}

¹⁷⁶ Můj stát

¹⁷⁷ Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992

¹⁷⁸ Ústava České republiky – Rychetský. s. 196

¹⁷⁹ Ústava České republiky – Bahýřová

¹⁸⁰ Ústava České republiky - Rychetský

¹⁸¹ Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992. Příloha č. 6. Dostupné také z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/disk/cs/file/1998/1998c054z0154p001o001.png>

¹⁸² HRADECKÁ, Dita. Kde domov můj 2. 2. Poslechněte si novou verzi české hymny. [online]. 2018. Český rozhlas Vltava. [cit. 2021-03-15]. Dostupné také z: <https://vltava.rozhlas.cz/kde-domov-muj-20-poslechnete-si-novou-verzi-ceske-hymny-6949474>

¹⁸³ Téma: Nová nahrávka české hymny. [online]. 2008. Vláda České republiky. [cit. 2021-03-15]. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/tema:-nova-nahravka-ceske-hymny-41956/tmplid-47/>

¹⁸⁴ Poslechněte si nová provedení české hymny. Původní byla podle sportovců příliš krátká. [online]. 2018. Česká televize. [cit. 2021-03-15] Dostupné také z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2433277-poslechnete-si-nove-varianty-ceske-hymny-podle-autora-jsou-pompeznejsi-a>

4 POUŽÍVÁNÍ STÁTNÍCH SYMBOLŮ

Ústava ČR ani zákon o státních symbolech České republiky se problematikou užívání státních symbolů nezabývají. Ústava pouze v odst. 2 čl. 14 udává, že úprava užívání státní symboliky je vyhrazena zákonem.^{185, 186} Z počátku byl tímto zákonem zákon č. 68/1990 Sb., který upravoval užívání státních symbolů už v době Federace, proto musel se zřízením samostatného českého státu projít rozsáhlou novelizací. Zákon č. 68/1990 se zabýval užíváním symbolů jedné z republik Federace, které měly sloužit zejména pro vnitrostátní účely, nikoliv užíváním státních symbolů celého státu na mezinárodní úrovni.¹⁸⁷ Zákon č. 68/1993 Sb. proto především upravil původní právní předpis takovým způsobem, aby odpovídal účelům státní symboliky.¹⁸⁸

Tento právní předpis byl v roce 2001 nahrazen zákonem č. 352/2001 Sb., o užívání státních symbolů České republiky, který je v novelizované podobě využíván dosud. Zákon o užívání státních symbolů byl od svého vyhlášení změněn třikrát.¹⁸⁹ K první úpravě došlo v roce 2006, kdy se jednalo povětšinou o dílčí změny. Asi za nejzásadnější lze považovat úpravu paragrafu 8, který pojednává o pravidlech při vyvěšování státní vlajky a nové znění § 13 a přidání § 13a a 13b, protože oproti původnímu znění dochází k rozšíření odpovědnosti za přestupek proti zákonu o užívání státních symbolů i na fyzické osoby. V § 8 je doplněna možnost vyvěsit státní vlajku jako první zleva nebo jako poslední v řadě, jestliže je v daném případě vyvěšováno více než 5 vlajek. Navíc je do § 8 přidán druhý odstavec, který pamatuje na situaci, kdy by se státní vlajkou byly vyvěšovány jiné vlajky než vlajky státní, např. vlajka kraje či obce.

K této úpravě došlo v souvislosti s přijetím zákona o obcích a zákona o krajích, které zakotvily možnost krajů a obcí zvolit si svůj znak a vlajku, jež jim můžou být uděleny předsedou Poslanecké sněmovny.^{190, 191, 192} Další

¹⁸⁵ Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992

¹⁸⁶ Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992

¹⁸⁷ Zákon č. 68 České národní rady ze dne 13. března 1990

¹⁸⁸ Česko. Zákon č. 68 ze dne 27. ledna 1993, kterým se mění a doplňují některé zákony na úseku všeobecné vnitřní správy. In Sbíрка zákonů České republiky. 1993, částka 20, s. 383-385. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=68/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

¹⁸⁹ Česko. Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001 o užívání státních symbolů České republiky a o změně některých zákonů. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2001, částka 134, s. 7742-7745. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=352/2001&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

¹⁹⁰ Česko. Zákon č. 213 ze dne 20. dubna 2006, kterým se mění zákon č. 352/2001 Sb., o užívání státních symbolů České republiky a o změně některých zákonů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2006, částka 71,

téměř nepostřehnutelná změna proběhla v roce 2008 ve spojitosti s přijetím zákona o Policii České republiky, jelikož přiznává právo vyobrazovat velký státní znak na čestných odznacích a praporech bezpečnostních sborů.¹⁹³ Zatím poslední novela proběhla v roce 2017, kdy bylo nutné upravit znění § 13 a následujících tak, aby odpovídalo nově zavedené terminologii vztahující se k přestupkům. Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízeních o nich z roku 2016 totiž upustil od rozlišování přestupků fyzických osob a správních deliktů podnikajících fyzických osob a právnických osob a zavedl společný pojem přestupek.¹⁹⁴

Zákon o užívání státních symbolů se v současném znění skládá ze 13 §, v prvním paragrafu jsou vyjmenovány všechny státní symboly, je zde stanoveno obecné pravidlo pro jejich užívání. Toto pravidlo pouze říká, že jich má být užito vhodným a důstojným způsobem. Co se rozumí vhodným a důstojným způsobem, není v zákoně ani v důvodové zprávě blíže vysvětleno. Každopádně by státní symboly měly být užívány tak, aby nedocházelo k porušování pravidel výslovně uvedených ve právních předpisech. Posouzení, zda se jedná o vhodný a důstojný způsob, bude vždy záviset na okolnostech daného případu a na tom, o jaký ze státních symbolů se bude jednat.^{195,196}

Ve vyhlášeném znění zákona č. 352/2001 Sb. bylo v § 1 odst. 1 uvedeno, že státní symboly lze užívat jen v souladu s tímto zákonem, a to vhodným a důstojným způsobem.¹⁹⁷ Novelou, kterou byl tento zákon v roce 2006 změněn, došlo k vypuštění sousloví „v souladu s tímto zákonem“.¹⁹⁸ Podle důvodové zprávy k předmětné novelizaci byla tato slova odstraněna proto, že „*pravidla*

s. 2679-2680. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=213/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

¹⁹¹ Česko. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000 o obcích. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2000, částka 38, s. 1738-1764. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=128/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

¹⁹² Česko. Zákon č. 129 ze dne 12. dubna 2000 o krajích. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2000, částka 38, s. 1765-1782. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=128/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

¹⁹³ Česko. Zákon č. 274 ze dne 17. července 2008, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2008, částka 91, s. 4117- 4153. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=274/2008&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

¹⁹⁴ Česko. Zákon č. 183 ze dne 9. června 2017, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2017, částka 66, s. 1706-1896. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=183/2017&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

¹⁹⁵ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

¹⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 352 ze dne 18. září 2001. Dostupná také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=814&ct1=0>

¹⁹⁷ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001 (vyhlášená verze)

¹⁹⁸ Zákon č. 213 ze dne 20. dubna 2006

*pro užívání státních symbolů (...) nejsou stanovena pouze v zákoně o užívání státních symbolů, ale i v příslušných ustanoveních jiných zákonů.*¹⁹⁹

Další zákony už se netýkají přímo užívání státních symbolů, ale jejich hlavním předmětem úpravy je jiná problematika, přičemž státní symboliky se ve větší či menší míře pouze dotýkají. Zmiňovaná důvodová zpráva k novele zákona o užívání státních symbolů obsahuje demonstrativní výčet těchto právních předpisů. Jedná se kupříkladu o všechny volební zákony.²⁰⁰ Blíže jsou tyto zákony specifikovány v kapitole o právní úpravě státních symbolů. „*Ohledně některých zvláštních situací, resp. nosičů státních symbolů, jako jsou letadla, lodě, vojenská technika, stanoví podrobnosti příslušné zákony a prováděcí předpisy k nim vydané, jako např. zákon o námořní plavbě, zákon o ozbrojených silách České republiky atd.*“²⁰¹

4.1 Užívání státního znaku

Zákon o užívání státních symbolů ČR se nejprve věnuje problematice užívání státního znaku jako celku. Hned od počátku nerozlišuje velký a malý státní znak. Zjednodušeně řečeno stanovuje, že „*státní znak mohou užívat jen státní orgány a funkcionáři státu v zákoně vypočtení, orgány územní samosprávy, vysoké školy a další školy a školská zařízení zapsaná ve školském rejstříku, právnické a fyzické osoby, kterým je zákonem nebo na základě zákona svěřen výkon státní správy a sportovci při reprezentaci České republiky.*“²⁰² Výčet oprávněných osob, jak zákon souhrnně tuto skupinu subjektů nazývá (legislativní zkratka), je taxativní. Zákon pouze v odst. 2 § 2 udává, že jako oprávněné osoby mohou státního znaku užívat fyzické osoby, pokud tak činí v souvislosti s výkonem působnosti oprávněné osoby a jsou k tomu pověřeny na základě vnitřních předpisů nebo nařízení vedoucího oprávněné osoby.²⁰³

Úřad vlády v roce 2013 vydal směrnici, jež měla sloužit k implementaci novelizovaného zákona o užívání státních symbolů. Ačkoli již znění zákona z roku 2006 přineslo pravidla pro vizualizaci Úřadu vlády na listinách, dopisech, vizitkách a dalších předmětech, nebylo posléze na dodržování těchto ustanovení

¹⁹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 213 ze dne 20. dubna 2006. Dostupná také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=1217&ct1=0>

²⁰⁰ Tamtéž

²⁰¹ Ústava České republiky – Rychetský. s. 197

²⁰² Ústavní právo a státověda. s. 411

²⁰³ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

důsledně dbáno, v důsledku čehož nebylo používání státních znaků jednotné. Tato směrnice určila, že malý státní znak bude v hlavičce úřadu nahrazen znakem velkým. Malý státní znak je však nadále používán u dokumentů s názvem Rozhodnutí vlády a Usnesení vlády.²⁰⁴

4.1.1 Užívání malého státního znaku

Podle § 5 zákona o užívání státních symbolů mohou malý státní znak užívat všechny oprávněné osoby, jejichž výčet podává § 2 odst. 1 kromě sportovců reprezentujících Českou republiku, kteří jsou oprávněni užívat pouze velký státní znak. Vynětí sportovců je logickým vyústěním skutečnosti, že stejné ustanovení dále udává, že malý státní znak užívají oprávněné osoby na rozhodnutích a jiných listinách osvědčujících důležité skutečnosti, pokud jsou vydávány při výkonu státní moci, jež byl těmto osobám svěřen zákonem nebo na základě zákona.²⁰⁵ Jedním z dokumentů, kde lze nalézt malý státní znak, je školní vysvědčení.²⁰⁶

Zvláštní ustanovení § 6 zákona o užívání státních symbolů je vyhrazeno razítkům obsahujícím malý státní znak. Naproti tomu je zakázáno používat razítko, kde by byl velký státní znak. *„Razítko, na němž je vyznačen malý státní znak, je kulatého tvaru o průměru 20 mm, 25 mm nebo 36 mm; malý státní znak je vyobrazen uvnitř kruhu, na jehož obvodu je označení oprávněné osoby, případně i označení její organizační součásti a sídlo (dále jen „úřední razítko“). Používá-li oprávněná osoba více úředních razítek, musí tato razítka obsahovat i pořadová čísla. Otisk úředního razítka je jednobarevný.“*²⁰⁷

Jeden příklad z praxe užívání úředních razítek. Ve směrnici vedoucího Úřadu vlády ČR č. 10/2019, kterou se upravuje Spisový a skartační řád Úřadu vlády České republiky, je k problematice úředních razítek uvedeno následující: *„Na úředním razítku Úřadu je vyznačen malý státní znak. Toto razítko je kulatého tvaru o průměru 25 mm; malý státní znak je vyobrazen uvnitř kruhu, na jehož obvodu je označení Úřadu. Úřední razítko Úřadu obsahují pořadová čísla. Otisk úředního razítka je jednobarevný a připojuje se tak, aby nepřekrývalo podpis. Vyhotovuje-li se v digitální podobě dokument, který má obsahovat otisk úředního*

²⁰⁴ Úřad vlády ČR bude mít nový jednotný vizuální styl. Vláda České republiky. [online]. 2013. [cit. dne 2021-03-17]. Dostupné také z: Úřad vlády ČR bude mít nový jednotný vizuální styl | Vláda ČR (vlada.cz)

²⁰⁵ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²⁰⁶ Naší republiky je 100 let. s. 56

²⁰⁷ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

*razítka, vyznačí se na místě, kam má být otisk proveden, tato skutečnost slovy „otisk úředního razítka“ a dokument musí být (v rámci ESS) opatřen elektronickým podpisem a časovým razítkem.“*²⁰⁸

Dále může být malý státní znak vyobrazen jen na mincích České republiky.²⁰⁹ V současné době nenajdeme na platných českých mincích státního znaku jako takového, pouze se na líci mincí setkáme s českým lvem, avšak aby se jednalo o znak nesměla by absentovat přítomnost štítu. Za zajímavé považují, že stejně byl český lev, tehdy se srdečním štítkem se znakem Slovenska, vyobrazen bez štítu i na mincích prvorepublikových. Nutno ale uvést, že se dříve při označování malého znaku nerozlišovalo, zda je lev ve štítě, nebo bez něj. Malý státní znak i se štítem byl užit pouze u dukátů, a to často ještě v neodpovídající heraldické formě.²¹⁰

4.1.2 Užívání velkého státního znaku

Oproti malému státnímu znaku je využití velkého státního znaku širší. Velký státní znak je součástí zevního označení služebních stejnokrojů zaměstnanců a příslušníků ministerstev a jiných správních úřadů a dále i příslušníků ozbrojených sil, bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace v rozsahu a způsobem stanoveným zvláštním právním předpisem.²¹¹ Kupříkladu u Policie ČR, podřízené Ministerstvu vnitra, je takovýmto předpisem momentálně vyhláška č. 122/2015 Sb.²¹²

Velký státní znak je též součástí závěsného odznaku starostů. Bližší vymezení podoby a způsobu užívání závěsného odznaku najedeme v zákoně o obcích, který říká, že *„starosta má právo užívat při významných příležitostech a občanských obřadech závěsný odznak. Závěsný odznak má uprostřed velký*

²⁰⁸ Směrnice vedoucího Úřadu vlády ČR č. 10/2019, kterou se upravuje Spisový a skartační řád Úřadu vlády České republiky. s. 13. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Smernice-VUV-c--10_2019_Spisovy-a-skartacni-rad_1_.pdf

²⁰⁹ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²¹⁰ MORAVEC, Jaroslav. Jak se český lev na mincích měnil a moravská orlice v kraňskou přetělila – část 1. Hospodářské noviny. [online]. 2014. [cit. dne 2021-03-20]. Dostupné také z: Jak se český lev na mincích měnil a moravská orlice v kraňskou přetělila - část 1 | Hospodářské noviny (iHNed.cz)

²¹¹ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²¹² Vyhláška č. 122 ze dne 14. května 2015 o způsobu vnějšího označení, služebních stejnokrojích a zvláštním barevném provedení a označení služebních vozidel, plavidel a letadel Policie České republiky a o prokazování příslušnosti k Policii České republiky (o policejním označení). In Sbirka zákonů, Česká republika. 2015, částka 52, s. 1697-1728. ISSN 1211-1244. Dostupná také z: Sbirka zákonů a Sbirka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

*státní znak a po obvodu odznaku je uveden název Česká republika.*²¹³ Dle zákona o obcích je přípustné, aby rada obce stanovila, že při vymezených příležitostech smí tento odznak užívat i jiný člen zastupitelstva obce nebo tajemník obecního úřadu.²¹⁴ Dále se velký státní znak užívá k vyznačení státních hranic České republiky, vyobrazuje se na bankovkách, cenných papírech a jiných ceninách České republiky, vidět ho můžeme též na sbírkách rozhodnutí Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu. Pokud tak stanoví zvláštní právní předpis, tak se s ním setkáme i na vybraných průkazech vydávaných správními úřady České republiky,²¹⁵ kupříkladu je podle vyhlášky č. 388/2017 Sb. umístěn na služebním průkazu státního zaměstnance.²¹⁶ Konečně se užívá i k zevnímu označení dresu sportovců, jež reprezentují Českou republiku.²¹⁷ Kromě těchto případů, kdy je velkého státního znaku užito vždy, zákon dává v některých situacích i pouze možnost použití velkého státního znaku. Umožňuje, aby byl velký státní znak vyobrazen na akademických insigniích, insigniích primátorů a insigniích vyznamenání, čestných odznacích a na bojových praporech ozbrojených sil České republiky i na čestných odznacích a praporech bezpečnostních sborů.

Kromě toho mohou některé oprávněné osoby užít velkého státního znaku i na významných listinách. Jedná se o listiny vydávané Poslaneckou sněmovnou a Senátem či jejich členy. Dále jde o dokumenty Kanceláře Poslanecké sněmovny a Kanceláře Senátu, prezidenta České republiky a Kanceláře prezidenta republiky, vlády a Úřadu vlády České republiky, veřejného ochránce práv a jeho Kanceláře, ministerstev a správních úřadů, Ústavního soudu, soudů a státních zastupitelství, ozbrojených sil a bezpečnostních sborů, diplomatických misí a konzulárních úřadů České republiky, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace, Úřadu pro ochranu osobních údajů a Nejvyššího kontrolního úřadu.

Znak může být umístěn i na čelní straně místnosti, kde se konají jednání a zasedání orgánů oprávněných osob, jestliže se nejedná o oprávněné osoby, které jsou reprezentujícími sportovci či právníckými a fyzickými osobami, jimž je zákonem nebo na základě zákona svěřen výkon státní správy. Až na sportovce mohou oprávněné osoby užít velkého státního znaku také v souvislosti s výkonem své působnosti.

²¹³ Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000 o obcích (obecní zřízení)

²¹⁴ Tamtéž

²¹⁵ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²¹⁶ Vyhláška č. 388 ze dne 15. listopadu 2017

²¹⁷ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

Velký státní znak lze umístit na budovy, kde mají svá sídla vymezené oprávněné osoby, uvedené v § 2 odst. 1 písm. a) až s). Zákon stanovuje pravidla pro správné označení takovýchto budov. Jestliže v budově sídlí více oprávněných osob, platí, že se budova označí pouze jedním státním znakem. Velký státní znak se tradičně nachází uprostřed nad průčelím budovy, nad hlavním vchodem do budovy nebo případně po straně hlavního vchodu do budovy. Není-li z jakéhokoliv důvodu takto možné znak umístit, vyhradí se mu jiné vhodné místo. Pokud by budova přestala sloužit jako sídlo oprávněné osoby, tak je zapotřebí znak z budovy co nejdříve odstranit. To neplatí, pokud je znak součástí architektonické výzdoby.

Od novely z roku 2006 dovoluje zákon tam, kde ukládá nebo umožňuje užití velkého státního znaku, oprávněným osobám využít na místo klasického velkého státního znaku i jeho jednobarevnou napodobeninu z kovu, kamene, skla, keramiky nebo jiného materiálu, jestliže svým vyobrazením odpovídá vyobrazení velkého státního znaku.^{218,219} „Barevné vyobrazení velkého státního znaku by mělo mít pokud možno přednost před užitím jeho jednobarevné napodobeniny, neboť barvy mají ve státní symbolice zcela zásadní význam. Rozhodnou-li se však oprávněné osoby využít možnosti použít místo velkého státního znaku jeho napodobeninu, je nutno respektovat zákon a užít napodobeninu jednobarevnou. Chtějí-li nedostatek barevnosti daný zejména zvoleným materiálem (kámen, bronz, keramika atp.) odstranit, je možno použít heraldické šrafování, kdy každé barvě (tinktuře) odpovídá určitý způsob šrafování.“ Pro barvy vyskytující se ve velkém státním znaku doporučuje Ministerstvo vnitra užívat následující způsoby šrafování: stříbrná barva – bez šrafování, zlatá barva – bodové šrafování, červená barva – svislé šrafování, modrá barva – vodorovné šrafování a černá barva – svislé a vodorovné mřížování.²²⁰

4.2 Užívání státních barev

Jelikož samostatná úprava užívání státních barev v zákoně o užívání státních symbolů zcela chybí, uplatní se pro jejich užití pouze pravidlo společné pro používání všech státních symbolů, vyjádřené v § 1 odst. 2. To znamená, že státní barvy mohou být užity kdykoliv, avšak jen vhodným a důstojným

²¹⁸ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²¹⁹ Zákon č. 213 ze dne 20. dubna 2006

²²⁰ Informace a doporučení ze dne 15. března 2019. Barevnost státních symbolů ČR. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx>

způsobem.²²¹ Během mezinárodních sportovních událostí, jako jsou např. mistrovství světa nebo olympiáda, můžeme často vidět státní barvy na obličejích českých fanoušků.

4.3 Užívání státní vlajky

„Největší pozornost věnuje zákon užívání státní vlajky jako nejvýznamnějšímu symbolu státu.“²²² Zákon předně stanovuje, kdo a kdy je oprávněn státní vlajku užít. Následuje ustanovení, jež se věnuje umístění státní vlajky České republiky při současném vyvěšování více státních vlajek, resp. i jiných vlajek než státních. Poslední ustanovení týkající se státní vlajky stanovuje pravidla, která musí být při užívání státní vlajky dodržena.²²³ „Vywěšování vlajky státu je spojeno se sídlem osob, které smějí užívat státní znak. Státní vlajky se vyvěšují při příležitosti státních svátků a při příležitostech celostátního významu, zejména v den smutku nebo v den státního smutku, vyhlášených vládou. „²²⁴ „Státní smutek je vyhlášen k příležitosti úmrtí pro stát mimořádně významné osobnosti nebo k uctění oběti velké tragédie.“²²⁵ Zpravidla počíná vlajková výzdoba v 16 hodin dne předcházejícího dne, se kterým se pojí povinnost vyvěšení státní vlajky, a končí v 8 hodin dne následujícího. Zákon umožňuje v těchto případech užít namísto státní vlajky její napodobeninu.²²⁶ Napodobeninou státní vlajky se rozumí kupříkladu prapor, jelikož nemá náležitosti státní vlajky, jak je stanovuje zákon o státních symbolech České republiky v § 4.²²⁷ Na většině budov, kde sídlí oprávněné osoby, je dovoleno státní vlajku nechat vyvěšenou trvale.²²⁸ Z důvodové zprávy vyplývá, že toto ustanovení bylo do zákon zahrnuto proto, že to požadovaly některé správní úřady, přičemž poukazovaly na obdobnou zahraniční praxi.²²⁹

Kromě oprávněných osob mohou státní vlajku vyvěšovat vedoucí diplomatických misí a konzulárních úřadů České republiky, avšak pouze na služebních dopravních prostředcích během slavnostních příležitostí, jestliže je to v zemi jejich působení běžné. Kdykoliv mohou užít státní vlajky ostatní

²²¹ Ústava České republiky – Rychetský. s. 196-197

²²² Ústavní právo a státověda. s. 411

²²³ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²²⁴ Ústavní právo a státověda. s. 411

²²⁵ Co znamená státní smutek, jak probíhá a komu jsme už takto vzdávali poctu?. Rexlex. [online]. 2019. [cit. dne 2021-03-17]. Dostupné také z: <https://www.reflex.cz/clanek/profil/97760/co-znamená-statni-smutek-jak-probiha-a-komu-jsme-uz-takto-vzdávali-poctu.html>

²²⁶ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 352 ze dne 18. září 2001

²²⁸ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 352 ze dne 18. září 2001

fyzické a právnické osoby a organizační složky, pokud ji užití vhodným a důstojným způsobem.²³⁰ „Za nevhodné lze považovat společné vyvěšování vlajek politických stran s vlajkami státními (...), protože jejich společným vyvěšením by se veřejně prezentoval jejich vzájemný vztah, který samozřejmě v demokratickém státě nemůže být pro jednu politickou stranu exkluzivní. (...) Proti samostatnému vyvěšení státní vlajky na sídle politické strany o státních svátcích však nelze nic namítat, stejně jako proti samostatnému vyvěšování vlajek politických stran.“²³¹

V situaci, kdy se souběžně vyvěšuje se státní vlajkou jedna nebo více státních vlajek jiných států, platí, že je vlajka České republiky umístěna vždy na nejčestnějším místě. Za nejčestnější místo se považuje místo vlevo při vyvěšení dvou státních vlajek, uprostřed při vyvěšení lichého počtu vlajek, v prostřední dvojici vlevo při vyvěšení sudého počtu státních vlajek a první zleva, případně i poslední v řadě při vyvěšení většího počtu než pět. Strany jsou uvedeny tak, jak je vnímáme při čelním pohledu na objekt, kde je vlajka umístěna. Obdobná pravidla se vztahují i na vyvěšení státní vlajky s jinými vlajkami²³² jako jsou vlajky krajů a obcí, mezinárodních organizací či národních organizací apod. V případě, že je česká vlajka vyvěšována v zahraničí, řídí se její vyvěšení místními právními předpisy. V situaci, kdy jsou spolu s českou vlajkou na našem území vyvěšovány i vlajky jiných států, je jejich umístění dáno abecedním pořadím. V hierarchii vlajek existují jisté výjimky. K jejich uplatnění dochází zejména při některých mezinárodních akcích, pokud je jejich rovnoprávným účastníkem nebo členem mezinárodní organizace jiný subjekt než suverénní stát. Takovýmto subjektem může být závislé území, subjekt federace, autonomní území nebo jiný subjekt mezinárodní organizace. Podle stanovených pravidel by tyto vlajky měly následovat až po státních vlajkách, avšak v těchto a podobných případech mají se státními vlajkami rovnoprávné postavení.²³³

Specifická úprava užívání státní vlajky se týká námořních obchodních lodí a rekreačních jacht, které státní vlajku vyvěšují podle ustanovení vyhlášky č. 277/2000 Sb. o způsobu a důvodu vyvěšování, umístění a velikosti státní vlajky České republiky a jiných vlajek použitých na námořním plavidle nebo rekreační jachtě (o užívání vlajek). Tato vyhláška kupříkladu říká, že „při vzájemném míjení

²³⁰ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²³¹ Vlajky, prapory a jejich používání. s. 16

²³² Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²³³ Vlajky, prapory a jejich používání. s. 16

se loď zdraví jedním spuštěním a vztyčením státní vlajky a zvukovým signálem. *Lod' zdraví vojenskou loď jiného státu jedním spuštěním a vztyčením státní vlajky.*²³⁴ Dále se například věnuje i určení rozměrů státní vlajky, na lodi se užívá buď státní vlajka středních rozměrů o velikosti 1,50 m x 1 m, nebo státní vlajka rozměrů malých o velikosti 0,75 m x 0,50 m.²³⁵ Právo a povinnost plout pod českou vlajkou mají ta plavidla, která jsou zapsána do námořního rejstříku České republiky nebo kterým bylo uděleno prozatímní povolení k plavbě pod státní vlajkou rozhodnutím Ministerstva dopravy, jež plní úlohu Námořního úřadu ve vztahu k mezinárodním smlouvám, jimiž je Česká republika vázána.²³⁶

Vztah státní vlajky a vlajky Evropské unie není v českých předpisech zvláště upraven. Stejně tak není věnováno vlajce Evropské unie příliš prostoru v komunálním právu. Státní symbolika by měla být řešena Smlouvou o Ústavě pro Evropu, která by zakotvila podobu vlajky, znění hymny a hesla Unie, měnu a Den Evropy jakožto symboly EU. Avšak Smlouva o Ústavě pro Evropu nebyla přijata a státní symbolika EU, tak není dosud upravena. I když za jisté zakotvení státní symboliky Evropské unie lze považovat Prohlášení číslo 52, kde členské státy uvedly, že vlajku Evropské unie a další uvedené symboly vnímají jako symboly sounáležitosti občanů Evropské unie a jejich svazků s ní.^{237, 238} Historie vlajky se píše již od roku 1955, kdy ji jako svou vlajku přijala Rada Evropy.

O tom, že se vlajkou Unie, resp. tehdy Evropského společenství, bude vlajka s kruhem skládajícím se z 12 zlatých hvězd na modrém pozadí, rozhodl v roce 1983 Evropský parlament.²³⁹ Je-li vlajka Evropské unie vyvěšována na území České republiky spolu s dalšími vlajkami, má být předně vyvěšena česká státní vlajka, následovat by měly vlajky jiných států a až po té vlajka

²³⁴ Česko. Vyhláška č. 277 ze dne 2. srpna 2000 o způsobu a důvodu vyvěšování, umístění a velikosti státní vlajky České republiky a jiných vlajek použitých na námořním plavidle nebo rekreační jachtě (o užívání vlajek). In Sbírnka zákonů, Česká republika. 2000, částka 81. s. 3867-3868. Dostupné také z: Sbírnka zákonů a Sbírnka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

²³⁵ Tamtéž

²³⁶ Česko. Zákon č. 61 ze dne 24. února 2000 o námořní plavbě. In Sbírnka zákonů, Česká republika. 2000, částka 22. s. 1236-1256. Dostupné také z: Sbírnka zákonů a Sbírnka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

²³⁷ Evropská unie. Oznámení č. 2004/C 310/1 Smlouva o Ústavě pro Evropu. In Úřední věstník Evropské unie. 2004, svazek 47. ISSN 1725-5163. Dostupné také z: EUR-Lex - C:2004:310:TOC - EN - EUR-Lex (europa.eu)

²³⁸ ZEMAN, Jiří. K některým otázkám používání české státní vlajky a vlajky Evropské unie. Časopis pro právní vědu a praxi. [online]. 2011, č. 2, s. 163-169. [cit. 2021-03-21]. Dostupné také z: K některým otázkám používání české státní vlajky a vlajky Evropské unie | Zeman | Časopis pro právní vědu a praxi (muni.cz)

²³⁹ Evropská vlajka | Evropská unie (europa.eu)

Evropské unie.²⁴⁰ Vlajka Evropské unie spolu s českou vlajkou musí být kupříkladu vyvěšena na budově, kde se nachází volební místnost, pokud se jedná o volby do Evropského parlamentu.²⁴¹ Čestnější umístění, tedy pozice vlevo z pohledu na objekt, přísluší státní vlajce České republiky.²⁴²

V paragrafu devátém nalezneme řadu pravidel, která je třeba dodržet při vyvěšování státní vlajky. Je zde stanoveno, jak má být vlajka správně umístěna, za jakým účelem a jakým způsobem vlajku použít nelze, konečně i že nemůže být vlajka jakkoliv upravována. Zakázáno je použití vlajky k zahalení pomníku nebo desky, jež mají být následně odhaleny, a dále nesmí být vlajka spuštěna společně s rakví do hrobu nebo žároviště. Vlajková žerď by měla být bez ozdob, ideálně vyrobena z oblého materiálu s hladkým povrchem a opatřena kvalitním nátěrem. Na vlajkové žerdi je upevněna pouze státní vlajka, je zakázáno na ni spolu s ní upevnit další vlajku. Správný způsob umístění vlajky, která je umístěna vodorovně, je takový, kdy modrý klín směřuje vpravo při čelním pohledu na objekt, kde se vlajka nachází. Bílý pruh je vždy umístěn nahoře. Při svislém umístění vlajky se pruh s bílou barvou nachází z pohledu pozorovatele vlevo a modrý klín směřuje dolů. Vlajka by však, pokud je to možné, měla být vyvyšována ve vodorovné poloze na stožárech nebo vlajkových žerdích. Vlajka se zásadně vyvěšuje na čelní straně budovy, jiné umístění je vyloučeno. Pokud dochází k vyvěšování vlajek nebo praporů v interiéru jednacích sálů, tak má se má vlajková žerď nacházet nalevo řečnického pultu z pohledu na něj. Je stanoveno, že se vlajka vztyčuje a snímá plynule, přičemž je třeba dbát, aby se během toho nedotýkala země, případně vodní hladiny. V případě, že se vlajka vyvěšuje na znamení státního smutku, spustí se na půl žerdi.

Skutečně v polovině žerdi je vlajka umístěna jen, jestliže se jedná o krátkou žerď. Na samostatných delších stožárech, se spustí ve vzdálenosti tří šířek vlajky od ukončení stožáru. Pokud se vlajka vyvěšuje až u příležitosti vyhlášení státního smutku, tj. není předtím vyvěšena, nejprve se důstojně vztyčí až na vrchol, nechá se krátce vlát a následně se pomalu spustí na stanovenou vzdálenost. Jakmile skončí doba státního smutku, vlajka se pomalu vztyčí až na vrchol stožáru, kde buď zůstane vlát, či se zase zvolna spustí a důstojně sejme. Na státní vlajku je zapovězeno psát jakýkoliv text nebo na ni umisťovat

²⁴⁰ Vlajky, prapory a jejich používání. s. 16

²⁴¹ Česko. Zákon č. 62 ze dne 18. února 2003 o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů. In Sběrka zákonů, Česká republika. 2003, částka 25, s. 954-973. Dostupné také z: Sběrka zákonů a Sběrka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

²⁴² Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

vyobrazení, obrazy či odznaky. Též na ní nesmí být kytice a smuteční závoj. Vlajku není možné svazovat do růžice. Vlajka se vždy používá čistá a nepoškozená. Viditelně opotřebované, tudíž nepoužitelné vlajky, je třeba vyměnit za nové a ty původní důstojně spálit, popřípadě, že jde o vzácné památkové exempláře, je předat do muzeí. Nad rámec zákona o užívání státních symbolů existuje ještě celá řada pravidel, jež upravují specifické situace nebo více rozvádějí zásady v zákoně uvedené.

4.3.1 Zhodnocení právní úpravy užívání státní vlajky

Jakkoli je úprava užívání státní vlajky oproti jiným státním symbolům obsáhlá, nemyslím si, že by byla příliš složitá. Stanovená pravidla pro vyvěšování státní vlajky a zákazy užívání poškozených, znečištěných a upravených státních vlajek, tj. vlajek popsaných nebo se znázorněním nějakého obrazu, znaku, odznaku apod., jsou napsaná tak, aby byla srozumitelná všem. Obdobně si myslím, by neměla činit potíže ani úprava obsažená ve vyhlášce o užívání vlajek a v jiných dílčích předpisech zabývajících se i užíváním státní vlajky. Pokud by přesto měl někdo pochybnosti ohledně správného způsobu vyvěšení vlajky nebo si nebyl jistý, kdy může vlajku vyvěsit nebo jinak užít, existují publikace věnující se této problematice nebo se případně může s dotazem obrátit na Českou vexilologickou společnost, z. s.

4.4 Užívání vlajky prezidenta republiky

Ohledně vlajky prezidenta republiky je zákon poměrně stručný, říká pouze že ji lze užít k označení sídla prezidenta republiky v době jeho přítomnosti v České republice a dále k označení dopravního prostředku jím používaným.²⁴³ Nejčastěji vlaje standarta prezidenta republiky nad Pražským hradem, ale vidět ji můžeme i například i na zámku v Lánech.²⁴⁴

Používání prezidentské standardy není striktně určeno jen pro oficiální příležitosti, neboť není možné vždy zcela přesně určit a oddělit veřejné záležitosti od soukromých. To však neznamená úplnou libovůli užívání vlajky prezidenta republiky, protože platí, že ji prezident spolu s dalšími symboly své funkce nemůže zneužít k získání osobního prospěchu.²⁴⁵

²⁴³ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²⁴⁴ Domeček, vila, zámek, tvrz i Hrádeček: víte, kde bydleli naši prezidenti?. kudyznudy.cz. [online]. 2019. [cit. dne 2021-03-22]. Dostupné také z: Kudy z nudy - Domeček, vila, zámek, tvrz i Hrádeček: víte, kde bydleli naši prezidenti?

²⁴⁵ Prezident republiky. s. 320

4.5 Užívání státní pečeti

Státní pečeť je státní symbol, jenž je užíván především k pečetění mezinárodních smluv.²⁴⁶ Prezident jakožto ten, kdo mezinárodní smlouvy ratifikuje a sjednává, je i tou osobou, která uchovává pečetidlo státní pečeti.²⁴⁷ Dále se pečeť užívá na pověřovacích listinách diplomatických zástupců. Pověřující listinou prezident republiky potvrzuje, že udělil osobě v listině uvedené právo zastupovat stát v přijímacím státu. Státní pečeti lze užít, pokud tak stanoví zvláštní právní předpis, vyhlášená a pro Českou republiku závazná mezinárodní smlouva nebo je-li to obvyklé.²⁴⁸ V současné době se pečeť užívá zejména k ověření pravosti dokumentu, ale v minulosti plnila i jiné funkce, např. zabraňovala neoprávněnému otevření dokumentu.²⁴⁹

4.6 Užívání státní hymny

„Státní hymnu lze hrát i zpívat při státních svátcích a při jiných příležitostech, je-li to obvyklé.“²⁵⁰ Státní svátky jsou stanoveny zákonem č. 245/2000 Sb., o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu. Momentálně tento zákon vymezuje sedm státních svátků. Jedná se o následující dny: *1. leden – Den obnovy samostatného českého státu, 8. květen – Den vítězství, 5. červenec – Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje, 6. červenec – Den upálení mistra Jana Husa, 28. září – Den české státnosti, 28. říjen – Den vzniku samostatného československého státu a 17. listopad – Den boje za svobodu a demokracii a Mezinárodní den studentů.*

251

Ačkoli již není v zákoně zakotveno, že bychom měli hymně vzdávat úctu, je vhodné během hraní anebo zpívání státní hymny stát.^{252, 253}

4.7 Užívání státních symbolů v tisku

I při tisku státních symbolů je třeba dodržovat stanovená pravidla zobrazování státních symbolů, kupříkladu poměr stran vlajky nebo zachovávat

²⁴⁶ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²⁴⁷ Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992

²⁴⁸ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²⁴⁹ Můj stát.

²⁵⁰ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²⁵¹ Česko. Zákon č. 245 ze dne 29. června 2000 o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2000, částka 73, s. 3526. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=245/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

²⁵² Ústavní právo a státověda. s. 412

²⁵³ Můj stát

správnost barev na státních znacích. Ačkoli zákon ani jiný právní předpis přesně nestanovuje barevnost české státní symboliky, ať už prostřednictvím barevného systému CMYK nebo PANTONE, je třeba respektovat barevnost stanovenou zákonem o státních symbolech a obecné pravidlo, které stanovuje, že barvy vymezené v zákoně o státních symbolech, by měly být syté. Pro rámcovou orientaci zpracovalo Ministerstvo vnitra, jakožto garant problematiky státní symboliky, tabulku, kterou se řídí při barevném tisku státních symbolů na papír Tiskárna Ministerstva vnitra pro tisk státních znaků ČR. Barvy jsou udány v barevné škále CMYK.²⁵⁴ Jestliže budeme potřebovat elektronickou verzi vybraných státních symbolů, a to v profesionální tiskové kvalitě, můžeme navštívit kupříkladu webové stránky Velvyslanectví České republiky v Rize, jež tuto službu poskytuje všem uživatelům internetových stránek zdarma. Najdeme zde vlajku ČR, velký státní znak a státní hymnu. Stejnou službu poskytuje Velvyslanectví České republiky v Londýně.^{255,256}

4.8 Projednávaná novela zákona o užívání státních symbolů

Od roku 2020 je projednáván vládní návrh změny zákona o užívání státních symbolů. Aktuálně probíhá 2. čtení návrhu.²⁵⁷

Podle důvodové zprávy k návrhu je účelem navrhované právní úpravy (...) „odstranit dílčí nedostatky vážící se zejména k vymezení pojmu úřední razítko, k absenci úpravy užívání pečetidel s malým státním znakem a doplnit úpravu užívání státní pečeti. Jejím účelem je též omezení nedůvodně zatěžující povinnosti škol vyvěšovat státní vlajku v období hlavních (letních) prázdnin.“²⁵⁸

Doplňen by měl být § 1, kam má být přidán odst. 3, jenž by stanovoval, že pečetidla a pečete se státním znakem lze užívat pouze za podmínek stanovených tímto zákonem (zákonem o užívání státních symbolů). Změna

²⁵⁴ Informace a doporučení ze dne 15. března 2019. Barevnost státních symbolů ČR. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx>

²⁵⁵ Státní symboly ČR pro použití v tisku. Velvyslanectví České republiky v Rize. [online]. 2020. [cit. dne 2021-03-22]. Dostupné také z: https://www.mzv.cz/riga/cz/o_velvyslanectvi/statni_symboly_cr/symboly_cr_a_eu_pro_pouziti_v_tisku.html

²⁵⁶ Státní symboly ČR a EU pro použití v tisku. Velvyslanectví České republiky v Londýně. [online]. 2015. [cit. dne 2021-03-22]. Dostupné také z: https://www.mzv.cz/london/cz/o_velvyslanectvi/galerie/symboly_cr_a_eu_pro_pouziti_v_tisku.html

²⁵⁷ Tisky – neukončené navržené změny 352/2001 Sb. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-23]. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?idsb=748&je=1>

²⁵⁸ Důvodová zpráva k navrhované novele zákona č. 352 ze dne 18. září 2001. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=702&CT1=0>

by se měla týkat § 6 odst. 1, kde by na místo úředního razítka jako legislativní zkratky měla být definice tohoto pojmu. Jelikož se v praxi vyskytují nejasnosti ohledně pojmu úřední razítko, byly by touto změnou odstraněny. Dále se navrhuje, aby byl za § 6 vložen § 6a, který by se věnoval problematice pečetidel Ministerstva zahraničních věcí. Avšak nutno pamatovat, že pečetidla Ministerstva zahraničních věcí nelze považovat za státní pečeť ve smyslu § 6 zákona o státních symbolech a není možné jejich prostřednictvím funkci státní pečeti nahrazovat. Návrh změny zákona o používání státních symbolů předpokládá, že pečetidlo Ministerstva zahraničních věcí bude užíváno k potvrzení neporušitelnosti výtisku mezinárodní smlouvy, k pečetení diplomatické pošty a v dalších případech, kdy je to obvyklé. Z důvodu zařazení otázky pečetidel Ministerstva zahraničních věcí do zákona o užívání státních symbolů je zapotřebí zajistit jim tímto zákonem i ochranu. Proto je do § 13 upravující přestupky vloženo i ustanovení stanovující, že se přestupku dopustí ten, kdo užije pečetidlo Ministerstva zahraničních věcí v rozporu s § 6a odst. 2.

Též se uvažuje o rozšíření možnosti užití státní pečeti, která by měla být kromě již uvedených situací užívána k pečetení plných mocí, ratifikačních listin nebo jiných listin vydávaných v souvislosti se sjednáváním mezinárodních smluv nebo ukončováním jejich platnosti.²⁵⁹

V praxi jsou to právě tyto příležitosti, kdy je státní pečeť užívána nejčastěji, avšak dosud paradoxně nejsou v zákoně výslovně zmíněny, řadí se pouze do kategorie zbytkové, také jinak pod písm. c) § 11. To říká, že státní pečeť lze užít v dalších případech (jiných než uvedených v písm. a a b), pokud tak stanoví zvláštní právní předpis, vyhlášená a závazná mezinárodní smlouva nebo je-li to obvyklé. K § 7 odst. 1 má být přidáno nové ustanovení. Sedmý paragraf dosud nařizuje oprávněným osobám, uvedeným v § 2 odst. 1 písm. a) až s), vyvěsit na budovách, kde mají své sídlo, státní vlajku při tímto zákonem vymezených příležitostech. Nově by měly být této povinnosti zproštěny vysoké školy, školy a školská zařízení zapsaná ve školském rejstříku podle zvláštního zákona, a to podobu měsíců července a srpna.²⁶⁰ „V tomto období jsou však dva státní svátky (5.7. a 6.7.), navíc je též možno, že vláda vyhlásí v tuto dobu i příležitost celostátního významu. Po tuto dobu je ale podstatná část škol a školských zařízení uzavřena, často navíc procházejí různými opravami

²⁵⁹ Návrh novely zákona č. 352 ze dne 18. září 2001. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=702&CT1=0>

²⁶⁰ Tamtéž

a rekonstrukcemi. Zabezpečení této povinnosti je pro řadu škol problematické.“
²⁶¹(...) Pokud se škola rozhodne situaci vyřešit, že vlajku vyvěsí na počátku prázdnin a sundá ji až na konci srpna, vystavuje se nebezpečí, že kvůli absenci kompetentního personálu nebude možné zajistit, aby vlajka po celou dobu vyvěšení splňovala požadavek čistoty a nepoškozenosti nebo (...) „*v případě různých prací na budovách školy se navíc vyvěšování státní vlajky jeví jako velmi nevhodné a fakticky jdoucí až do rozporu se základní zásadou užívání české státní symboliky (...), podle níž je možno státní symboly užívat jen vhodným a důstojným způsobem.*“²⁶²

Prezident republiky by měl mít podle navrhovaného znění právo užívat vlajku prezidenta republiky též v souvislosti s výkonem své pravomoci, jak má nově umožňovat odst. 2 § 10. „*Jde o přizpůsobení právní úpravy objektivním potřebám, kdy vlajku prezidenta republiky bude možno používat nejen v případech dosud vymezených v nově označeném odstavci 1, ale např. i při vojenských ceremoniálech nebo při ceremoniálech spojených s ústavními pravomocemi prezidenta republiky konanými v prostoru Pražského hradu nebo mimo něj.*“²⁶³

5 NEOFICIÁLNÍ STÁTNÍ SYMBOLY

„*Vedle ústavně zakotvených státních symbolů existují i další symboly, které charakterizují český stát, jeho existenci, svrchovanost, tradice a hodnoty.*“²⁶⁴ Z podstaty neoficiálního postavení těchto státních symbolů není možné učinit jejich taxativní výčet. Obvykle se však mezi ně řadí státní vyznamenání a státní svátky, případně i významné dny uvedené v zákoně o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu. Podle některých autorů do této kategorie patří i český jazyk, korunovační klenoty nebo národní strom, tedy lípa.^{265,266,267} Ta byla jako národní strom zvolena Slovanským sjezdem konaným v Praze již v 19. století. Dlouhou tradici má i sázení lip při významných příležitostech a výročích, tyto lípy

²⁶¹ Tamtéž

²⁶² Tamtéž

²⁶³ Důvodová zpráva k navrhované novele zákona č. 352 ze dne 18. září 2001. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=702&CT1=0>

²⁶⁴ Ústava České republiky – Bahýřová. s. 273

²⁶⁵ Naší republice je 100 let. s. 55

²⁶⁶ Ústava České republiky – Bahýřová. s. 273-274

²⁶⁷ Ústavní právo a státověda. s. 413-414

se pak označují jako tzv. Lípy svobody, protože tento zvyk má svůj počátek v roce 1918, resp. 1919.^{268, 269}

Kromě státní symboliky nelze nezmínit, že se na našem území můžeme setkat i se symboly obecními a krajskými, jejichž pravidla vzniku a používání vychází především ze zákonů o obecním či krajském zřízení.²⁷⁰

5.1 Státní vyznamenání

*„Státní vyznamenání (...) symbolizují státem uznávané hodnoty a jsou jimi oceňovány činy a skutky, jimiž byly tyto hodnoty naplněny.“*²⁷¹ Zákon č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních České republiky zná čtyři vyznamenání. Ta rozlišuje na řády, jež jsou vyšší formou vyznamenání, a medaile, které představují nižší formu ocenění. Rozdílný je i způsob předávání vyznamenání, řády se buď propůjčují, nebo udělují. Propůjčovány jsou státním občanům České republiky a udělovány jsou osobám s jiným státním občanstvím. U medailí je stanoven jediný způsob, a to udělení.

Zákon zřídil Řád Bílého lva, Řád Tomáše Garrigua Masaryka a Medaili Za hrdinství a Medaili Za zásluhy.

Řád Bílého lva je udělován nebo propůjčován jako nejvyšší vyznamenání osobám, které se zvláště vynikajícím způsobem zasloužily o Českou republiku.²⁷²²⁷³ Nejvyšší státní vyznamenání dosud získalo přes sto osobností domácích, tak zahraničních, zejména z řad politiků a vojáků, ale méně často i církevních hodnostářů, sportovců, umělců nebo i jiných. Obdržely ho například následující osobnosti, někteří in memoriam: divizní generál Heliodor Píka, Její Veličenstvo Alžběta II., Jan Antonín Baťa, prof. Václav Klaus, George Bush či baronka Margaret Thatcherová.²⁷⁴ Řád Tomáše Garrigua Masaryka mohou získat ti, co významně přispěli k rozvoji lidských práv, demokracie a humanity. Medaile Za hrdinství se uděluje osobám za hrdinství v boji nebo za záchranu lidského

²⁶⁸ Naší republice je 100 let. s. 55

²⁶⁹ Stromy svobody 1918-2018. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-23]. Dostupné také z: <https://www.stromysvobody.cz/>

²⁷⁰ Ústava České republiky – Rychetský. s. 193

²⁷¹ Ústava České republiky – Bahýřová. s. 274

²⁷² Česko. Zákon č. 157 ze dne 9. července 1994 o státních vyznamenáních České republiky. In Sbírka zákonů České republiky. 1994, částka 50, s. 1638-1639. Dostupné také z:

https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=157/1994&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

²⁷³ Ústava České republiky – Bahýřová. s.274

²⁷⁴ Seznam vyznamenaných. Pražský hrad, Prezident ČR. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-23]. Dostupné také z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/statni-vyznamenani/rad-bileho-lva/seznam-vyznamenanych>

života nebo značných majetkových hodnot v podmínkách, kdy byl jejich samotný život ohrožen. Osobám, jež se zasloužily o stát nebo územní samosprávný celek, se uděluje Medaile Za zásluhy.

Navrhování osob, kterým by mělo být uděleno nebo propůjčeno státní vyznamenání, je v gesci Poslanecké sněmovny, Senátu a vlády, avšak právo propůjčit nebo udělit vyznamenání náleží prezidentovi republiky. Ten může vyznamenání udělit nebo propůjčit i jiným osobám než uvedeným v návrhu, naopak nemusí navrhované osoby vyznamenat. Prezident má možnost zmocnit k propůjčování a udělování vyznamenání jiný orgán. Podoba, udělování a propůjčování vyznamenání či jejich nošení je blíže upraveno pro každé jednotlivé vyznamenání ve stanovách, jež jsou přílohami zákona o státních vyznamenáních České republiky.²⁷⁵ Zákon o státních vyznamenáních České republiky sice stanoví dva řádové dny, 1. ledna a 28. října, ale obvykle se slavnostně předávají 28. října. Cizincům však mohou být udělena kdykoliv.

^{276, 277}

5.2 Státní svátky

Jak už jsem zmínila výše, státní svátky jsou v současnosti upraveny v zákoně o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu. Již z názvu právního předpisu plyne, že zákon rozlišuje mezi státními svátky, ostatními svátky a významnými dny. Zákon stanovuje za státní svátky tyto dny: 1. leden – *Den obnovy samostatného českého státu*, 8. květen – *Den vítězství*, 5. červenec – *Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje*, 6. červenec – *Den upálení mistra Jana Husa*, 28. září – *Den české státnosti*, 28. říjen – *Den vzniku samostatného československého státu a 17. listopad – Den boje za svobodu a demokracii a Mezinárodní den studentů*.²⁷⁸ Do skupiny ostatních svátků byly zařazeny 1. leden – *Nový rok*, *Velký pátek*, *Velikonoční pondělí*, 1. květen – *Svátek práce*, 24. prosinec – *Štědrý den*, 25. prosinec – *1. svátek vánoční a 26. prosinec – 2. svátek vánoční*.²⁷⁹ Nejpočetnější je skupina významných dnů, patří do ní kupříkladu 16. leden jakožto Den památky Jana Palacha, 8. březen, kdy se slaví Mezinárodní den žen, nebo 27. červen,

²⁷⁵ Zákon č. 157 ze dne 9. července 1994

²⁷⁶ Ústavní právo a státověda, s. 414

²⁷⁷ Zákon č. 157 ze dne 9. července 1994

²⁷⁸ Zákon č. 245 ze dne 29. června 2000

²⁷⁹ Tamtéž

kdy si připomínáme oběti komunistického režimu. Významné dny na rozdíl od státních svátků a ostatních svátků nejsou dny pracovního klidu.²⁸⁰

Do účinnosti zákona č. 245/2000 Sb. státní svátky symbolizovaly kontinuitu s tradicemi československé státnosti, avšak předmětným zákonem se význam této symboliky výrazně změnil. Za nevhodné je považováno označení dne 28. září za Den české státnosti, neboť je jednak v rozporu s preambulí Ústavy (kde je však česká státnost zřejmě nesprávně spojována až s tradicemi Koruny české), tak i pomíjí tradice Velké Moravy. Odchýlení od zavedených pořádků představuje i určení 1. ledna jako Dne obnovy samostatného českého státu, protože za ten byl historicky považován 28. říjen.²⁸¹ Jako veskrze pozitivní lze ale označit kodifikaci svátkového práva, jelikož před tím byla tato problematika řešena ve více právních předpisech, přičemž výchozím byl zákon č. 93/1951 Sb., o státním svátku, o dnech pracovního klidu a o památných a významných dnech, který byl v průběhu let vícekrát měněn a doplňován.²⁸²

6 OCHRANA STÁTNÍCH SYMBOLŮ

Není-li českých státních symbolů užíváno v souladu se zákonem o užívání státních symbolů a dalšími právními předpisy, jež jejich užívání upravují, může být toto počínání potrestáno jako přestupek. Výjimečně se může jednat i o trestný čin. Současný trestní zákoník zná dva trestné činy, jejichž skutková podstata v sobě zahrnuje zneužití státních symbolů. Jde o zneužití vlajky a příměří podle § 416 a o trestný čin nedovolená výroba a držení pečetidla státní pečeti a úředního razítka podle ustanovení 349.

6.1 Historie ochrany státní symboliky – od První republiky do současnosti

Státní symboly tzv. První republiky, definitivně stanovené v roce 1920, byly chráněny zákonem č. 252 ze dne 30. března 1920, jenž v § 10 uváděl, že je zapovězeno nepřiměřené užívání praporů a státních vlajek a stejně i všech znaků veřejných. Naopak ochrana nepřislušela státní pečeti, standartě prezidenta republiky a státní hymně, která nebyla ani řádně právně zakotvena. Podle tohoto zákona se nepřiměřené užívání praporů, státních vlajek a veřejných znaků trestalo jako přestupek. Za přestupek bylo možné uložit pokutu v maximální výši 20 000 Kč nebo trest odnětí svobody až na 6 měsíců. Peněžité pokuty mohla být

²⁸⁰ Zákon č. 245 ze dne 29. června 2000

²⁸¹ Ústavní právo a státověda. s. 413

²⁸² Zákon č. 245 ze dne 29. června 2000

přeměněna na přiměřený trest odnětí svobody v nejvyšší délce 6 měsíců, pokud se ukázala být nedobytnou.²⁸³ Později byla ochrana státní symboliky přesunuta do zákona č. 269/1936, který kromě rozšíření okruhu přestupků v oblasti státní symboliky a snížení horní hranice trestu odnětí svobody ze 6 na 2 měsíce stanovuje i podmínky odstranění závadných státních symbolů. Tento zákon zakázal užívání státních symbolů, jejichž provedení je podstatně heraldicky vadné, dále veřejně užívat předměty, jež by mohly vzbudit zdání, že jsou státními symboly. Státní symboly bylo možné užívat jen vhodným a přiměřeným způsobem tak, aby se to nedalo považovat za projev neúcty k nim.²⁸⁴

Během trvání Protektorátu Čechy a Morava náležela ochrana především symbolům Říše, jim rovněž měla být prokazována náležitá úcta. Avšak vzhledem k tomu, že nařízením č. 222 ze dne 19. září 1939, jímž byla stanovena symbolika pro Protektorát Čechy a Morava byl změněn pouze zákon č. 252/1920 Sb. z. a n., byla nadále státních symbolů poskytována ochrana zákonem č. 269/1936.²⁸⁵

Od ukončení války až do roku 1950, kdy byl přijat jak nový trestní zákoník, tak tzv. přestupkový zákon, resp. trestní zákon správní, byla ochrana státních symbolů stále obsažena v zákoně č. 269/1936. Trestní zákon č. 86/1950 stanovil trestný čin hanobení republiky, jehož se dopustil ten, kdo hanobil republiku, potupil její jméno nebo symbol či zničil, poškodil nebo odstranil symbol anebo podobiznu prezidenta republiky či jeho náměstka v úmyslu projevit nepřátelství nebo opovržení k republice. Tento protiprávní čin byl trestán odnětím svobody v délce až jeden rok. Ještě přísněji byl potrestán ten, kdo se uvedeného jednání dopustil veřejně nebo pokud byla dána jiná zvlášť přitěžující okolnost. Trestní právo chránilo i symboly spojeneckých států, protože hned po ustanovení o trestném činu hanobení republiky následoval trestný čin hanobení spojeneckého státu, za který se ukládal trest odnětí svobody v rozmezí třech měsíců až dvou let.²⁸⁶ Trestní zákon správní pak v § 112 uváděl, že přestupku se dopustí ten, „*kdo neoprávněně užívá státní vlajky, státního znaku nebo jiného státního symbolu anebo kdo takového státního symbolu užívá způsobem nevhodným, nepřiměřeným nebo jinak přípustným.*“²⁸⁷ Za přestupek

²⁸³ Zákon č. 252 ze dne 30 března 1920

²⁸⁴ Zákon č. 269 ze dne 21. října 1936

²⁸⁵ Nařízení č. 222 ze dne 19. září 1939

²⁸⁶ Československo. Zákon č. 86 ze dne 12. července 1950 trestní zákon. In Sbíрка zákonů republiky Československé. 1950, částka 39, s. 218-263. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

²⁸⁷ Tamtéž

mohl být uložen peněžitý trest do 10 000 Kč nebo trest odnětí svobody až na 14 dnů. Obdobná ochrana byla poskytnuta i znaku Červeného kříže. Přestupkem bylo i neoprávněné užívání vlajky, znaku nebo odznaku organizací obstarávající veřejné věci. Tento právní stav trval do roku 1961, kdy byl přijat nový trestní zákon.²⁸⁸

Trestní zákon z roku 1961 již neupravoval přímo ochranu státních symbolů, ale bylo možné ji podřadit pod ochranu republiky, neboť hanobení republiky, Národního shromáždění, Slovenské národní rady či jejich předsednictva a vlády bylo stále trestné.²⁸⁹ V roce 1961 byl nahrazen i trestní zákon správní, a to zákonem o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku. Ten podřadil neoprávněné užívání státní vlajky, státního znaku nebo jiného symbolu anebo jejich užívání nepřípustným způsobem pod přestupky proti veřejnému pořádku.

Za všechny přestupky, pokud podle národní výboru nepostačovalo jeho projednání, bylo možné uložit napomenutí, veřejnou důtku či pokutu do 500 Kč.²⁹⁰

Ač byl trestní zákon z roku 1961 zrušen až 1. ledna 2010, ke zrušení trestného činu hanobení republiky a jejího představitele došlo již v roce 1998 jednou z četných novel tohoto zákona.²⁹¹ Zákon o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku byl na rozdíl od trestního zákona zrušen zcela, a to krátce po nastolení demokratického režimu. Zákonem, který ho nahradil, byl zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích, kde však byl uveden pouze přestupek vážící se k poškození, zneužití nebo hrubému znevážení jiného než státního symbolu České republiky, pokud byl tento symbol chráněn zvláštním právním předpisem.²⁹² Od účinnosti zákona o užívání státních symbolů č. 352/2001 Sb., jsou státní symboly znovu chráněny i na úrovni přestupkového

²⁸⁸ Československo. Zákon č. 88 ze dne 12. července 1950 trestní zákon správní. In Sbíрка zákonů republiky Československé. 1950, částka 40, s. 309-331. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

²⁸⁹ Československo. Zákon č. 140 ze dne 8. prosince 1961 trestní zákon. In Sbíрка zákonů Československé socialistické republiky. 1961, částka 65, s. 465-512. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

²⁹⁰ Československo. Zákon č. 60 ze dne 26. června 1961 o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku. In Sbíрка zákonů Československé socialistické republiky. 1961, částka 26, s. 173-179. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

²⁹¹ Ústava České republiky – Bahýřová. s. 276

²⁹² Česko (Československo). Zákon č. 200 ze dne 17. května 1990 o přestupcích. In Sbíрка zákonů České a Slovenské Federativní Republiky. 1990, částka 35, s. 810-826. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

práva.²⁹³ K poslední změně na úseku ochrany státních symbolů došlo v roce 2017 v souvislosti s rekodifikací přestupkového práva a spojenou změnou terminologie.²⁹⁴

6.2 Ochrana státních symbolů na úseku přestupkového práva

Podle současného znění zákona o přestupcích a řízení o nich se přestupkem rozumí „*společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.*“²⁹⁵ Jedná se o materiálně-formální pojetí přestupku. To znamená, že aby byla naplněna skutková podstata přestupku, musí být splněn znak formální (čin označený za přestupek a vykazující jeho znaky, který nedosahuje intenzity trestného činu), tak znak materiální (čin musí být společensky škodlivý). Zákon o přestupcích a řízení o nich neobsahuje žádné skutkové podstaty.²⁹⁶

Řadu skutkových podstat přestupků nalezneme v zákoně o některých přestupcích, ale nejedná se ani zdaleka o kompletní výčet přestupků, jelikož většinu z nich najdeme v jednotlivých zákonech z různých oborů práva.²⁹⁷ V zákoně o některých přestupcích není uveden ani přestupek proti státním symbolům, neboť ten je obsažen v zákoně o užívání státních symbolů, konkrétně v § 13. Toto ustanovení souhrnně upravuje přestupky fyzických, právnických a podnikajících fyzických osob. Přestupkem je zneužití, hrubé znevážení, zničení, poškození a odcizení státního symbolu nebo jeho napodobeniny. Dále se za přestupek pokládá užívání malého a velkého státního znaku a státní vlajky v rozporu s ustanoveními zákona o užívání státních symbolů. Dovoleno není taktéž užívání vyobrazení, jež by mohlo být zaměnitelné se státním znakem takovým způsobem, že by bylo schopné vzbudit dojem, že jde o oprávněnou osobu, i když jí není. Přestupku se dopustí i ten, kdo má podle zákona vyvěsit státní vlajku, a neučiní tak. Tomu, kdo se dopustí přestupku, může být uložena

²⁹³ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²⁹⁴ Česko. Zákon č. 183 ze dne 9. června 2017, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona některých přestupcích. 2017, částka 66, s. 1706-1896. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: Sbirka zákonů a Sbirka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

²⁹⁵ Česko. Zákon č. 250 ze dne 12. července 2016 o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2016, částka 98, s. 3714-3747. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: Sbirka zákonů a Sbirka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

²⁹⁶ Tamtéž

²⁹⁷ Česko. Zákon č. 251 ze dne 15. června 2016 o některých přestupcích. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2016, částka 98, s. 3748- 3752. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: Sbirka zákonů a Sbirka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

pokuta ve výši až 30 000 Kč, to se nevztahuje na nevyvěšení vlajky a její nesprávné vyvěšení. Za tyto přestupky lze dát pokutu pouze do 10 000 Kč.²⁹⁸ V souladu s materiálně-formálním pojetím přestupků je vždy při hodnocení jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty některého z přestupků na úseku státní symboliky, nutné zkoumat nebezpečnost a škodlivost skutku pro společnost. Proto by kupříkladu i nedovolené vpisování názvu místa původu fanoušků do bílého pole státní vlajky při sportovních utkáních nemělo být sankcionováno. Nezbytné je i zvažovat, zda dané jednání, které je sice v rozporu se zákonem o užívání státních symbolů, není jednáním, kterým je vyjadřován určitý názor či přesvědčení. V takovém případě by došlo ke střetu ochrany státních symbolů a práva na svobodu projevu, přičemž výkonu tohoto práva, zakotveného Listinou základních práv a svobod, by musela být dána v souladu s hierarchií právních norem přednost.^{299, 300}

Nejvyšší soud ČR se v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 184/2019 ze dne 17. 12. 2019 vyjádřil k analogické aplikaci zákona o užívání státních symbolů České republiky na státní symboly jiných států.

Řešený případ se týkal užití symbolu připomínajícího státní vlajku Švýcarské konfederace na výrobcích jedné společnosti. Soud nižšího stupně shledal toto jednání klamavým a nezákonným, přičemž svoji argumentaci opřel pouze o zákon o užívání státních symbolů. Avšak podle závěru Nejvyššího soudu za prvé není možné tohoto zákona užívat analogicky na jiné než státní symboly České republiky, za druhé ani u českých státních symbolů není toto činění zapovězeno. Nejvyšší soud k tomu doslova uvedl: *„Z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu není přitom zřejmé, v čem odvolací soud spatřuje konstatovanou klamavost jednání žalované spočívajícího v užívání státních znaků Švýcarské konfederace při uvádění na trh, označování a propagaci jejího výrobku ve smyslu § 45 odst. 3 a § 46 obch. zák., když svůj závěr doprovodil pouze odkazem na údajný rozpor se zákonem o užívání státních symbolů České republiky. Odvolací soud přitom na zjištěný skutkový stav aplikoval nesprávnou právní normu a nesprávně vyložil ustanovení zákona o užívání státních symbolů České republiky.“*³⁰¹

²⁹⁸ Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001

²⁹⁹ Ústava České republiky – Bahýřová, s. 276

³⁰⁰ Ústava České republiky – Rychetský, s. 197

³⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 23 Cdo 184/2019. Dostupné také z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B8B32B91F788BBDDCC125850B003F67D1?openDocument&Highlight=0,

6.3 Ochrana státních symbolů na úseku trestního práva

Definici trestného činu obsahuje zákon č. 40/2009 Sb. Trestným činem se rozumí protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a jenž naplňuje znaky v takovém zákoně uvedené. Trestní zákoník zná dva trestné činy, jež souvisejí se státní symbolikou. Jedná se jednak o trestný čin nedovolená výroba a držení pečetidla státní pečeti a úředního razítka podle § 349, který je zařazen do kategorie trestných činů rušících činnost orgánů veřejné moci, tak o trestný čin zneužití vlajky a příměří podle § 416, jež patří do skupiny trestných činů proti míru a válečných trestných činů.^{302, 303}

6.3.1 Trestný čin nedovolená výroba a držení pečetidla státní pečeti a úředního razítka

Tohoto trestného činu se dopustí ten, „*kdo neoprávněně vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává pečetidlo státní pečeti nebo razítko orgánu veřejné moci s vyobrazením státního znaku nebo razítka, jehož otisk je povinnou součástí veřejných listin, anebo předmět způsobilý plnit jejich funkci.*“³⁰⁴

Neoprávněnou výrobou se rozumí zhotovení příslušných předmětů průmyslově, řemeslně či jiným způsobem bez právního důvodu. Neoprávněné opatření se vykládá jako opatření příslušných předmětů jejich odcizením nebo např. výměnou či prodejem, ale stále nedovoleně, neboť zde není dán právní důvod pro takové jednání. O přechovávání příslušných předmětů se jedná tehdy, pokud je někdo má ve své moci bez právního důvodu, tj. nemusí mít předměty přímo u sebe. Pečetidlo státní pečeti může legálně držet pouze prezident republiky.

Pečetidlo státní pečeti je nástrojem umožňujícím vytvoření státní pečeti. Státní pečeť představuje otisk pečetidla státní pečeti, a to nejčastěji na papíře nebo ve vosku. Razítko ve smyslu trestního zákoníku je náčiní sloužící k vytvoření otisku. Razítko orgánu veřejné moci s vyobrazením malého státního znaku mohou užívat na svých rozhodnutích a jiných listinách pouze subjekty vymezené zákonem o užívání státních symbolů. Razítkem, jehož otisk je obligatorní součástí vymezených veřejných listin, je především razítko soudu nebo notáře, jež osvědčuje, že notář provedl osvědčení skutečností na listinách uvedených.

³⁰² Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In Sběrka zákonů, Česká republika. 2009, částka 11, s. 354-464. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: Sběrka zákonů a Sběrka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

³⁰³ Ústava České republiky – Rychetský. s. 197

³⁰⁴ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009

Předmětem, který je způsobilý plnit funkci pečetidla nebo razítka, je padělek těchto nástrojů nedovoleně vyrobený.³⁰⁵

Jde o trestný čin úmyslný, neboť trestní zákoník v § 13 odst. 2, stanoví, že není-li u trestného činu uvedeno, že postačí jeho zavinění z nedbalosti, vyžaduje se vždy úmysl.³⁰⁶ Tohoto trestného činu se může v souladu se zněním § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim dopustit i právnická osoba.

K naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu postačí, že pachatel vyrobí, opatří nebo přechovává pečetidlo státní pečeti, úřední razítko či předmět schopný plnit jejich funkci (dále jen příslušné předměty), nemusí dojít k jejich zneužití.³⁰⁷

Předmětný trestný čin je zařazen mezi trestné činy, jejichž druhovým objektem je pořádek ve věcech veřejných. Konkrétně je předmětem ochrany zájem na řádném výkonu veřejné moci a důvěra v pravost a pravdivost veřejných listin. *„Ve vztahu k trestnému činu padělání a pozměnění veřejné listiny jde o subsidiární skutkovou podstatu.“*³⁰⁸ *Důvodem pro zakotvení této skutkové podstaty bylo zejména to, že skutková podstata trestného činu padělání a pozměnění veřejné listiny s ohledem na trestní sazbu a ustanovení o přípravě k trestnému činu (§ 20 odst. 1) neumožňuje postihovat přípravná jednání spočívající zejména v obstarávání nástrojů po padělání veřejné listiny.“*³⁰⁹ Z tohoto důvodu není vyloučen ani jednočinný souběh těchto trestných činů.³¹⁰ Za tento trestný čin lze uložit trest odnětí svobody až v délce jednoho roku nebo trest zákazu činnosti, jestliže trestný čin souvisel s předmětem činnosti pachatele.³¹¹

Obdobně byl trestný čin nedovolené výroby a držení pečetidla státní pečeti a úředního razítka upraven i v předešlém právním předpisu, kam byl vložen novelou provedenou zákonem č. 253/1997 Sb. Jedinou změnou byla náhrada nevhodného pojmu státní pečeť správným pojmem pečetidla státní pečeti.^{312,313}

³⁰⁵ VANTUCH, Pavel. Trestní zákoník s komentářem. 1. vydání. Olomouc: Anag, spol. s r. o., 2011. S. 1217-1218. ISBN 978-80-7263-677-8 (dále jen Trestní zákoník s komentářem)

³⁰⁶ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009

³⁰⁷ NOVOTNÝ, František. Trestní zákoník 2010 stav k 1. 4. 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva. Praha: Eurounion, 2010. s. 726. ISBN 978-80-7317-084-4. (dále jen Trestní zákoník 2010)

³⁰⁸ DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník, komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 2736. ISBN 978-80-7478-790-4 (dále jen Komentář)

³⁰⁹ Komentář. s. 2735

³¹⁰ Tamtéž

³¹¹ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009

³¹² Komentář. s. 2735

6.3.2 Trestný čin zneužití vlajky a příměří

Základní skutková podstata tohoto trestného činu zní „*kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu zneužije vlajky nebo státního nebo vojenského znaku, insignie nebo stejnokroje jiného státu, který je stranou v konfliktu.*“³¹⁴ Toto ustanovení chrání zájem na respektování norem mezinárodního práva válečného.

Trestný čin zneužití vlajky a příměří vychází z článku 8 Statutu Mezinárodního trestního soudu, který udává, že zneužití vlajky příměří, vlajky nebo vojenských insignií a stejnokroje nepřítele nebo Organizace spojených národů, jakož i rozlišovacích znaků Ženevských úmluv, vedoucí k úmrtí či vážnému zranění osob, je válečným zločinem.^{315, 316}

Pojem válka znamená ozbrojený konflikt mezi dvěma či více státy, jenž bývá zpravidla formálně deklarovaný. Válku lze započít podle Haagské úmluvy z roku 1907 jejím přímým vypovězením nebo formou ultimáta, kdy jsou stanoveny určité podmínky, které má druhá strana v určité lhůtě splnit. Neučiní-li tak, nastane válečný konflikt. V České republice je oprávněným subjektem k vyhlášení válečného stavu Parlament, může ho vyhlásit, pokud by došlo k napadení našeho státu nebo jestliže by bylo třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení. Jiným ozbrojeným konfliktem bude takový konflikt, kde dochází k bojům mezi národy proti cizí okupaci nebo nadvládě či proti rasistickému režimu, aby tyto národy uplatnily své právo na sebeurčení. Ozbrojeným konfliktem může být tzv. občanská válka.³¹⁷ Zneužitím vlajky jiného státu, který je stranou konfliktu, nebo státního znaku, insignie, stejnokroje takového státu během války nebo jiného ozbrojeného konfliktu, je takové jednání, kdy je těchto předmětů využito k získání neoprávněné výhody nad protivníkem. Zneužitím stejnokroje bude především převlečení vojáků do uniforem protivníka, a získání tak příležitosti k překvapivému útoku nebo k vniknutí vojáků do střežené oblasti apod.

³¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 40 ze dne 8. ledna 2009. Dostupná také z: Sněmovní tisk 410/0, část č. 1/9 (psp.cz)

³¹⁴ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009

³¹⁵ Trestní zákoník 2010. s. 829

³¹⁶ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 84/2009 o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. In Sběrka mezinárodních smluv, Česká republika. 2009, částka 33, s. 4114-4248. ISSN 1801-0393. Dostupné také z: Sběrka zákonů a Sběrka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

³¹⁷ Komentář. s. 2984

Podle jednoho z komentářů k trestnímu zákoníku je takové jednání proradností zakázanou Dodatkovým protokolem č. 1 k Ženevským úmluvám.³¹⁸ Jako proradnost jsou vnímány takové činy, které zneužívají dobré víry protivníka, vyvolávající u něj chybnou domněnku, že mu přísluší ochrana nebo že má povinnost takovouto ochranu poskytnout podle norem mezinárodního práva dopadajícího na ozbrojené konflikty.

Zakázáno je však pouze zabití, zranění či zajetí protivníka za pomoci proradnosti, ne jakékoliv oklamání protivníka vedoucí k získání výhody v konfliktu, tudíž nikoliv každé zneužití vlajky (jako zkratky zahrnující i ostatní předměty) bude i proradností podle mezinárodního práva.³¹⁹

Pachateli trestného činu zneužití vlajky a příměří naplňujícího znaky základní skutkové podstaty tohoto trestného činu může být uložen trest odnětí svobody na jeden rok až 5 let.

Kvalifikovaná podstata tohoto trestného činu je vyjádřena v odst. 2 § 416. Tu naplní ten, kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu zneužije příměří nebo vlajky příměří.³²⁰ „*Příměřím je zastavení válečných akcí mezi válčícími stranami (i dočasné), přičemž válečný stav mezi nimi v právním smyslu nekončí. Dohoda o příměří se může vztahovat na všechny válečné akce jako tzv. obecné příměří. Může se též jednat o zastavení válečných akcí pouze v jistém teritoriu nebo pro některý druh ozbrojených sil – místní příměří – nebo k opatřením, která jsou v zájmu obou (výměna zajatců, poskytnutí pomoci raněným). Ke sjednání dohody o zastavení palby se používá parlamentářů. Jakmile příměří vstoupí v platnost musí se bojové akce ihned zastavit.*“³²¹ Jako parlamentář se označuje osoba zmocněná některou válčící stranou k vedení jednání se stranou druhou. Parlamentář oznamuje svůj příchod prostřednictvím bílého praporu. Čistě bílý prapor nebo vlajka bez jakýchkoliv zobrazení nebo textu je vlajkou příměří.³²²

³¹⁸ Trestní zákoník s komentářem. s. 1358-1359

³¹⁹ Vyhláška o Ženevských úmluvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války. Dostupné také z: <https://www.aspi.sk/products/lawText/1/27726/1/2/vyhlaska-c-65-1954-sb-o-zenevskych-umluvach-ze-dne-12-srpna-1949-na-ochranu-obeti-valky/vyhlaska-c-65-1954-sb-o-zenevskych-umluvach-ze-dne-12-srpna-1949-na-ochranu-obeti-valky>

³²⁰ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009

³²¹ Trestní zákoník s komentářem. s. 1359

³²² Tamtéž

Oproti trestu, který lze uložit pachateli podle základní skutkové podstaty, je trestní sazba u kvalifikované skutkové podstaty vyšší. Pachatele lze potrestat odnětím svobody na 2 roky až 8 let.³²³

Obě skutkové podstaty mají několik společných vlastností. Vždy se jedná o úmyslný trestný čin. Rovněž mají stejný okruh pachatelů, v obou případech se jich může dopustit kdokoliv.³²⁴ Avšak pokud se jich dopustí osoba v podřízeném vztahu k vojenskému nebo jinému nadřízenému, je tento za trestný čin taktéž odpovědný a užije se na něj stejné ustanovení jako na podřízeného pachatele.

Vojenský nebo jiný nadřízený je odpovědný za čin spáchaný jeho podřízeným, nad kterým vykonával svou pravomoc a kontrolu. Za předpokladu, že svému podřízenému ve spáchání předmětného trestného činu nezabrání, nepřekazí jej nebo ho za něj nepotrestá či případně ho nepředá orgánům oprávněným postih udělit. Nadřízený se nemusí uvedeného jednání dopustit úmyslně, postačuje nedbalostní zavinění.

³²⁵ Při posuzování trestnosti zneužití vlajky a příměří se užije zákona České republiky, i když byl tento trestný čin spáchán na území jiného státu cizím státním příslušníkem nebo osobou bez státní příslušnosti, jež nemá na území České republiky povolen trvalý pobyt. Co se týče místní působnosti trestního zákoníku, uplatní se v těchto případech zásada univerzality, podle níž je v zájmu mezinárodní spolupráce třeba stíhat určité trestné činy vždy, byť nebyly spáchaný naším občanem, na našem území ani nesměrovaly proti českým občanům. Trestní odpovědnost za tento trestný čin jako čin zařazený do hlavy 13, na nějž se nevztahuje žádná z výjimek uvedených v § 35 písm. a), nezaniká uplynutím promlčecí doby. To znamená, že se podle § 95 nepromlčuje ani výkon trestu za tento čin uložený. Pokud se jedná o vztah tohoto trestného činu k jiným trestným činům, je přípustný jeho jednočinný souběh s trestným činem zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků podle § 415. Na rozdíl od trestného činu zneužití vlajky a příměří je trestná už jen příprava trestného činu zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků.^{326, 327, 328}

³²³ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009

³²⁴ Trestní zákoník 2010. s. 829

³²⁵ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009

³²⁶ Komentář. s. 3002

³²⁷ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009

³²⁸ Trestní zákoník 2010. s. 829

6.3.3 Zhodnocení stavu současné právní úpravy ochrany státní symboliky

Ochrana je státním symbolům poskytována především zákonem o užívání státních symbolů, a to na úrovni přestupkového práva. Pouze ve výjimečných případech je zneužití státní symboliky trestným činem. Jedná se buď o situaci, kdy by byl státní znak nebo státní vlajka užitá k oklamání nepřítele za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu, nebo o případ nedovoleného vyrobení, opatření nebo přechovávání pečetidla státní pečeti. Mgr. Matoušek, autor kapitoly o státní symbolice v rámci Komentáře k Ústavě České republiky a k ústavnímu zákonu o bezpečnosti České republiky, má zato, že je současný stav právní úpravy adekvátní a že není zapotřebí poskytovat trestněprávní ochranu českým ani zahraničním symbolům nebo symbolům mezinárodních organizací v jiných než v trestním zákoníku popsáných případech.³²⁹

V zásadě souhlasím s tím, že by nemělo být postihováno konání občanů, kdy je sice státní symbol užíván či upravován v rozporu se stanovenými pravidly, ale jednání směřuje k vyjádření podpory českému státu, potažmo k jeho sportovcům nebo jiným osobám reprezentujícím náš stát. Avšak zároveň zastávám názor, že by měla být důsledněji uplatňována ochrana státních symbolů na úseku přestupkového práva, jestliže jsou státní symboly hrubě znevažovány, poškozovány nebo ničeny úmyslným jednáním, jehož záměrem je vyjádřit neúctu ke státním symbolům, potažmo odpor vůči České republice. Takové pálení vlajky České republiky po prohraném zápase národního týmu či ničení státních symbolů například proto, že volby vyhrála jiná strana, než kterou jsem volila, nepovažuji za jednání, které by mělo být dovolené a obhajitelné s odkazem na svobodu slova. Ovšem jak u nás, tak i např. ve Spojených státech amerických vítězí liberální pojetí svobody slova, jak je patrné i ze sporu USA v. Eichman, kde Nejvyšší soud vyjádřil v tom smyslu, že pálení vlajky může sloužit k vyjádření politického názoru, a proto občany před postihem chrání První dodatek Ústavy.³³⁰ Svoboda slova jako svoboda zakotvená Listinou základních práv a svobod má nezpochybnitelný význam, ale je důležité mít na paměti i všeobecně platné a známe pravidlo, že práva a svobody jednoho končí tam, kde začínají práva a svobody druhého. Vyjadřováním názoru pomocí pálení vlajky se můžeme dostat do rozporu s další základní svobodou, a to svobodou myšlení, svědomí

³²⁹ Ústava České republiky – Rychetský. s. 198

³³⁰ Ústava České republiky – Bahýřová. s. 276

a náboženského vyznání. Podle Jacco Bomhoffa, absolventa Oxfordské univerzity a Univerzity v Leidenu a současného profesora na mnohých univerzitách, „*mají občané právo nebyť pohoršováni ve svém náboženském vnímání a svědomí veřejným projevem ostatních, kteří prezentují své názory*“³³¹. Stejně tak by neměli být, podle mě, občané pohoršováni ani ve svém vlasteneckém vnímání a svědomí. Právo nechrání pouze symboly jako předměty vyjadřující hodnoty státu, ale i zájem občanů o ochranu veřejného pořádku a společenské soudržnosti. Proto by každý projednávaný případ hanobení státních symbolů měl být přezkoumáván i z tohoto hlediska.³³²

6.4 Rozbor případu skupiny ZTOHOVEN

Rozhodla jsem se jako ukázkou fungování ochrany státních symbolů v praxi rozebrat medializovaný případ skupiny ZTOHOVEN.

6.4.1 Skutkový stav případu

V září 2015 došlo k neoprávněnému vstupu členů recesistické skupiny ZTOHOVEN na střechu Pražského hradu, kde sňali ze stožáru standartu prezidenta republiky, kterou následně nahradili červenými trenkami o rozměrech přibližně 1,5 m x 1,5 m. Standartu prezidenta republiky odhodili na nedalekou střechu (zídku terasy).³³³ Ač nejprve skupina tvrdila, že ji odnesl vítr, nakonec přišla s verzí, že tu samou standartu rozstříhala na 1152 kousků, ty následně rozeslala náhodně vybraným lidem.³³⁴ Čin měl směřovat, jak aktéři sami uvedli, proti prezidentovi republiky Miloši Zemanovi.³³⁵ „*Ačkoli byl čin primárně chápán jako zneuctění státního symbolu, cílem zjevně nebyl symbol (prezidentská standarda) samotný, ale osoba současného českého prezidenta Miloše Zemana. Právě skutečnost, že kritika prezidenta byla realizována cestou nahrazení*

³³¹ VYTRÍŠAL, Jan. Pálení vlajky – aspekt svobody projevu nebo hanobení státního symbolu? epravo. cz. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-27]. Dostupné také z: Pálení vlajky – aspekt svobody projevu nebo hano | epravo.cz

³³² Tamtéž

³³³ Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1. Sp. zn. 2 T 114/2015. Dostupné také z: 2 T 114/2015 (wintr.cz) (dále jen Usnesení)

³³⁴ Ztohoven rozstříhali standartu na 1152 kousků! Teď ji vracejí lidem. TNCZ. [online]. 2016. [cit. 2021-03-27]. Dostupné také z: Ztohoven rozstříhali standartu na 1152 kousků! Teď ji vracejí lidem - tn.cz (nova.cz)

³³⁵ Za červené trenýrky na Hradě dostali členové Ztohoven podmínky. euro.cz. [online]. 2017. [cit. 2021-03-28]. Dostupné také z: <https://www.euro.cz/politika/za-cervene-trenyrky-na-hrade-dostali-clenove-ztohoven-podminky-1340526>

a posléze zničení státního symbolu, činí ovšem případ atypický a jdoucí nad rámec běžného verbálního útoku proti hlavě státu. „³³⁶

6.4.2 Obžaloba

Obžaloba byla podána pro přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 trestního zákoníku, dále pro přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 1, 3 písm. c) trestního zákoníku a pro přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, přičemž všech trestných činů se měli dopustit ve spolupachatelství podle § 23 trestního zákoníku.

K naplnění skutkové podstaty výtržnictví došlo podle obžaloby jednak tím, že obžalovaní neoprávněně vstoupili na střechu Pražského hradu, jež je nemovitou kulturní památkou, a poničili ji. Dále také tím, že namísto standarty vyvěsili červené trenky, což lze považovat za hanobení kulturní památky. Skutková podstata trestného činu poškození cizí věci byla podle obžaloby naplněna tím, že obžalovaní střechu poškodili a taktéž poškodili i mechanismus ocelového lanka na vlajkovém stožáru. Jako krádež pak posuzuje sejmutí vlajky a její následné odhození s úmyslem ponechat si ji či případně minimálně srozumění s tím, že tak může učinit nikdo jiný. Podotýkám, že v době podání obžaloby ještě nebyl znám záměr skupiny pravděpodobně tu samou standartu prezidenta republiky rozstříhat, tj, zničit.

Podle obžaloby byli tři členové skupiny ZTOHOVEN stíháni za skutek, kterého se měli dopustit tím, že nedovoleně vstoupili na střechu Pražského hradu, zde vyměnili vlajku prezidenta republiky za červené trenky. Poté měli úmyslně přeštípnout ocelové lanko stožáru, tím poničit jeho mechanismus. Pravděpodobně tím sledovali ztížení sejmutí červených trenek ze stožáru. Vlajku prezidenta republiky zabalili do balíčku a odhodili na zídku blízké kavárny, a to buď s úmyslem ponechat si ji, nebo s vědomím, že tak může učinit nezúčastněná osoba. Uvedeným jednáním údajně způsobili škodu poškozené Správě Pražského hradu v celkové výši 88 744,6 Kč. Do celkové sumy je započítána škoda

³³⁶ BÍLKOVÁ, Veronika. Urážka hlavy státu jako trestný čin?. Právník 3/2018, Teoretický časopis pro otázky státu a práva. Ročník 157. s. 169-186. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/hledat-v-archivu/detail-clanku.html?id=39979&r=%252Fcasopisy-a-knihy%252Fcasopisy%252Fcasopis-pravnik%252Fhledat-v-archivu.html%253Fnaki_search%253D1%2526form_state%253D%2526query%253Dsvoboda%2526year_start%253D%2526year_end%253D%2526volume%253D%2526issue%253D%2526search_article_title%253D1%2526search_article_annotation%253D1%2526search_article_content%253D1%2526search_author%253D1%2526search_keywords%253D1%2526search_match_words%253Dall%2526page%253D1 (dále jen Urážka hlavy státu jako trestný čin?)

způsobená poničením střechy a mechanismu ocelového lanka a rovněž škoda, která vznikla odcizením standarty prezidenta republiky.³³⁷

6.4.3 Rozhodnutí soudu prvního stupně

Obvodní soud pro Prahu 1 dne 24. srpna 2013 rozhodl usnesením o postoupení věci Obvodnímu úřadu Městské části Praha 1, předal věc do přestupkového řízení. Soud přes provedené důkazy nebyl schopen jednoznačně určit, zda k poškození střechy došlo právě jednáním obžalovanými, proto je, co se týče této části skutku, nemůže stíhat.³³⁸

Mimochodem v rozhodnutí soudu je několikrát nesprávně uveden datum zjištění poškození střechy. K objevení poškození střechy mělo dojít 21. září 2015, což je správně uváděno v prepisu výpovědi svědka. Avšak v části usnesení soudu, kde jsou uvedeny závěry, k nimž soud dospěl, se již opětovně vyskytuje chybné datum 21. září 2016. V daném případě, se zjevně jedná o písařskou chybu, kterou by bylo možné zhojit vydáním opravného usnesení dle § 131 odst. 1 trestního řádu.³³⁹

V části skutku, která se týkala poškození lanka, došlo k přiznání obžalovaných k tomu, že lanko skutečně poškodili, aby ztížili odstranění vyvěšených trenek. Soud v dané věci dospěl k závěru, že po formální stránce obžalovaní tímto naplnili skutkovou podstatu přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákoníku ve formě spolupachatelství. Obžalovaní za prvé způsobili škodu na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, soud vzal jako prokázanou škodu vyčíslenou Správou Pražského hradu, která ji doložila fakturou o výměně i dokladem o nákupu lanka. Skutku podle § 228 odst. 3 písm. c) trestního zákoníku se pak dopustili tím, že poškodili věc požívající ochrany podle jiného právního předpisu. Pokud jde o naplnění všech znaků skutkové podstaty přečinu krádeže, nebylo dle odůvodnění usnesení prokázáno, že obžalovaní měli v úmyslu si standartu (nikoli jen po přechodnou dobu) ponechat, což je znakem přisvojení si věci zmocněním. Soud se spíše domníval, že obžalovaní s ohledem na skutkové okolnosti měli především v úmyslu sejmout standartu ze stožáru a nahradit ji červenými trenkami, nikoli

³³⁷ Usnesení

³³⁸ Tamtéž

³³⁹ Československo. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In Sbíрка zákonů Československé socialistické republiky. 1961, částka 66, s. 513-576. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz) (dále jen trestní řád)

cokoliv odcizit či způsobit komukoliv škodu. Z těchto důvodů dle soudu není možné užít žalovanou právní kvalifikaci přečinu krádeže. Konečně soud neshledal v jednání obžalovaných ani všechny znaky skutkové podstaty výtržnictví, neboť pro závěr, že uvedené jednání je výtržnictvím, musí kromě místa spáchání skutku svědčit i povaha jednání.³⁴⁰ Podle usnesení soudu je výtržnictvím jednání, které je takové charakteru, „že se dotýká širšího okruhu občanů potud, že proti takovému okruhu osob přímo směřuje, nebo potud, že sice bezprostředně směřuje proti jednotlivci, avšak vzhledem ke způsobu provedení a dalším okolnostem se širšího okruhu osob dotýká např. tím, že ohrožuje i je, ruší jejich klid, vyvolá u nich obavy apod. Výtržnické jednání je tedy projevem záporného vztahu pachatele ke společnosti jako celku, ke spoluobčanům vůbec nebo k hodnotám, na nichž je založeno uspořádání pospolitosti určitého širšího okruhu lidí.“³⁴¹ Avšak podle soudu prvního stupně se o výtržnictví v tomto případě nejednalo, a to, protože z provedených důkazů nevyplývalo, že by se jednání obžalovaných mělo jakkoliv dotknout občanů České republiky, případně že by k tomu došlo způsobem, jenž by dokládal celkově negativní postoj obžalovaných vůči společnosti nebo spoluobčanům.

Za jediný motiv činu soud označil recesi. V odůvodnění soud ještě uvedl, že podmínky trestnosti činu hodnotil v souladu se základními zásadami trestního práva hmotného, přičemž zejména se zásadou subsidiarity trestní represe.³⁴² Dále říká, že se při posuzování trestnosti přečinů řídil i zásadou proporcionality a šetřil práva obžalovaných, především právo na svobodu projevu, přičemž dospěl k tomu, „že rozhodnutím o trestní odpovědnosti obžalovaných v rámci trestního zákona by mohl vzniknout nebezpečný precedent hraničící s totalitními režimy omezujícími svobodu slova a politický názor. Proto po zvážení všech výše uvedených okolností dospěl k závěru, že předpoklady pro vyvození trestní odpovědnosti obžalovaných nebyly splněny.“³⁴³

6.4.4 Další vývoj případu

Bohužel navazující rozhodnutí v případě nejsou dostupná na portálu www.justice.cz ani na stránkách www.judikaty.info. Proto nadále budu vycházet pouze z informací obsažených na internetových stránkách zabývajících

³⁴⁰ Usnesení

³⁴¹ Tamtéž

³⁴² Tamtéž

³⁴³ Tamtéž

se zpravodajstvím. Vývoj případu pokračoval následovně, státní zástupkyně využila svého práva podat stížnost proti zprošťujícímu usnesení soudu prvního stupně. Městský soud v Praze jako soud odvolací následně rozhodl o zrušení předmětného usnesení a vrácení případu k novému projednání zpět k soudu prvního stupně, tj. Obvodnímu soudu pro Prahu 1. Podle odvolacího soudu „by zproštění obžalovaných mohlo povýšit právo svobody nad majetkové právo, co by legitimovalo bezbřehý výkon svobody projevu.“³⁴⁴ Obvodní soud, vázán právním názorem odvolacího soudu, rozhodl o uložení podmíněného trestu odnětí svobody v délce 6 měsíců se zkušební dobou 1 rok. Kromě toho jim soud nařídil uhradit škodu přesahující 64 tisíc korun. Také bylo rozhodnuto o propadnutí červené textilie, z níž byly vyrobeny červené trenky, jimiž obžalovaní nahradili prezidentskou standartu³⁴⁵, a to jako nástroj trestné činnosti podle § 72 odst. 2, písm. a) trestního zákoníku.³⁴⁶

Proti rozsudku se státní zástupce a poškozená strana odvolali, státní zástupce požadoval stanovení delšího podmíněného trestu odnětí svobody a uložení pokuty 10 tisíc, poškozená Správa pražského hradu se domáhala plné náhrady ceny standardy. Právní zástupce Pražského hradu rovněž trval na tom, že členové skupiny Ztohoven svým jednáním poškodili Českou republiku, její státnost a soukromí, přičemž požadoval, aby České republice soud přiznal právo na 300 tisíc korun jako náhradu za utrpěnou nemajetkovou újmu. Městský soud v Praze však potvrdil nejen podmíněné tresty pro členy skupiny a neuložil jim peněžité trest, ale potvrdil i rozhodnutí soudu prvního stupně, co se týče odkázání právního zástupce s nárokem na náhradu nemajetkové újmy na civilní řízení. Rozsudek byl potvrzen pouze pro dva členy skupiny účastníci se „akce s trenýrkami“, jelikož třetí člen podehl ještě před rozhodnutím odvolacího soudu následkům zranění, které utrpěl při dopravní nehodě.³⁴⁷ V jeho případě bylo tudíž pro nepřipustnost podle § 11 odst. 1 písm. e) trestního řádu trestní stíhání zastaveno.³⁴⁸

³⁴⁴ Svobodu slova nelze řadit nad právo na majetek, řekl soud v kauze Ztohoven. Lidovky. cz. [online] 2016. [cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: Svobodu slova nelze řadit nad právo na majetek, řekl soud v kauze Ztohoven | Domov | Lidovky.cz

³⁴⁵ KUBIŠTOVÁ, Pavla. Soud rozdal členům Ztohoven podmínky, musejí také uhradit škodu. iDNES.cz/ZPRAVODAJSTVÍ. [online]. 2017. [cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: Soud rozdal členům Ztohoven podmínky, musejí také uhradit škodu - iDNES.cz

³⁴⁶ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009

³⁴⁷ Soud potvrdil podmínky pro umělce ze Ztohoven za trenýrky nad Hradem. Lidovky. cz. [online] 2017. [cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: Soud potvrdil podmínky pro umělce ze Ztohoven za trenýrky nad Hradem | Domov | Lidovky.cz

³⁴⁸ Trestní řád

6.4.5 Výstup z debaty právních odborníků

Dne 14. února 2017 se v prostorách Právnické fakulty Univerzity Karlovy konala diskuze nazvaná Trenky na Právech, kde se několik odborníků z různých oborů práva vyjadřovalo k tomu, jak vnímají celou událost ohledně vyvěšení červených trenek nad Pražským hradem. Diskuze se zúčastnil profesor Aleš Gerloch, vedoucí Katedry teorie práva a právních učení a Katedry ústavního práva PF UK, a prorektor Univerzity Karlovy, docent Ján Grónský z Katedry ústavního práva PF UK, doktor Vladimír Pelc z Katedry trestního práva PF UK a doktor Aleš Rozehnal, odborník na mediální právo. V zásadě shodně se vyjádřil profesor Gerloch a doktor Pelc, když uvedli, že z právního hlediska trenky na Hrad nepatří. Doktor Rozehnal zaujal smířlivější postoj a domnívá se, že by sice nad Pražským hradem měla vlát standarta prezidenta republiky, ale nevidí velký problém, v tom, že byla po krátkou dobu nahrazena trenkami. Docent Grónský se dokonce vyjádřil v tom smyslu, že členům skupiny Ztohoven fandí.

Účastníci diskuze se neshodli ani na správné právní kvalifikaci jednání umělecké a recesistické skupiny, jak se členové skupiny Ztohoven označují. Doktor Pelc má za to, že jednání skupiny naplnilo znaky trestného činu, resp. několika trestných činů, přičemž upozornil na to, že argumentaci obvodního soudu považuje za nedostatečnou. Podle doktora Rozehnal naplnili umělci uvedeným skutkem formálně znaky přestupku, ale zároveň si myslí, že je třeba vnímat a zhodnotit důvody a úmysl pachatelů, dále i to, jak jejich jednání zapůsobilo na společnost.³⁴⁹ S jeho názorem se neztotožnil právě doktor Pelc, který mu oponoval tím, že *„úmysl v trestním právu je vybudován na koncepci tzv. srozumění, což znamená, že postačí, pokud víte, že svým jednáním můžete způsobit následek – porušit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákoníkem – a s tímto následkem jste srozuměn.“*³⁵⁰ Profesor Gerloch označil událost jako příkladnou ukázkou občanské neposlušnosti, přesto se ale jedná o protiprávní jednání, za něj lze důvodně očekávat potrestání. Docent Grónský dospěl k závěru, že uvedené jednání skupiny nelze označit za trestný čin, avšak dalo by se dle díkce zákona o užívání státních symbolů uvažovat o přestupku.

³⁴⁹ HOFEREK, Jan. Chceme rudé trenky nad Hradem?. Právní prostor. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/chceme-rude-trenky-nad-hradem>

³⁵⁰ Tamtéž

Dále vyzdvihl, že chápe celou událost jako střet úcty ke státnímu symbolu a obhajoby hodnot, na kterých je tato státnost založena.³⁵¹

6.4.6 Můj osobní náhled na situaci

Dovoluji si v rámci diplomové práce vyjádřit svůj subjektivní názor na událost „trenky nad Hradem“. Domnívám se, že ač členové skupiny vyjadřovali svým jednáním názor na prezidenta republiky, což je jistě jejich právo, považují za nevhodný způsob, který k tomu zvolili. Je nezpochybnitelné, že se jim činem podařilo zaujmout širokou skupinu obyvatel a rozvířit diskuzi ohledně ochrany státních symbolů i, vzhledem k dalším útokům na prezidenta republiky, o potřebnosti zvýšené ochrany hlavy státu. Profesor Pavlíček, respektovaný odborník na ústavní právo, je přesvědčen, že státní symboly i prezident republiky si zaslouží ochranu na úrovni trestního práva. Uvedl: „*Když jsme toužili, aby byla republika svobodná, určitě jsme si nemysleli, že svoboda spočívá v tom, že hlavu státu, kterou si zvolíme, dokonce v přímé volbě, hned budeme urážet.*“³⁵²

Sama si nemyslím, že je i s ohledem na subsidiaritu trestní represe třeba uplatňovat u ochrany státní symboliky a prezidenta trestněprávní nástroje. Pokud by se však ukázalo, že ochrana poskytovaná přestupkovým právem je, co se týče státní symboliky, nedostatečná, přikláním se rovněž k tomu, aby existovala možnost ukládat tresty podle trestního zákoníku. Domnívám se, že státní symboly jako předměty vyjadřující naši historii a symboly, o jejichž vznik a zachování se zasloužila řada významných osobností, by si zvýšenou ochranu za daných okolností zasloužily. V případě skupiny Ztohoven se plně ztotožňuji s názorem odvolacího soudu, který vyjádřil, že svoboda slova nemůže mít absolutní přednost před výkonem vlastnického práva.

Ohledně ochrany prezidenta republiky začal být v roce 2016 kvůli opakujícím se útokům na jeho osobu projednáván tzv. zákon o ochraně hlavy státu. Ve skutečnosti šlo o návrh skupiny více než 60 poslanců na rozšíření trestního zákoníku o nové ustanovení, § 327a, jež by ustanovovalo skutkovou podstatu nového trestného činu hanobení prezidenta republiky. Avšak návrh novely trestního zákoníku nezískal napříč politickým spektrem dostatečnou

³⁵¹ Tamtéž

³⁵² Útoky na prezidenta? Začátek rozkladu. Profesor Pavlíček nemůže mlčet. A zákon o ochraně hlavy státu...ParlamentníListy.cz. [online]. 2021.[cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: <https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/kauzy/Utoky-na-prezidenta-Zacatek-rozkladu-Profesor-Pavlicek-nemuze-mlcet-A-zakon-o-ochrane-hlavy-statu-463950>

podporu a nebyl přijat. Přesto jsou verbální útoky vůči prezidentovi republiky postižitelné jako trestný čin pomluvy nebo jako přešůpek (buď proti občanskému soužití, nebo přešůpek proti veřejnému pořádku). Oba přešůpky najdeme zakotvené v zákoně o některých přešůpcích. *Vedle již zmíněných institutů jsou k dispozici nástroje občanskoprávní povahy, zejména žaloba na ochranu osobnosti podle § 81–83 občanského zákoníku (§ 13 starého občanského zákona).*³⁵³ S ohledem na výše zmíněné prostředky, kterou jsou pro ochranu prezidenta republiky k dispozici, si myslím, že není zakotvování skutkové podstaty trestného činu hanobení prezidenta republiky do trestního zákoníku zapotřebí.³⁵⁴

ZÁVĚR

V diplomové práci jsem se zabývala problematikou státních symbolů a jejich užíváním. Jelikož státní symboly nejsou vždy používány způsobem aprobovaným právem, zaměřila jsem se i na problematiku jejich ochrany. V rámci diplomové práce jsem se pokusila najít odpovědi na otázky položené v úvodu. Proč dochází k nesprávnému užívání státní symboliky a zda by nesprávné nebo nevhodné užití státních symbolů nemělo být trestáno přísněji. Došla jsem k závěru, že chybné užívání státních symbolů pravděpodobně není zapříčiněno složitostí právní úpravy, neboť zákonodárci se snažili, aby byla srozumitelná i běžným občanům, nikoli pouze právním odborníkům. Dovídala jsem, že je to spíše tím, že právní odborníci a především orgány právní normy aplikující jsou zastánci liberálního přístupu k předmětné problematice. Za přešůpek považují pouze jednání extenzivně vybočující z běžného užívání státní symboliky, navíc zejména takové konání, jehož cílem je poškodit státní symbol, a neplyne tedy z pouhé neznalosti právní úpravy. Ochrana státní symboliky je v základu poskytována pouze na úrovni přešůpkového práva, pouze ve výjimečných případech může být nedovolené nakládání se státními symboly postižitelné jako trestný čin. Avšak i mezi odborníky z oblasti práva se najdou tací, kteří se domnívají, že by státním symbolům měla náležet trestněprávní ochrana v širším rozsahu. Vzhledem k tomu, že státní symboly jsou nositeli hodnot naší společnosti a reprezentují Českou republiku, myslím si, že bychom k nim měli chovat náležitou úctu. Proto by bylo dle mého názoru dobré chránit je i na úrovni

³⁵³ Urážka hlavy státu jako trestný čin?

³⁵⁴ Tamtéž

trestního práva pro případy, kdy by se postižení jednání proti státní symbolice podle přestupkového právajevilo nedostatečným.

Součástí diplomové práce měl být obsáhlý rozbor případu skupiny Ztohoven, tzv. případu „Trenky nad Hradem“, avšak nepodařilo se mi na stránkách www.justice.cz, které obsahují kromě jiného databázi zveřejněných rozsudků krajských a vrchních soudů, nalézt rozsudky odvolacího soudu ani rozsudek soudu prvního stupně reagující na první rozhodnutí odvolacího soudu v dané kauze, a tak není rozbor případu kompletní. Pokusím se toto rozhodnutí a rozsudek soudu prvního stupně vydaný poté, co mu byl případ vrácen odvolacím soudem, od zainteresovaných stran získat na základě zákona o svobodném přístupu k informacím a zařadit analýzu těchto rozhodnutí do obhajoby diplomové práce.

SEZNAM ZDROJŮ

Knižní zdroje

- BAHÝLOVÁ, Lenka; FILIP, Jan; MOLEK, Pavel; PODHRÁZKÝ, Milan; SUCHÁNEK, Radovan; ŠIMÍČEK, Vojtěch; VYHNÁNEK Ladislav. Ústava České republiky, komentář. Praha: Linde Praha, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7
- BÍLÝ, Petr. Vlajky, prapory na hracích kartách. Zlín: Academia Economica, s. r. o., 2018. ISBN 978-80-87492-02-4
- DRAŠTÍK, Antonín. Trestní zákoník, komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4
- EXNER, Petr; FOJTÍK, Pavel; SVOBODA, Zbyšek. Vlajky, prapory a jejich používání, Základní pravidla pro vyvěšování vlajek na území České republiky. Praha: Libea, s. r. o., 2004. ISBN 80-239-2873-2
- GÖSSEL, Gabriel; HYVNAR, Jan; KABELKOVÁ, Markéta; SAK, Robert. Kde domov můj, Státní hymna v proměnách doby. Praha: Úřad vlády ČR, 2008. ISBN 978-80-87041-42-0
- KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-44-X
- KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-126-7

- MARŠÁLEK, Pavel. Protektorát Čechy a Morava státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939-1945. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0302-0
- MARTÍNEK, Jiří. Naší republika je 100 let. Praha: Fragment, 2019. ISBN 978-80-253-3875-9
- NOVOTNÝ, František. Trestní zákoník 2010 stav k 1. 4. 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva. Praha: Eurounion, 2010. ISBN 978-80-7317-084-4.
- PAVLÍČEK V. a kolektiv. Ústavní právo a státoprávní věda, II. díl. Ústavní právo České republiky. 2 aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0
- PETRÁŇ, Josef. Český znak, Stručný nástin jeho vzniku a historického vývoje. Praha: Ministerstvo kultury ČSR, 1970. (knihy nemá ISBN)
- RYCHETSKÝ, P.; LANGÁŠEK, T.; HERC, T.; MLSNA, P. a kolektiv. Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. ISBN 978-80-7478-809-3
- SEDLÁČEK, Pavel. Česká panovnická a státní symbolika, vývoj od středověku do současnosti. Praha: Státní ústřední archiv v Praze, 2002. ISBN 80-85475-86-3
- SEDLÁČEK, Pavel. Symboly republiky. Praha: Úřad vlády České republiky, 2007. ISBN 978-80-87041-29-1
- SCHWARZENBERG, Karel, František. Heraldika. Uherské Hradiště: Ars COLLEGIUM, 1992.
- SVOBODA, Zbyšek. Česká státní a vojenská symbolika. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 1996. ISBN 80-85469-90-1
- SVOBODA, Zbyšek. Československá státní a vojenská symbolika. Praha: Impuls, 1991. ISBN 80-85469-03-0. s. 51
- VANTUCH, Pavel. Trestní zákoník s komentářem. 1. vydání. Olomouc: Anag, spol. s r. o., 2011. ISBN 978-80-7263-677-8

Právní předpisy a důvodové zprávy

Česko (Československo). Ústavní zákon č. 67 České národní rady ze dne 13. března 1990 o státních symbolech České republiky. In Sbírka zákonů Československá socialistická republika. 1990, částka 16, s. 314-315. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistická republika. (aspi.cz)

Česko (Československo). Zákon č. 200 ze dne 17. května 1990 o přestupcích. In Sbírka zákonů České a Slovenské Federativní Republiky. 1990, částka 35, s. 810-826. Dostupné také z: Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

Česko (Československo). Zákon č. 68 České národní rady ze dne 13. března 1990 o užívání státního znaku a státní vlajky České republiky. In Sbírka zákonů Československá socialistická republika. 1990, částka 16, s. 315-316. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistická republika. (aspi.cz)

Česko. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992., Ústava České republiky. In Sbírka zákonů České republiky. 1992, částka 1, s. 7. Dostupné také z: Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz). ISSN 1211-1244

Česko. Vyhláška č. 277 ze dne 2. srpna 2000 o způsobu a důvodu vyvěšování, umístění a velikosti státní vlajky České republiky a jiných vlajek použitých na námořním plavidle nebo rekreační jachtě (o užívání vlajek). In Sbírka zákonů, Česká republika. 2000, částka 81, s. 3867-3868. Dostupné také z: Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

Česko. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000 o obcích. In Sbírka zákonů, Česká republika. 2000, částka 38, s. 1738-1764. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=128/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

- Česko. Zákon č. 129 ze dne 12. dubna 2000 o krajích. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2000, částka 38, s. 1765-1782. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=128/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- Česko. Zákon č. 157 ze dne 9. července 1994 o státních vyznamenáních České republiky. In Sbíрка zákonů České republiky. 1994, částka 50, s. 1638-1639. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=157/1994&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- Česko. Zákon č. 183 ze dne 9. června 2017, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2017, částka 66, s. 1706-1896. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=183/2017&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- Česko. Zákon č. 213 ze dne 20 dubna 2006, kterým se mění zákon č. 352/2001 Sb., o užívání státních symbolů České republiky a o změně některých zákonů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2006, částka 71, s. 2679-2680. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=213/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- Česko. Zákon č. 245 ze dne 29. června 2000 o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2000, částka 73, s. 3526. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=245/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- Česko. Zákon č. 250 ze dne 12. července 2016 o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2016, částka 98, s. 3714-3747. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

- Česko. Zákon č. 251 ze dne 15. června 2016 o některých přestupcích. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2016, částka 98, s. 3748- 3752. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)
- Česko. Zákon č. 274 ze dne 17. července 2008, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policie České republiky. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2008, částka 91, s. 4117- 4153. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=274/2008&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- Česko. Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992 o státních symbolech České republiky. In Sbíрка zákonů České republiky. 1993, částka 2, s. 26 – 32. Dostupné také z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1993&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=9>
- Česko. Zákon č. 352 ze dne 18. září 2001 o užívání státních symbolů České republiky a o změně některých zákonů. 2001, částka 134, s. 7742 – 7745. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)
- Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2009, částka 11, s. 354-464. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)
- Česko. Zákon č. 61 ze dne 24. února 2000 o námořní plavbě. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2000, částka 22. s. 1236-1256. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)
- Česko. Zákon č. 62 ze dne 18. února 2003 o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 2003, částka 25, s. 954-973. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

Česko. Zákon č. 68 ze dne 27. ledna 1993, kterým se mění a doplňují některé zákony na úseku všeobecné vnitřní správy. In Sbíрка zákonů České republiky. 1993, částka 20, s. 383-385. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=68/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Československo. Nařízení vlády republiky Československé č. 300 ze dne 19. května 1919, jímž se stanoví státní znak. 1919, částka LXIII., s. 403. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz)

Československo. Ústavní č. 100 ze dne 11. července 1960 Ústava Československé socialistické republiky. In Sbíрка zákonů Československé socialistické republiky. 1960, částka 40, s. 289-309. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Republiky československé. (aspi.cz)

Československo. Ústavní zákon č. 102 ze dne 20. dubna 1990 o státních symbolech České a Slovenské Federativní Republiky. In Sbíрка zákonů České a Slovenské Federativní Republiky. 1990, částka 21, s. 413-414. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistická republika. (aspi.cz)

Československo. Ústavní zákon č. 330 ze dne 15. prosince 1938 o zmocnění ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů republiky Česko-Slovenské a o mimořádné moci nařizovací. In Sbíрка zákonů a nařízení státu československého. 1938, částka 110, s. 1205-1206. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz)

Československo. Ústavní zákon č. 542 ze dne 25. listopadu 1992, o zániku České a Slovenské Federativní Republiky. In Sbíрка zákonů České a Slovenské Federativní Republiky. 1992, částka 110, s. 3253-3254. Dostupné také z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1992.html>

Československo. Vláda. Nařízení vlády č. 512 ze dne 20. srpna 1920 k provedení zákona č. 252/1920 Sb. z. a n., kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti. In Sbíрка zákonů a nařízení státu československého. 1920, částka CIV., s. 1293-1294. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz)

- Československo. Zákon č. 115 ze dne 20. dubna 1990 o používání státních symbolů České a Slovenské Federativní republiky. In Sbíрка zákonů České a Slovenské Federativní Republiky. 1990, částka 25, s. 514. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistická republika. (aspi.cz)
- Československo. Zákon č. 121 ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky. In Sbíрка zákonů a nařízení státu československého. 1920, částka XXVI. s. 257. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz)
- Československo. Zákon č. 140 ze dne 8. prosince 1961 trestní zákon. In Sbíрка zákonů Československé socialistické republiky. 1961, částka 65, s. 465-512. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvr.cz)
- Československo. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In Sbíрка zákonů Československé socialistické republiky. 1961, částka 66, s. 513-576. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvr.cz)
- Československo. Zákon č. 163 ze dne 17. listopadu 1960 o státním znaku a státní vlajce. In Sbíрка zákonů Československé socialistické republiky. 1960, částka 70, s. 573-574. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů Republiky československé. (aspi.cz)
- Československo. Zákon č. 252 ze dne 30. března 1920, kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti. In Sbíрка zákonů a nařízení státu československého. 1920, částka XLVIII., s. 539-540. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz)
- Československo. Zákon č. 269 ze dne 21. října 1936 o užívání vlajek, znaků a jiných symbolů, jakož i stejnokrojů a odznaků, a o opatřeních proti závadným označením. In Sbíрка zákonů a nařízení státu československého. 1936, částka 76. s. 1190-1197. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení * státu československého (aspi.cz)

Československo. Zákon č. 60 ze dne 26. června 1961 o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku. In Sbíрка zákonů Československé socialistické republiky. 1961, částka 26, s. 173-179. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

Československo. Zákon č. 86 ze dne 12. července 1950 trestní zákon. In Sbíрка zákonů republiky Československé. 1950, částka 39, s. 218-263. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

Československo. Zákon č. 88 ze dne 12. července 1950 trestní zákon správní. In Sbíрка zákonů republiky Československé. 1950, částka 40, s. 309-331. Dostupné také z: Sbíрка zákonů a Sbíрка mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

Důvodová zpráva k navrhované novela zákona č. 352 ze dne 18. září 2001. Dostupné také z:
<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=702&CT1=0>

Důvodová zpráva k zákonu č. 213 ze dne 20. dubna 2006. Dostupná také z:
<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=1217&ct1=0>

Důvodová zpráva k zákonu č. 3 ze dne 17. prosince 1992. Dostupná také z:
<https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=3&r=1993>

Důvodová zpráva k zákonu č. 352 ze dne 18. září 2001. Dostupná také z:
<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=814&ct1=0>

Důvodová zpráva k zákonu č. 40 ze dne 8. ledna 2009. Dostupná také z:
Sněmovní tisk 410/0, část č. 1/9 (psp.cz)

Důvodová zpráva k zákonu č. 542 ze dne 25. listopadu 1992. Dostupná také z:
<https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=542&r=1992>

Důvodová zpráva k zákonu č. 67 ze dne 13. března 1990. Dostupná také z:
<https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=67&r=1990>

Evropská unie. Oznámení č. 2004/C 310/1 Smlouva o Ústavě pro Evropu. In Úřední věstník Evropské unie. 2004, svazek 47. ISSN 1725-5163. Dostupné také z: EUR-Lex - C:2004:310:TOC - EN - EUR-Lex (europa.eu)

Informace a doporučení ze dne 15. března 2019. Barevnost státních symbolů ČR.

Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx>

Návrh novely zákona č. 352 ze dne 18. září 2001. Dostupné také z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=702&CT1=0>

Protektorát Čechy a Morava. Nařízení Vrchního velitele německé armády o úředním jazyku v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 21. března 1939. RP07/39. Dostupné také z: ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s.

Protektorát Čechy a Morava. Vláda. Nařízení vlády č. 280 ze dne 12. října 1939, jímž se mění vládní nařízení ze dne 20. srpna 1920, č. 512 Sb. z. a n., k provedení zákona ze dne 30. března 1920, č. 252 Sb. z. a n., kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti. In Sběrka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava. 1939, částka 100., s. 887-888. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení (aspi.cz)

Protektorát Čechy a Morava. Vládní nařízení č. 222 ze dne 19. září 1939, jímž se mění zákon ze dne 30. března 1920, č. 252 Sb. z. a n., kterým se vydávají ustanovení o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti. In Sběrka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava. 1939, částka 81, s. 717-718. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení (aspi.cz)

Protektorát Čechy a Morava. Výnos Vůdce a říšského kancléře č. 75 ze dne 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava. In Sběrka zákonů a nařízení. 1939, částka 28, s. 373-376. Dostupné také z: Stejnopis sbírky zákonů a nařízení (aspi.cz)

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 84/2009 o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. In Sběrka mezinárodních smluv, Česká republika. 2009, částka 33, s. 4114-4248. ISSN 1801-0393. Dostupné také z: Sběrka zákonů a Sběrka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

Slovensko. Zákon č. 460 ze dne 1. září. 1992, Ústava Slovenskej republiky. In Sběrka zákonů České republiky. 1992, částka 92. s. 2661. Dostupné také z: Sběrka zákonů a Sběrka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz). ISSN 1211-1244.

Směrnice vedoucího Úřadu vlády ČR č. 10/2019, kterou se upravuje Spisový a skartační řád Úřadu vlády České republiky, s. 13. Dostupné také z: https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Smernice-VUV-c--10_2019_Spisovy-a-skartacni-rad_1_.pdf

Vyhláška č. 122 ze dne 14. května 2015 o způsobu vnějšího označení, služebních stejnokrojích a zvláštním barevném provedení a označená služebních vozidel, plavidel a letadel Policie České republiky a o prokazování příslušnosti k Policii České republiky (o policejním označení). In Sběrka zákonů, Česká republika. 2015, částka 52, s. 1697-1728. ISSN 1211-1244. Dostupná také z: Sběrka zákonů a Sběrka mezinárodních smluv - Ministerstvo vnitra České republiky (mvcr.cz)

Vyhláška o Ženevských úmluvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války. Dostupné také z: <https://www.aspi.sk/products/lawText/1/27726/1/2/vyhlasaka-c-65-1954-sb-o-zenevskych-umluvach-ze-dne-12-srpna-1949-na-ochranu-obeti-valky/vyhlasaka-c-65-1954-sb-o-zenevskych-umluvach-ze-dne-12-srpna-1949-na-ochranu-obeti-valky>

Zákon č. 3 ze dne 17. prosince 1992. Příloha č. 6. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/disk/cs/file/1998/1998c054z0154p001o001.png>

Rozhodnutí soudů

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 23 Cdo 184/2019. Dostupné také z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B8B32B91F788BBDCC125850B003F67D1?openDocument&Highlight=0

Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1. Sp. zn. 2 T 114/2015. Dostupné také z: 2 T 114/2015 (wintr.cz)

Tištěné články a elektronické články

BÍLKOVÁ, Veronika. Urážka hlavy státu jako trestný čin?. Právník 3/2018, Teoretický časopis pro otázky státu a práva. Ročník 157. s. 169-186. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/hledat-v-archivu/detail-clanku.html?id=39979&r=%252Fcasopisy-a-knihy%252Fcasopisy%252Fcasopis-pravnik%252Fhledat-v-archivu.html%253D%2526form_state%253D%2526query%253D%2526year_start%253D%2526year_end%253D%2526volume%253D%2526issue%253D%2526search_article_title%253D%2526search_article_annotation%253D%2526search_article_content%253D%2526search_uthor%253D%2526search_keywords%253D%2526search_match_words%253D%2526page%253D%2526

Co znamená státní smutek, jak probíhá a komu jsme už takto vzdávali poctu?. Rexlex. [online]. 2019. [cit. dne 2021-03-17]. Dostupné také z: <https://www.reflex.cz/clanek/profil/97760/co-znamena-statni-smutek-jak-probiha-a-komu-jsme-uz-takto-vzdavali-poctu.html>

HLINOMAZ, Milan. K problematice státních symbolů pomnichovské ČSR a tzv. protektorátu. Archivní časopis. 1987, roč. 37, č. 2, s. 79-89. ISSN 0004-0393

HLINOMAZ, Milan. Vývoj československé státní symboliky v letech 1918-1990. Praha: Ministerstvo vnitra, 1992. Sborník archivních prací. Praha: Ministerstvo vnitra, č. 1, roč. 42, 1992, s. 81-184, ISSN: 0036-5246

HOFEREK, Jan. Chceme rudé trenky nad Hradem?. Právní prostor. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/chceme-rude-trenky-nad-hradem>

Národní listy. Praha: Julius Grégr, 1941. číslo 74. ročník 81. ISSN 1214-1240

TAUCHEN, Jaromír. Právní řád a publikace právních předpisů v protektorátu Čechy a Morava. 2012. In: Dny práva – 2012. Dostupné také z: [revoluce.pdf\(muni.cz\)](http://revoluce.pdf(muni.cz))

Útoky na prezidenta? Začátek rozkladu. Profesor Pavlíček nemůže mlčet. A zákon o ochraně hlavy státu...ParlamentníListy.cz. [online]. 2021.[cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: <https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/kauzy/Utoky-na-prezidenta-Zacatek-rozkladu-Professor-Pavlicek-nemuze-mlcet-A-zakon-o-ochrane-hlavy-statu-463950>

VYTRÍSAL, Jan. Pálení vlajky – aspekt svobody projevu nebo hanobení státního symbolu? epravo. cz. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-27]. Dostupné také z: Pálení vlajky – aspekt svobody projevu nebo hano | epravo.cz

ZEMAN, Jiří. K některým otázkám používání české státní vlajky a vlajky Evropské unie. Časopis pro právní vědu a praxi. [online].2011, č. 2, s. 163-169. [cit. 2021-03-21]. Dostupné také z: K některým otázkám používání české státní vlajky a vlajky Evropské unie | Zeman | Časopis pro právní vědu a praxi (muni.cz)

Elektronické zdroje

Dny české státnosti a kolektiv autorů. Můj stát. [online].2014.[cit. dne 2021-03-07]. Dostupné z: Můj stát | Můj stát (mujstat.cz)

Domeček, vila, zámek, tvrz i Hrádeček: víte, kde bydleli naši prezidenti?. kudyznudy.cz. [online]. 2019. [cit. dne 2021-03-22]. Dostupné také z: Kudy z nudy - Domeček, vila, zámek, tvrz i Hrádeček: víte, kde bydleli naši prezidenti?

Historie státního znaku. Vláda České republiky [online]. 2021 [cit. dne 2021-02-10]. Dostupné z: Historie státního znaku | Vláda ČR (vlada.cz)

MORAVEC, Jaroslav. Jak se český lev na mincích měnil a moravská orlice v kraňskou převtělila – část 1. Hospodářské noviny. [online]. 2014. [cit. dne 2021-03-20]. Dostupné také z: Jak se český lev na mincích měnil a moravská orlice v kraňskou převtělila - část 1 | Hospodářské noviny (iHNed.cz)

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online] 2021. [cit. dne 2021-02-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4521>

ROOSEVELT, Theodor. Citáty slavných osobností. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-26]. Dostupné také z: Theodore Roosevelt citát: Čím více známe svoji minulost, tím lépe jsme připraveni na ... | Citáty slavných osobností (citaty.net)

- Seznam vyznamenaných. Pražský hrad, Prezident ČR. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-23]. Dostupné také z: <https://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/statni-vyznamenani/rad-bileho-lva/seznam-vyznamenanych>
- Státní symboly České republiky. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2021 [cit. dne 2021 02-07]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statni-symboly-ceske-republiky.aspx>
- Státní symboly ČR a EU pro použití v tisku. Velvyslanectví České republiky v Londýně. [online]. 2015. [cit. dne 2021-03-22]. Dostupné také z: Symboly ČR a EU pro použití v tisku | Velvyslanectví České republiky v Londýně (mzv.cz)
- Státní symboly ČR pro použití v tisku. Velvyslanectví České republiky v Rize. [online]. 2020.[cit. dne 2021-03-22]. Dostupné také z: Státní symboly ČR pro použití v tisku | Velvyslanectví České republiky v Rize (mzv.cz)
- Stromy svobody 1918-2018. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-23]. Dostupné také z: <https://www.stromysvobody.cz/>
- Tisky – neukončené navržené změny 352/2001 Sb. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-23]. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?idsb=748&je=1>
- Úřad vlády ČR bude mít nový jednotný vizuální styl. Vláda České republiky. [online]. 2013. [cit. dne 2021-03-17]. Dostupné také z: Úřad vlády ČR bude mít nový jednotný vizuální styl | Vláda ČR (vlada.cz)
- Vláda České republiky. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=45323>
- Vlajky států světa (seznam všech 254). Statnivlajky.cz. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-09]. Dostupné také z: Vlajky států světa (seznam všech 254) | Statnivlajky.cz
- Vlajky světa. Statnivlajky.cz. [online]. 2021. [cit. dne 2021-03-09]. Dostupné také z: Vlajky světa | Statnivlajky.cz

Internetové zpravodajství

HRADECKÁ, Dita. Kde domov můj 2. 2. Poslechněte si novou verzi české hymny. [online]. 2018. Český rozhlas Vltava. [cit. 2021-03-15]. Dostupné také z: <https://vltava.rozhlas.cz/kde-domov-muj-20-poslechnete-si-novou-verzi-ceske-hymny-6949474>

KOLINA, Josef. Státní znak zmizel cestou na Hrad. Lidovky. cz. [online]. 2006 [cit. 2021- 03-11] Dostupné také z: https://www.lidovky.cz/domov/statni-znak-zmizel-cestou-na-hrad.A061011_142643_ln_domov_vvr

KUBIŠTOVÁ, Pavla. Soud rozdal členům Ztohoven podmínky, musejí také uhradit škodu. iDNES.cz/ZPRAVODAJSTVÍ. [online]. 2017. [cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: Soud rozdal členům Ztohoven podmínky, musejí také uhradit škodu - iDNES.cz

Mkk. Vlajku společného státu si Češi nechali, i když Slovensko bylo proti. Česká televize. [online] 2017. [cit. dne 2021-03-16]. Dostupné také z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2332315-vlajku-spolecneho-statu-si-cesi-nechali-i-kdyz-slovensko-bylo-proti>

Poslechněte si nová provedení české hymny. Původní byla podle sportovců příliš krátká. [online]. 2018. Česká televize. [cit 2021-03-15] Dostupné také z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2433277-poslechnete-si-nove-varianty-ceske-hymny-podle-autora-jsou-pompeznejsi-a>

Soud potvrdil podmínky pro umělce ze Ztohoven za trenérky nad Hradem. Lidovky. cz. [online] 2017. [cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: Soud potvrdil podmínky pro umělce ze Ztohoven za trenérky nad Hradem | Domov | Lidovky.cz

Svobodu slova nelze řadit nad právo na majetek, řekl soud v kauze Ztohoven. Lidovky. cz. [online] 2016. [cit. dne 2021-03-28]. Dostupné také z: Svobodu slova nelze řadit nad právo na majetek, řekl soud v kauze Ztohoven | Domov | Lidovky.cz

Téma: Nová nahrávka české hymny. [online]. 2008. Vláda České republiky. [cit. 2021-03-15]. Dostupné také z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/tema:-nova-nahravka-ceske-hymny-41956/tmplid-47/>

Za červené trenýrky na Hradě dostali členové Ztohoven podmínky. euro.cz.
[online]. 2017.[cit. 2021-03-28]. Dostupné také z:
<https://www.euro.cz/politika/za-cervene-trenyrky-na-hrade-dostali-clenove-ztohoven-podminky-1340526>

Ztohoven rozstříhali standartu na 1152 kousků! Teď ji vracejí lidem. TNCZ.
[online]. 2016. [cit. 2021-03-27]. Dostupné také z: Ztohoven rozstříhali
standartu na 1152 kousků! Teď ji vracejí lidem - tn.cz (nova.cz)

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá státní symbolikou. Vymezuje pojem státní symboly a obsahuje i výčet právních předpisů dopadajících na tuto oblast. Dále líčí historii státní symboliky, přičemž se soustředí na období od roku 1918. Nejobsáhlejší část je vyhrazena popisu současných státních symbolů a pravidlům jejich užívání. Na tuto problematiku navazuje oblast ochrany státních symbolů. Její součástí je i rozbor případu skupiny Ztohoven. Spíše okrajově se pak práce věnuje neoficiálním státním symbolům.

RESUMÉ

The diploma thesis deals with the state symbolism. It defines the concept of state symbols and it also contains a list of legal regulations affecting this area. Further it describes the history of state symbolism, while focusing on the period since 1918. The most comprehensive part is designed for the description of current state symbols and the rules of their use. This issue is followed by the issue of protection of state symbols. It also includes an analysis of the case of the Zhohoven group. Rather peripherally, the work deals with unofficial state symbols.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Malý státní znak	95
Příloha 2 Velký státní znak	96
Příloha 3 Státní vlajka	97
Příloha 4 Vlajka prezidenta republiky	98
Příloha 5 Státní pečeť	99
Příloha 6 Státní hymna	100

Příloha 1 Malý státní znak

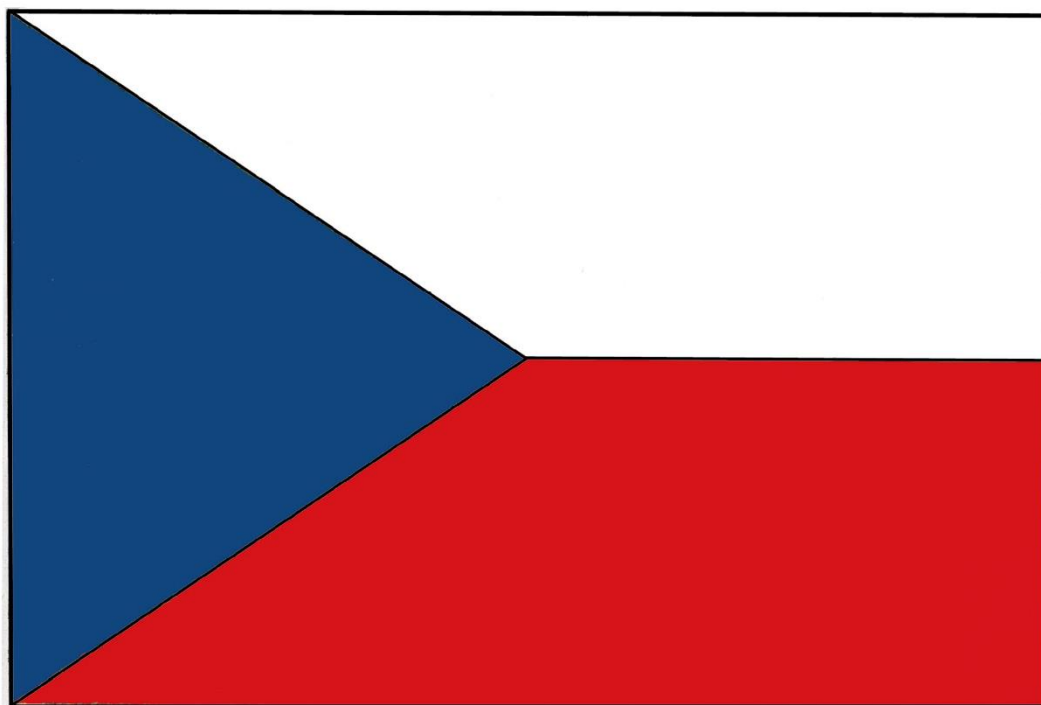
Zdroj: Příloha č. 2 k zákonu č. 3/1993 Sb. o státních symbolech České republiky

Příloha 2 Velký státní znak

Zdroj: Příloha č. 1 k zákonu č. 3/1993 Sb. o státních symbolech České republiky

Příloha 3 Státní vlajka

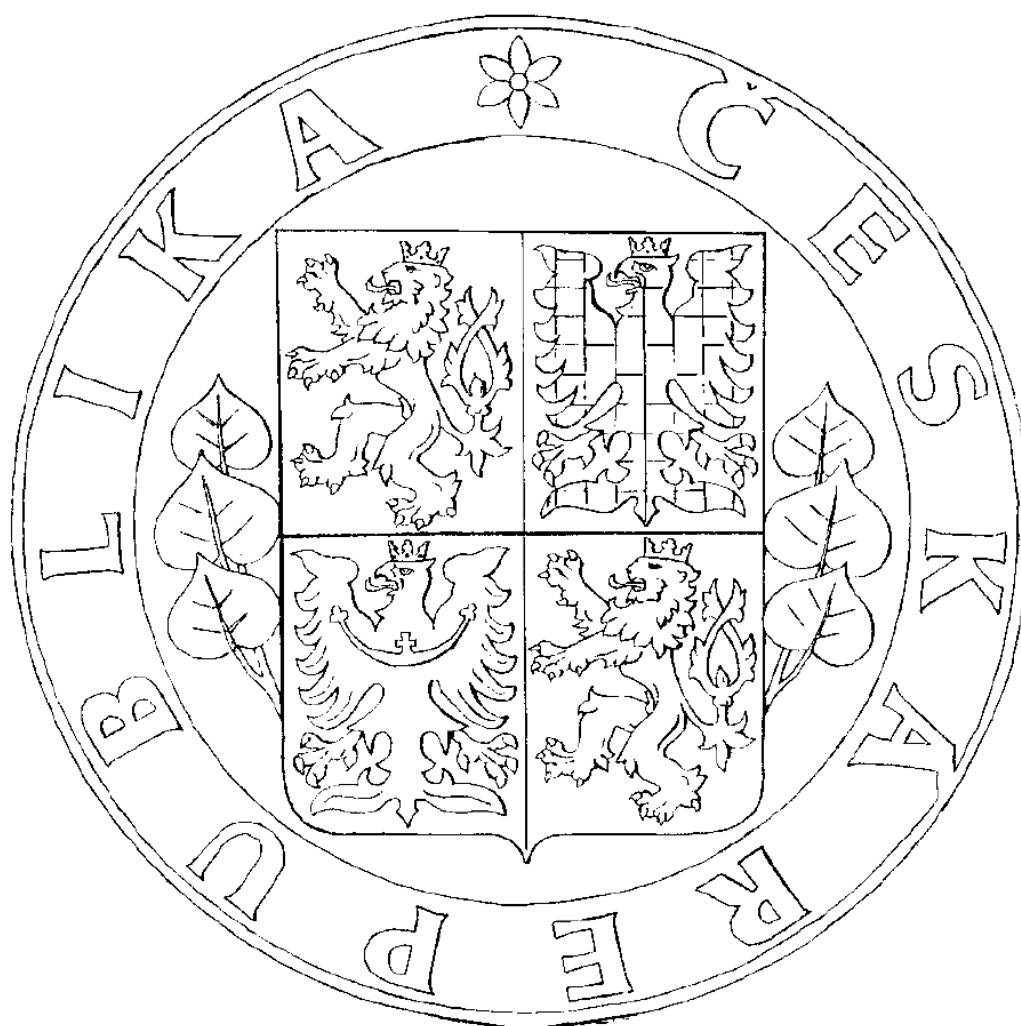
Zdroj: Příloha č. 3 k zákonu č. 3/1993 Sb. o státních symbolech České republiky

Příloha 4 Vlajka prezidenta republiky

Zdroj: Příloha č. 4 k zákonu č. 3/1993 Sb. o státních symbolech České republiky

Příloha 5 Státní pečeť

Zdroj: Příloha č. 5 k zákonu č. 3/1993 Sb. o státních symbolech České republiky

Příloha 6 Státní hymna

KDE DOMOV MŮJ

(Fr. Škroup - J.K.Tyl)

Andante con moto. $\text{♩} = 88$

Fr. Škroup.

1. Kde do-mov můj, kde do-mov můj? Vo-da
hu - ěi po lu - ěi - nách, bo-ry šu - mí
po - ska - li - nách, v sa - dě skví - se ja - ra
květ, zem-ský ráj - to na po - hled! A to
je ta krá - sná ze - ně, ze - mě če - ská -
do-mov můj - ze - mě če - ská - do-mov můj! J. K. Tyl

Autentické znění české hymny, otištěné ve Věstníku ministerstva školství a národní osvěty, roč. XV, 1933, výnos č. 39 (9. 5. 1933).“.

Zdroj: Příloha č. 6 k zákonu č. 3/1993 Sb. o státních symbolech České republiky